YAZAR ADI-SOYADI: EROL ÇELİK

BAŞLIK: MEZÎD-ZÂDE AYINTABÎ NAZMÜ'L-FERÂİD METİN SÖZLÜK İNDEKS TIPKIBASIM

ÖZET

Bu tezde 1109/1697 yılında Mezîd-zâde Ayıntabî tarafından kaleme alınan Nazmü'l-Ferâid adlı Arapça-Türkçe manzum sözlük incelenmiştir. Çalışmada, Milli Kütüphane'de Yz.A 507 arşiv numarasıyla kayıtlı olan ve 1710 yılında Süleyman Bin Veli Davud tarafından istinsah edilen nüsha esas alınmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde sözlükbilim hakkında genel bilgiler sunulmuş, ikinci bölümünde manzum sözlük üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde yazar ve Nazmü'l-Feraid hakkında bilgi verilmiştir. Tezimizin ana kısmını oluşturan dördüncü bölümde Nazmü'l-Ferâd'in transkripsiyonlu tam metni verilmiştir. Beşinci bölümde arkaik kelimeler sözlüğü hazırlanmıştır. Altıncı bölümde ise Arapça ve Farsça kelimeler için iki farklı indeks düzenlenmiştir.

Sonuç bölümünde ise konu hakkında ulaştığımız bazı noktalar üzerinde durulmuştur. Ayrıca çalışmanın sonuna Nazmü'l-Ferâd'in tıpkıbasımı eklenmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Sözlük, Manzum Sözlük, Nazmü'l-Ferâid, Mezîd-zade-Ayıntabî

NAME AND SURNAME: EROL ÇELİK

TITLE: MEZÎD-ZÂDE AYINTABÎ NAZMÜ'L-FERÂİD TEXT DICTIONARY INDEX FACSIMILE

SUMMARY

In this thesis, Mezîd-zâde Ayıntabî's Arabic-Turkish verse dictionary Nazmü'l-Ferâid written in 1109/1697, is elaborated. The study is based on Süleyman Bin Veli Bin Davud's manuscript written in 1710 and recorded by the Yz.A 507 in National Library.

In the first chapter of this study, a general information on lexicology is set forth. In the second chapter, it is focused on the verse dictionary. In the third chapter, some information about the author and his book is spelled out. In the forth chapter the main part of the thesis, it is presented the transcription of full text of the Nazmü'l Ferâid. In the fifth chapter, archaic words dictionary is prepared. In the sixth chapter, two different indexes for the words in Arabic and Persian are ordered and arranged.

In conclusion, it is reflected upon the results from the part of view of this study. In the facsimile of the Nazmü'l Ferâid is also annexed at the end of the thesis.

KEYWORDS: Dictionary, verse dictionary, Nazmü'l-Ferâid, Mezîd-zade-Ayıntabi

ÖN SÖZ

Türk sözlükçülük geleneği içinde manzum sözlük yazma düşüncesinin ayrı bir yeri vardır. Manzum sözlüklerin en güzel örnekleri Türk Edebiyatı'nda verilmiştir diyebiliriz. Bu eserleri pratik yönü ağır basan ve fonksiyonel ürünler olarak değerlendirmemiz mümkündür. Çünkü sadece bir eserle yani manzum sözlükle öğrenciye hem vezin öğretilmekte hem kelime ezberletilmekte hem de öğrencinin aruz veznine ait teknik meselelerin farkına varması sağlanmaktadır.

Son dönemlere kadar fazla dikkat çekmeyen bu eserler Klasik Türk Edebiyatı'nın en ilginç örnekleri arasında yer alır. Giriş bölümünde de anlattığımız gibi bu konuda yapılan çalışmalar çok sınırlıdır. Biz bu konuda yapılan çalışmalara küçük de olsa bir katkıda bulunma düşüncesiyle bu tezi hazırladık.

Çalışmam sırasında hiçbir yardımını esirgemeyen değerli hocam sayın Prof. Dr. Ahmet NAHMEDOV'a, lisans dönemindeki eğitimimizden bugüne gelinceye kadar hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan ve üzerimizde sayısız emeği olan çok kıymetli hocalarım sayın Prof. Dr. Adnan İNCE ve sayın Yrd. Doç. Dr. Şahin BARANOĞLU'na en kalbî saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

EROL ÇELİK

Transkripsiyon Alfabesi

Sesliler

Uzun

ا , ى : ā

ى : ī

و : ū,

Kısa

ا : a, e, ı, i, o, ö, u, ü

او, و : u, ü, o, ö

Sessizler

ب b, p

پ p

ت t

ث s̱

ج c, ç

چ ç

ح ḥ

خ ḫ

د d

ذ ẕ

ر r

ز z

ژ	j
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ḍ, ż
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
ه	h
و	v
ى	y

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

Mübtedî olarak nitelenen sıbyan mektebi öğrencilerine kelime ezberletmek, edebî sanatları ve aruz veznini öğretmek gibi sebeplerle kaleme alınan manzum sözlükler, Klasik Türk Edebiyatı'nda üzerinde yeteri kadar inceleme yapılmayan önemli alanlar arasında yer alır. Türk edebiyatında şu ana kadar tespit edilebilen altmış civarındaki[1] manzum sözlüğün ancak on ikisi üzerinde bilimsel çalışma yapılmıştır. Bu eserlerden biri Sünbülzâde Vehbî'nin *Tuhfe'*sidir ki Turgut Karabey ve Numan Külekçi tarafından neşredilmiştir. Diğer bir çalışma Atabey Kılıç tarafından hazırlanan Osman Bin Mustafa Keskin'in *Manzûme-i Keskîn*'idir. Ahmet Kartal tarafından hazırlanan *Tuhfe-i Remzî* ve Cemal Muhtar tarafından hazırlanan *İki Kuran Sözlüğü Lugat-ı Ferişteoğlu ve Lugat-ı Kânûn-ı İlâhî* adlı eserler de üzerinde durulması gereken önemli çalışmalardır. Bunlara Ahmet Hilmi İmamoğlu'nun doktora tezi olarak hazırlayıp daha sonra Muğla Üniversitesi Yayınları arasında neşrettiği *Tuhfe-i Şâhidî* ve Bekir Çınar tarafından yayımlanan *Miftâh-ı Lisân* adlı Türkçe Fransızca manzum sözlüğü eklemek mümkündür.[2]

Bu konuda, İsmail Çubukçu'nun 2004'te Kocaeli'de hazırladığı *Menâzimü'l-Cevâhir* adlı yüksek lisans tezini, Necmettin Yurtseven'in 2003 yılında Ankara'da tamamladığı *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lugatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbesi* adlı doktora çalışmasını, Dursun Ali Türkmen tarafından 1995'te Samsun'da yapılan *Mütercim Asım Efendi ve Tuhfe-i Asım* adlı yüksek lisans tezini ve Seyfettin İlhan tarafından 1997 yılında Elazığ'da hazırlanan *Şemsî Cevâhirü'l-Kelimât* adlı yüksek lisans tezini anmak yerinde olacaktır.

Bu çalışmalara ek olarak 2004 yılında İbrahim İmran Öztahtalı tarafından yayımlanan *Lâmi Çelebi ve Lugat-ı Manzumu* ve 2007 yılında Atabey Kılıç tarafından yayımlanan *Türkçe Arapça Manzum Sözlüklerden Subha-ı Sıbyan* adlı çalışmaları saymamız mümkündür

Görüldüğü gibi bu konuda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Manzum sözlük şerhleri üzerine yapılan çalışmaların da yeterli düzeyde olmadığını göz önüne alırsak manzum sözlüklerden yeteri kadar istifade edemediğimiz ortaya çıkar. Buradan hareketle

---

[1] İmamoğlu, Ahmet Hilmi, *Farsça- Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü,* Doktora Tezi, Erzurum, 1993 s, 3-12

[2] Gümüş, Zehra, *Pîrî Paşa-zâde Mehmed Bin Abdü'l-Bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidi Şerhi: Tuhfe-i Mîr,* Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3 Summer 2007

manzum sözlüklerin ve manzum sözlük şerhlerinin disiplinli bir şekilde tenkitli metinlerinin hazırlanmasının edebiyatımıza ve Türk sözlükbilimine ciddi anlamda katkıları olacağını söyleyebiliriz.

1. SÖZLÜKBİLİM

1.1. TANIMI

Sözlük, bir dildeki kelimelerin tümünü ya da bir bölümünü söylenişleri, işlevleri, kökenleri, anlamları, söz dizim özellikleri, çeşitli yazılışları, kısaltmaları, eş anlamlıları, zıt anlamlıları veya bir başka dildeki karşılıklarıyla veren eserdir.[3]

Sözlük, bir dilin bütün dönemlerinde ya da belli bir döneminde kullanılmış olan kelimelerini ve deyimlerini, alfabe sırasına göre ele alarak tanımlarını yapan, açıklayan ya da başka bir dildeki karşılığını veren esere denir.[4]

Sözlükbilim, bir dilin veya karşılaştırmalı olarak çeşitli dillerin söz varlığını sözlük biçiminde ortaya koymaya yönelen, bu amaçla yöntemler koyarak uygulama yollarını gösteren bir bilim dalıdır.[5]

1.2. TARİHÇESİ

Bu konuda ilk ve önemli eserler Çinliler tarafından hazırlanmıştır. Doğu'da M.Ö. XI. yüzyılda Bavtişi isimli bir Çinlinin kırk bin kelimelik bir sözlük hazırladığı bilinmektedir. Yine bir Çinli olan Kuyu Wang tarafından hazırlanmış olan sözlüğün de M.Ö. 530 yılında o dönemin imkânlarına göre basıldığından bahsedilir. Ayrıca Hushin isimli bir kişinin hazırladığı ve 150 yıllarında basıldığı söylenen *Shwo Wan* adındaki sözlüğün de Çinliler ve Japonlar tarafından kullanılan temel sözlüklerden olduğu belirtilmiştir.[6]

M.S. I. yüzyılda İskenderiyeli Pamphılus'un yazdığı 95 kitaptan oluşan Yunanca sözlük ve Marcus Verrius Flaccus'un Latince olan eseri bu alandaki önemli örneklerdir.[7]

İskenderiye Müzesi yöneticisi Bizanslı Aristophanes tarafından M.Ö. II. yüzyılda hazırlanan, Yunanca'da seyrek kullanılan ve açıklaması güç bazı sözcükleri bir araya getiren sözlük günümüzdeki sözlüklere benzer ilk eserdir. Bu sözlükte aynı zamanda tanımlara da yer verilmiştir.[8]

---

[3] Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi 28. Cilt s, 215
[4] Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005
[5] Çubukçu, İsmail, *Menâzimü'l-Cevâhir,* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2004
[6] Alpak, Mehmet Nuri, *Arap Dilinde Sözlük Çalışmaları ve Nazım Efendinin Tercümanü'l-Lügat Adlı Eserinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2006 s, 6
[7] Bingöl, Zekeriya, *Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma*, Akademik Bakış, 9. Sayı s, 201
[8] Bingöl, *a.g.e.* s, 200

Doğu dünyasında da sözlükçülüğün köklü bir geçmişi vardır. Doğu dünyasının önemli sözlükçülerinden Cevherî'nin *Tacü'l-Luğa* ve *Sihahü'l-Arabiye*'si Arapça sözlükler arasında çok önemli bir yere sahiptir. XIV. ve XV. yüzyıllar arasında yaşamış olan İran asıllı Arap dilcisi Firuzabadî'nin 60 ciltten oluşan *El Kamusü'l-Muhit* adlı Arapça sözlüğünden de bahsetmek gerekir. Bu eser, yine büyük bir sözlükbilimci Mütercim Asım tarafından XVIII. yüzyılda Türkçeye çevrilmiştir.[9]

Batıda sözlükçülükteki ilk önemli gelişme Rus Çariçesi II. Katarina'nın emriyle Alman gezgin Pallas'a yaptırılmıştır. Aslında dünya dillerinin tanınması ve karşılaştırmasına yönelik olan bu çalışmada, Pallas Rusya sınırı içindeki dillere ait kural, kaide ve çekimleri belirlemiş ve bunlardan faydalanarak 285 kavramı temel alarak 200 Asya ve Avrupa dilinde bu kavramların karşılıklarını vermiş, böylece ilk defa çok dilli sözlüklerin örneği ortaya çıkmıştır. Pallas'ın çalışması 1787 yılında *Linguarum Totius Orbis, Vocabularia Comparativa* adıyla yayımlanmıştır. Ayrıca sözlük olarak tam kabul edilip edilemeyeceği şüpheli olan, Latince bazı cümle ve duaları içeren, Adelung ve Vater'in ortak çalışması olan *Mithridotes* adlı eser dört ciltten oluşmaktadır. 1806–1817 yılları arasında yazılan bu eser, 500 kadar dille ilgilidir.[10]

Sözlükçülükte en önemli gelişme XIX. yüzyılda olmuştur. Bu bilim dalının Almanya'da kurucusu olarak sayılabilecek Jackob Grimm ile kardeşi Wilhelm Grimm'in 1895'de Leipzig'de çalışmasına başladıkları ve 16 cilt olarak düşündükleri sözlük birkaç bölümü eksik kalsa da birçok bilim adamının büyük desteğiyle 1961 yılında *Deutsches Wörterbuch* adıyla yayımlanmıştır. En eski kaynaklardan başlayarak bir sözcüğün, geçtiği metinlerdeki biçimini ve anlamını, değişik lehçe ve dillerdeki değişikliklerini, her türlü kullanımını ve içinde geçtiği söz öbeklerini veren bu çalışma bundan sonraki çalışmalara örnek olmuş, Avrupa'da benzerlerinin hazırlanmasını sağlamıştır.[11]

Fransız dil bilimcisi, düşünür, filozof ve fizikçisi olan Emile Lıttre'nin *Dictionnaire De La Langue Française* adındaki sözlüğü otuz yıllık bir çabanın, son derece geniş ve derinliğine bir incelemenin ürünüdür. Bugün de güvenle yararlanılan bu eser 1873'te Paris'te basılmıştır. Bu sözlüğün 1989 baskısı çok küçük punto ile dizilmiş dört büyük ciltten oluşmakta ve bu sözlükte kelimenin değişik anlamları, bu anlamda geçtiği yerler

---

[9] Bingöl, *a.g.e.* s, 201
[10] Bingöl, *a.g.e.* s, 201
[11] Bingöl, *a.g.e.* s, 201, 202

üzerinde geniş bilgi verilmekte, sonra ayrı bir paragraf halinde sözlüğün tarihi ve kökeni açıklanmaktadır. Bunlardan başka Grimm ve Lıttre sözlükleri türünde hazırlanan İngilizlerin *The Oxford English Dictionary* adlı ünlü sözlüğü de 1933'te 13 cilt halinde yayımlanmıştır.[12]

1.3. TÜRKLERDE SÖZLÜKÇÜLÜK

Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânü Lugati't-Türk*'ü ve Muhammed Bin Kays'ın *Tıbyanü'l-Lugati't-Türkî Alâ Lisâni'l-Kanklı* adlı eseri Türkçe için yazılmış ilk sözlüklerdir.[13]

Kaşgarlı Mahmud *Dîvânü Lugati't-Türk*'ü 1072'de yazmaya başlamış 1074 yılında Bağdat'ta tamamlayarak muhtemelen 1077 yılında Ebu'l-Kâsım Abdullah'a takdim etmiştir. Kaşgarlı Mahmud, sözlüğüne malzeme toplamak için Türk illerini bir bir dolaşmış, eseri için doğrudan doğruya kendisinin derlediği dil malzemesini esas almıştır. *Dîvânü Lugati't-Türk* Araplara Türkçeyi öğretmek maksadıyla kaleme alındığı için Türkçe-Arapça olarak düzenlenmiştir.[14]

Türk diline ait içerdiği ve işlediği malzeme itibariyle bir diğer önemli sözlük Zemahşerî'nin *Mukaddimetü'l-Edeb*'idir. Türkçenin tarihi seyrine ışık tutması bakımından büyük önem taşıyan *Mukaddimetü'l-Edeb* Arapçayı değişik kavimlere tanıtmak gayesiyle kaleme alınmıştır. Eser bilhassa Oğuz, Kıpçak, Kanklı, Türklerinin lehçeleri hakkında aydınlatıcı bilgiler vermektedir. [15]

XIII. yüzyılda Cemaleddin İbn-i Mühennâ tarafından yazılan ve daha çok *İbn-i Mühennâ Lugati* diye bilinen ve asıl adı *Kitâbu Hılyetü'l-İnsân ve Halbetü'l-Lisân* olan eser de *Dîvânü Lugâti't-Türk*'le benzerlik gösterir. Çünkü bu sözlük de kısmen Araplara Türkçe öğretmek için yazılmıştır. Kısmen diyoruz çünkü eser Farsça, Türkçe ve Moğolca olmak üzere üç bölüme ayrılmış ve Araplara bu üç dili öğretmek için yazılmıştır.[16]

Araplara Türkçeyi öğretme amacı güden diğer bir sözlük Gırnatalı Ebû Hayyân'ın 1312 yılında yazdığı *Kitâbu'l-İdrâk Li Lisâni'l-Etrâk*'tır. XIV. yüzyılda kaleme alınan *Codeks Cumanicus* adlı eser ise Kırım civarında yerleşmiş olan Kıpçak Türkleriyle

---

[12] Bingöl, *a.g.e***.** s, 201, 202
[13] Öz, Yusuf , *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler***,** Doktora Tezi, Ankara, 1996, s, 37
[14] Öz, *a.g.e* s, 38
[15] Çubukçu, a.g.e. s, 4
[16] Kudret, Cevdet, *Örnekli Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s, 130

ticaret ilişkisi bulunan İtalyan kolonilerine Kumanca öğretmek için yazılmıştır.[17] Arap sözlükçülük geleneğine uygun olarak XVI. yüzyılın başında Anadolu'da yazıldığı sanılan *Abuşka Lugatı*, Çağatayca kelimelerin Anadolu Türkçe'sindeki karşılıklarını vermektedir.

Türkçe için Anadolu'da telif edilmiş ilk sözlük XIII. Yüzyılda Fahruddin Hasan-ı Salgûrî tarafından yazılmıştır. Türkçenin başlıca kurallarını ve kelimelerini kaside halinde toplayan bu sözlüğün adı kaynaklarda *Kavâidü Lisânit-Türk* ve *Kasîde Fi'n-Nahv* şeklinde geçmektedir. Anılan bu eser Batı Türkçesi için büyük bir önem taşımaktadır. Fakat Salgûrî'nin bu manzum eserinin bir nüshası tespit edilememiştir. [18]

Ahmet Vefik Paşa'nın 1876 yılında iki cilt halinde yazdığı *Lehce-i Osmanî* adlı sözlükte o dönemin Türkçe söz varlığı Arap alfabe sistemi içindeki tanımları ve örnek cümleleriyle verilmektedir. XVIII. yüzyılda Esat Mehmet Efendi tarafından yazılan *Lehcetü'l-Lugat* adlı sözlükte Türkçe kelimeler temel alınmış ve bu kelimelerin Arapça ve Farsça karşılıkları verilmiştir. Muallim Naci'nin 1890 yılında yazdığı *Lugat-ı Naci* ise Osmanlıca bir sözlüktür. Bu sözlük Osmanlıcadaki Arapça ve Farsça sözcüklerin tanım ve karşılıklarını içerir. Dönemin en başarılı sözlüğü Şemsettin Sâmi tarafından hazırlanan *Kamus-ı Türkî'*dir. [19]

---

[17] Kudret, *a.g.e.* s, 223
[18] Öz, *a.g.e.* s, 43
[19] Bingöl, *a.g.e.* s, 203

2. MANZUM SÖZLÜK

2.1. TANIMI VE TARİHÇESİ

Manzum sözlük, herhangi bir dildeki kelimenin başka bir dildeki karşılığının manzum halde verildiği sözlüklerdir.[20]

Bilindiği kadarıyla manzum sözlükler ilk olarak Arap edebiyatında başlamış, ardından Fars edebiyatında gelişmiş ve nihayet en geniş ve belki de en güzel örneklerini Türk edebiyatında vermiştir.[21] Manzum sözlüklerin İslâmî edebiyattaki ilk örneği XIII. yüzyıl yazarlarından Ferâhî'nin *Nisâbu's-Sıbyân* isimli Arapça-Farsça sözlüğüdür.[22]

2.2. YAZILMA SEBEPLERİ

Vezinli ve kafiyeli, nazım şeklinde yazılmış, şiir olarak ifade edilmiş, nizama konmuş gibi anlamlarda kullanılan *manzûm* kavramı daha çok şiir için söz konusu edilmiştir. Bununla birlikte İslâm medeniyetine dahil olan Araplar ve Farslar gibi Türkler de şiir dışındaki bazı eserleri de manzum olarak telif etmeye önem vermişlerdir. Türk edebiyatında tefsir, fıkıh, akaid, hadis, tezkire, gramer, tarih, astronomi, musiki, tıp konusundaki birtakım eserlerin yanı sıra bazı lügatler de manzum olarak telif edilmiştir. Bunun da esas sebebi, manzum olarak yazılan eserin vezin ve kâfiye gibi bir takım ahenk unsurlarını taşımış olma özelliği ile okumayı zevkli bir faaliyet hâline getirmesi ve okunan metnin hafızada daha kolayca kalmasını sağlamasıdır. Manzum sözlük yazmanın yabancı dil eğitimine katkı sağlayacağı hususu, dikkate alınmış ve bu yolda hizmet kabilinden birçok eser vücuda getirilmiştir. [23]

İslam kültüründe çoğu çalışma gibi sözlük çalışmalarının da Kuran-ı Kerim ve hadisleri doğru anlama gayretleriyle ortaya çıktığını biliyoruz. Manzum sözlüklerin de mühim bir kısmında daha çok Kuran-ı Kerim'de yer alan kelimelere ağırlık verilmiştir.[24]

Manzum sözlüklerin esas yazılma amacı Kuran-ı Kerim'de bulunan ve manası tam olarak anlaşılamayan *garîb* kelimelerin karşılıklarını vermek veya ezberlenmesini

---

[20] *Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi,* Dergah Yayınları, İstanbul, 1986, 6.Cilt s, 144

[21] Kılıç, Atabey, *Denizlili Mustafa Bin Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin* Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3 Summer 2007 s, 342

[22] Kılıç, Atabey *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Subha-i Sıbyan* Turkish Studies Sayı 20, 2006/1 s, 67

[23] Kırbıyık, Mehmet, *Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine,* Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı:11 – 2002, s, 182

[24] Kılıç, Atabey *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Subha-i Sıbyan* Turkish Studies, Sayı 20 2006/1 s, 67

sağlamaktır. Daha sonra bunlar arasına Hz. Peygamber'in hadislerinde bulunan ve yine manası tam olarak anlaşılamayan kelimelerin karşılıklarını vermek dahil olmuştur. Fars ve Türk edebiyatlarında ise bu amaçlar arasına Mevlâna'nın *Mesnevî*'sinde geçen bazı müşkül kelimelerin Farsça, Türkçe ya da Arapça karşılıklarını vermek de katılmıştır. Buraya kadar verdiğimiz bilgilerden de anlaşılacağı üzere manzum sözlüklerin hazırlanmasının temelinde İslâm kültürü yatmaktadır. Temelde Kuran-ı Kerim, hadisler ve Mesnevî bulunmakla beraber Türk edebiyatında karşımıza çıkan manzum sözlüklerin sadece Arapça, Farsça ve Türkçe için hazırlanmadığını, Fransızca, Ermenice gibi diller için de manzum lügatler tertip edildiğini ifade etmeliyiz. Belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus da manzum sözlüklerin önemli bir kısmının küçük çocuklar için hazırlanmış olduğudur.[25]

Bilindiği gibi medreselerde okunan kitaplardan birçoğu da ezberleniyordu. İslâmî bilimler çoğunlukla nakle dayalı olduğundan bilginin olduğu gibi korunması ve daha sonraki kuşaklara bozulmadan aktarılması son derece önemli idi. Tabi bunun en sağlam yollarından biri de eserlerin âlimlerce yazıldığı gibi aynen ezberlenmesi idi. Bir kitabı ezberlemenin en kolay yolu ise, oradaki bilgileri manzum hâle getirmekti. Bu sebeple, sadece belli konular üzerindeki ders kitapları değil, bu kalemden olmak üzere Arapça ve Farsça sözlükler de manzum olarak yazılmıştır. Fatih devrinden Kanunî devrine, oradan yakın zamana kadar nazmedilmiş *Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Nuhbe-i Vehbî* ve *Sübha-i Sıbyân* gibi eserlerin eğitim tarihimizdeki önemi inkâr edilemez.[26]

2.3. TÜRKLERDE MANZUM SÖZLÜK YAZMA GELENEĞİ

Manzum sözlük geleneğinin edebiyatımızdaki ilk örnekleri Arapça-Farsçadır. Bunlar, Şükrüllâh Bin Şemsüddîn Ahmed Bin Seyfüddîn Zekeriya'nın 1242-3'te telif ettiği *Zühretü'l-Edeb*'i, Hüsameddin Hasan Bin Abdülmü'min el-Hoyî'nin *Nasîbü'l-Fıtyân ve Nesîbü't-Tıbyân*'ı, Abdülhamîd el-Engürî'nin 1356 yılında hazırladığı *Silkü'l-Cevâhir*'i, Germiyanlı Ahmedî'nin 1360–1377 yılları arasında nazmettiği *Mirkatü'l-Edeb*'i ve Ahmed-i Dâî'nin *Ukûdu'l-Cevâhir*'idir.[27]

İlk Arapça-Türkçe manzum sözlük Abdüllatif İbn-i Melek'in 1392 yılında nazmettiği *Lügat-i Ferişteoğlu*'dur. Buna daha sonra meydana getirilen Şemsî'nin

---

[25] Kılıç, Atabey *Denizlili Mustafa Bin Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin* Turkish Studies Türkoloji Volume 2/3 Summer 2007 s, 341
[26] Kılıç, Atabey *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Subha-i Sıbyan* Turkish Studies Sayı 20, 2006/1 s, 69
[27] Kırbıyık, *a.g.e s*, 182, 183

Cevâhirü'l Kelimât'ı, Şeyh Ahmed'in 1635 yılında yazdığı *Nazmu'l-Leâl*'i, Asım'ın 1798'de tamamladığı *Tuhfe-i Asım'ı*, Vehbi'nin 1799'da meydana getirdiği *Nuhbe-i Vehbî*'si ve Mehmed Fevzî'nin *Tuhfe-i Fevzî*'sini de ekleyebiliriz.[28]

Hüsam Bin Hasan Konevî'nin 1399 da nazmettiği *Tuhfe-i Hüsâmî* adını taşıyan eser, Anadolu'daki Farsça-Türkçe manzum lügatlerin ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Bunu Şâhidî İbrahim Dede'nin *Tuhfe-i Şâhidî*, Lâmî Çelebi'nin *Lügat-i Manzûme*, Vehbî'nin *Tuhfe-i Vehbî,* Süleyman Dürrî'nin *Güher-rîz* ve Ahmed Remzî Akyürek'in *Tuhfe*-i *Remzî*'si gibi birçok eser takip etmektedir.[29]

Bazı manzum sözlüklerimiz ise, Arapça-Farsça-Türkçe olarak hazırlanmıştır. Bu tür eserlere Bahâüddin İbn Abdurrahman-ı Malkaravî'nin *Ucubetü'l-Garâyib*, Abdülkerîm'in *Lügat-i Abdülkerîm*, Hâkî Mustafa Üsküdarî'nin *Menâzimü'l-Cevâhir* ve Hasan Aynî'nin *Nazmü'l-Cevâhir* adlı lügatlerini örnek olarak verebiliriz.[30]

2.4. TERTİP ÖZELLİKLERİ

Manzum sözlüklere verilen isimlerin önemli bir kısmında *armağan* anlamına gelen *tuhfe* kelimesi kullanılmıştır. Hüsam Bin Hasan El-Konevî tarafından Anadolu sahasında yazılmış ilk Farsça-Türkçe manzum lügat olan *Tuhfe-i Hüsâmî*'de biz bu ismin kullanıldığını görmekteyiz. Yine *Tuhfe-i Şâhidî, Tuhfe-i Vehbî, Tuhfe-i Şemsî* gibi manzum sözlüklerimizde de bu isimlendirmenin yaygın olarak kullanıldığını görmek mümkündür. Manzum sözlüklerin isimlendirilmesinde *tuhfe* kelimesi haricinde *nazm, manzûme* veya *lügat* kelimeleri de kullanılmıştır.[31]

Manzum sözlüklerin hemen hepsinde genellikle mesnevi nazım şekliyle yazılmış esasen hamdele ve salvele görevini icra eden bir mukaddime, sebeb-i telif kısmı, asıl sözlük ve yine mesnevi şeklinde yazılmış bir hatime bulunur. Asıl sözlük kısmı çoğunlukla *kıt'a* ya da *bahir*lere ayrılmıştır. Kıta ve bahir isimlerinin hemen tamamının Arapça olduğunu söylemek yanlış olmaz. Arapça başlıklar aynı zamanda o bölümde kullanılan vezin hakkında da bilgi verecek mahiyettedir. Farsça başlıklar ise asıl sözlük kısmı dışında kalan bölümlendirmeler için kullanılmıştır. [32]

---

[28] Kırbıyık, *a.g.e* s, 183
[29] Kırbıyık, *a.g.e* s, 183
[30] Kırbıyık, *a.g.e* **s,** 183
[31] Kılıç, Atabey *Denizlili Mustafa Bin Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin* Turkish Studies Türkoloji Volume 2/3 Summer 2007 s, 341
[32] Kılıç, Atabey *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Subha-i Sıbyan* Turkish Studies s. 20, 2006/1 s, 67

2.5. TÜRK EDEBİYATINDAKİ ÇEŞİTLERİ

2.5.1. Arapça – Türkçe

2.5.1.1 Nazmü'l-Ferâid

Tezimin konusu olan bu eser hakkında ileride bilgi verilecektir.

2.5.1.2. Lugat-ı Ferişteoğlu

Ferişteoğlu Abdüllatif tarafından 1392 yılında kaleme alınan eser yirmi kıtadan meydana gelmekte ve eserin büyük bir kısmında Kuran-ı Kerim'de geçen 1528 Arapça kelimenin Türkçe karşılığı verilmektedir. Türkçe-Arapça manzum sözlüklere öncülük eden eser bazı âlimler tarafından şerh edilmiş ve alfabetik şekilde düzenlenmiştir.[33]

2.5.1.3. Nazmü'l – Leâl

Nazmü'l-Leâl 1641 yılında Antepli Şeyh Ahmed tarafından *Tuhfe-i Şâhidî*'ye nazire olarak yazılmıştır. Eseri bilim dünyasına kapsamlı bir şekilde tanıtan Ömer Asım Aksoy'dur. Aksoy hem *Hasan Aynî ve Nazmü'l-Cevâhir* hem de *Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl* isimli eserlerinde Şeyh Ahmed'in *Nazmü'l-Leâl* adında manzum bir lügati olduğunu fakat bu eseri on altı yıldır aramasına rağmen genel özel hiçbir kitaplıkta bulamadığını, sonunda eserin eksik bir nüshasını Ankara'da eski kitaplar satan birinde görüp satın aldığını yazar [34]

2.5.1.4. Tuhfe-i Asım

Antepli Mütercim Asım tarafından yazılan Arapçadan Türkçeye manzum sözlüktür.[35] *Tuhfe-i Asım* 1213'te yazılmıştır. Müellif söz konusu eserini *Burhân-ı Kâtı*'yı çevirdikten bir yıl sonra yazmıştır. Bu tarihte Vehbî'nin *Nuhbe*'si henüz kaleme alınmış değildi. Asım Efendi'nin eseri *Tuhfe-i Vehbî* kadar ün kazanmamıştır. Bunun en önemli sebebi *Tuhfe*'de dilimizde çok az kullanılan kelimelerin çoğunlukta olması, *Nuhbe*'de ise çok kullanılan kelimelere yer verilmesidir. Ayrıca *Tuhfe*'nin her kıtası özel bir konuya ayrılmış ve o konuyla ilgili kelimeler o bölümde verilmiş de değildir.[36]

---

[33] *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999 2O. Cilt s, 176
[34] Aksoy, Ömer Asım Şeyh *Ahmed ve Nazmü'l-Leâl* Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1960 s, 205
[35] *Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara ,1995, 1.cilt s, LXI
[36] Türkmen, Dursun Ali, *Mütercim Asım Efendi ve Tuhfe-i Asım,* Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 1995, s, 17

2.5.1.5. Cevâhirü'l- Kelimât

Şemsî tarafından XVII. yüzyılda kaleme alınan eser bir mukaddime, 61 kıta ve 643 beyitten meydana gelir.[37]

2.5.1.6 Nuhbe-i Vehbî

Sünbülzâde Vehbî tarafından 1799 yılında tamamlanıp Padişah 3.Selim'e sunulmuştur. Tamamı 1948 beyit olan *Nuhbe* 83 kıtadan oluşmaktadır. Eserde 3800 Arapça kelimenin Türkçe karşılığı verilmiştir.[38]

2.5.1.7 Sübha-i Sıbyân

Sübha-i Sıbyân adlı Türkçe-Arapça manzum sözlüğün, ne telif edildiği zamana ne de müellifinin kimliğine dair elimizde yeterli bilgi bulunmaktadır. Müellifinin ismi yazma nüshalarda belli değildir; matbu nüshalarda ise Mehmed Bin Ahmed Er-Rumî, Ebu'l-Fazl Muhammed Bin Ahmed Er-Rumî ve Er-Rumî Bosnavî Ebu'l-Fazl Muhammed Ahmed gibi farklı şekillerde verilmektedir. Bazı manzum sözlüklerde gördüğümüzün aksine *Sübha-i Sıbyân*'ın metin kısmında müellif kendisi hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Müellif mesnevi nazım şekliyle yazılmış 16 beyitlik giriş manzumesi ile klâsik kitap tertibine uygun olarak hamdele ve salvele vecibesini yerine getirmekte, ardından yine aynı nazım şekliyle sebeb-i telifi izah etmekte, 5 beyitlik bir münacattan sonra ise asıl esere yani sözlük kısmına geçmektedir.[39]

2.5.2. Farsça – Türkçe

2.5.2.1. Tuhfe-i Hüsâmî

Tam adı *Tuhfe-i Hüsâmî ez-Müeltekât-ı Sami* olan bu eser *Tuhfe-i Hüsâm* kısa adıyla meşhurdur. Hüsam-i Hoyî tarafından 802/1399–1400 tarihinde Sultan Orhan Bey adına Hüsameddin Hasan Bin Abdülmümin'in *Nasîbü'l-Fıtyân ve Nesîbü't-Tıbyân* adlı Arapça–Farsça sözlüğü örnek alınarak ve ona nazire olarak yazılmıştır. Anadolu'da yazılan ilk manzum Farsça-Türkçe sözlük olan *Tuhfe-i Hüsâm* Farsça manzum mensur

---

[37] İlhan, Seyfettin *Şemsî Cevâhirü'l- Kelimât,* Yüksek Lisans Tezi Elazığ 1997 s, vııı
[38] Yurtseven, Necmettin, *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lügatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbesi***,** Doktora Tezi, Ankara, 2003, s, 25, 227
[39] Atabey Kılıç *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Subha-i Sıbyan* Turkish Studies Sayı, 20, 2006/1 s, 70

bir mukaddime ile 20 kıta bir hatimeden oluşmaktadır. Sözlük kısmı 300 beyit hatimesi de 5 beyit olmak üzere 305 beyittir.[40]

2.5.2.2. Tuhfe-i Şâhidî

Tuhfe-i Şâhidî, Mevlevî şeyhlerinden Şâhidî İbrahim Dede tarafından Yavuz Sultan Selim Han devrinde 921/1515 yılında nazmedilmiştir. Hüsam Bin Hüseyin El-Konevî'nin *Tuhfe-i Hüsâm* adlı sözlüğüne nazîre olarak yazılan *Tuhfe-i Şâhidî* bir mukaddime, beyit sayıları 5 ile 20 arasında değişen toplam 27 kıta ve bir hatimeden meydana gelmektedir. Eser toplam 455 beyittir. Şâhidî, *Tuhfe-i Hüsâm*'da nazmedilen Farsça kelimelerin önemli bir bölümünü eserine almış nadir olarak kullanılan kelimeleri ise eserine dahil etmemiştr. *Tuhfe-i Şâhidî* yazıldıktan sonra büyük bir şöhret kazanmıştır. Bunda Farsça kelimelerin vezne uygun bir şekilde nazmedilmiş olması büyük rol oynamıştır. Eser bu özelliğinden dolayı gerek medreselerde gerek diğer eğitim kurumlarında hem aruz hem dil öğretiminde uygulamalı ders kitabı olarak okunmuş ve ezberletilmiştir.[41]

2.5.2.3. Tuhfe-i Vehbî:

Tuhfe-i Vehbî, Farsça – Türkçe sözlükler arasında *Şâhidî'*den sonra en fazla ilgi gören ve okunan manzum sözlüklerden biridir. *Tuhfe*-i *Vehbî* Sünbülzâde Vehbî'nin resmi bir ziyaret için gittiği İran'da edindiği bilgileri bir eserle değerlendirmek özellikle de oğlu Lütfullah'a yararlı bir kitap hediye etmek arzusuyla 1197/1783 yılında kaleme alınmıştır. Eserde 93 beyitlik bir mukaddime, 57 kıta, *ıstılâhât-ı acem* başlıklı 201 beyitlik sözlük kısmı ile 5 beyitlik bir tarih kıtası yer alır. Eserde nazmedilen kelimelerin şiir ve inşaya uygun kelimeler olmasına dikkat edilmiştir. Bu manzum sözlük için de şerh, alfabetik tertip, fihrist ve nazire türünde eser ve risaleler yazılmıştır.[42]

Bu eser kaleme alındıktan sonra, o zamana kadar medreselerde ders kitabı olarak okutulan *Şâhidî*'nin yerine geçmiştir. Vehbî'nin bu eseri kendisi hayatta iken Ahmet Hayatî tarafından şerhedilmiştir.[43]

---

[40] Kartal, Ahmet *Tuhfe-i Remzi***,** Akçağ Yayınları, Ankara, 2003 s, 25
[41] Kartal, *a.g.e* s**,** 27, 28
[42] Kartal, *a.g.e* s, 36, 37
[43] Yurtseven, *a.g.e*, s, 19

2.5.2.4. Tuhfe-i Lâmî (Lugat-ı Manzûme)

Bursalı Lâmî Çelebi tarafından yazılan eser 169 beyitten müteşekkildir. 933/1527 yılından önce telif edilmiştir.15 beyitlik bir mukaddime ile 10 kıtadan oluşmaktadır. Eserde yaygın olarak kullanılan ve öncelikle öğrenilmesi uygun görülen 500 civarında Farsça kelime mevcuttur.[44]

2.5.2.5. Bahrü'l-Garâib

Bugünkü bilgilere göre Anadolu sahasında yazılmış manzum Farsça – Türkçe sözlüklerin ikincisidir. Bu sözlük Halimî adıyla meşhur Lütfullah Halimî Bin Ebi Yusuf tarafından 850/1446 yılında nazmedilmiştir. Eser üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm manzum Farsça –Türkçe sözlük, ikinci bölüm muhtelif konulara nazım türleri ve edebi sanatlara dair tanımlar ve temel bilgiler, üçüncü bölüm ise aruz ve Farsçanın gramerine dairdir. Üçüncü bölümde sadece Farsça fiillerin muzari kökleri ve fiil çekimleriyle ilgili kısımlar mensurdur. Eserin sözlük kısmı 756 beyit olup 19 kıtaya taksim edilmiştir. Eserin sadece isim ve isim türünden kabul edilen kelimeleri ihtiva eden sözlük kısmında 2930 civarında Farsça kelime nazmedilmiştir.[45]

2.5.2.6. Kân-ı Meânî

Hasan Rızayî tarafından 1082/1671 tarihinde yazılmıştır. *Kân-ı Meânî* hem her kıtada ilk harfleri aynı olan Farsça kelimelerin nazmedilmesi hem de kıtaların kafiye rediflerine göre alfabetik sıralanmasından dolayı diğer manzum sözlüklerden ayrılmaktadır. Her kıtası mesnevi nazım şekliyle yazılan eser 716 beyittir. Eserde 2319 Farsça kelime nazmedilmiştir. Kelimelerin bir kısmı *Tuhfe-i Şâhidî* bir kısmı *Uknûm-ı Acem*'den derlenmiştir.[46]

2.5.2.7. Şâdiye

Nisâbü's-Sıbyân örnek alınarak Mehmed Bin Yahya-yı Konevî tarafından 889/1484 tarihinde yazılmış manzum Farsça-Türkçe bir sözlüktür. [47]

---

[44] Kartal, *a.g.e* s, 28, 29
[45] Kartal, *a.g.e* s, 26
[46] Kartal, *a.g.e* s, 33
[47] Kartal, *a.g.e* s, 27

2.5.2.8. İlm-i Lugat

İmâd-zâde Velî Bin Yusuf-ı İmâdî tarafından yazılan eserin, telif tarihi belli değildir. Eser kafiye ve rediflerine göre tertip edilen 71 kıtadan oluşmaktadır.[48]

2.5.2.9. Lugat-ı Manzûme

Osman Bin Hüseyn-i Bosnevî tarafından 991/ 1583 tarihinde yazılmıştır. Kolay ezberlenmesi için basit vezinlerle ve hacim olarak küçük yazılmıştır. Eser mesnevi nazım şekliyle yazılmış 42 beyitlik bir mukaddime ile 19 kıtaya taksim edilmiş 168 beyitlik sözlük kısmından oluşur. Eserde 805 Farsça kelime Türkçe karşılıklaryla nazmedilmiştir. Müellif gramer özelliği olan Farsça kelimeleri haşiyelerde ilgili kaide hakkında kısa açıklamalar yaparak izah etmiştir. Müellif bu haşiyelerde bazen beyitlerde kullandığı edebi sanatlara da işaret etmiştir.[49]

2.5.2.10.Tuhfetü'l - Hâfız

Eser, Hafız Abdullah Bin Halil Bin Ali tarafından 1174/1761 tarihinde Selanik'te nazmedilmiştir. Sözlük, mensur bir mukaddime ile 36 kıtaya taksim edilmiş toplam 273 beyitten oluşmaktadır. Eserde nazmedilen Farsça kelimeler *Tuhfe-i Şâhidî*'den derlenmiştir. Eserin ilk yedi kıtasında Farsça mastarlar, sonraki kıtalarda da mazi muzari zamanlarda ve emir kipinde çekimli fiiller ve bu fillerin edilgen halleri verilmiş, bunlar Türkçe karşılıklarıyla birlikte nazmedilmiştir. Bu sözlüğün dikkat çeken yönlerinden birisi de 17. kıtadan sonra her kıtanın bir meslek grubuna ayrılıp kıtalarda bu mesleklerle ilgili kelimelerin nazmedilmesidir.[50]

2.5.2.11.Tuhfe-i Şemsî

Şemsî tarafından yazılan eser bir önsöz ve 81 kıtaya taksim edilmiş olup 680 beyittir. Eserde yer alan Farsça kelimeler Mevlana'nın *Mesnevî-i Manevî*'sinden, Sadi'nin *Bostan* ve *Gülistan* isimli eserlerinden ve *Tuhfe-i Şâhidî*'den derlenmiştir. Müellif Farsça kelimeleri seçerken bunların nazım ve nesirde kullanılır olmasına dikkat etmiş, bunlara güzel Türkçe karşılıklar vermeye özen göstermiştir.[51]

---

[48] Kartal, *a.g.e* s, 29
[49] Kartal, *a.g.e* s, 29, 30
[50] Kartal, *a.g.e* s, 35, 36
[51] Kartal, *a.g.e* s, 38

2.5.2.12. Güher-Rîz

Güher-Rîz Süleyman Dürrî tarafından 1263/1847 yılında neşredilmiştir. Eser kolayca ezberlenebilecek bir tarzda hazırlanmış ve bu maksatla her kıta altışar beyit olarak tanzim edilmiştir. Eser, bir mukaddime 35 kıta ve bir hatimeden ibaret olup toplam 141 beyittir.[52]

2.5.2.13.Tuhfetü'l-Manâ

Tuhfetü'l-Manâ 1268/1852'de Macaristan'ın Şıklovis kasabasından olan Osman adlı bir müellif tarafından nazmedilmiştir. 221 beyit olan eser 24 beyitlik mesnevi tarzında yazılmış bir mukaddime ve beyit sayısı 2 ile 22 arasında değişen 17 kıtadan meydana gelmektedir. Küçük yaştaki çocuklar için yazılmış eserde bazen bazı kıtalarda faydalı bilgiler de verilmiştir.[53]

2.5.2.14. Nazm-ı Bedî

*Nazm-ı Bedî Osmanlı Müellifleri'*nde verilen bilgilere göre, İlmî Alî Efendi tarafından 1224/1809 yılında *Tuhfe-i Vehbî* tarzında yazılmış Farsça – Türkçe bir sözlüktür. Kütüphanelerde eserin nüshası yoktur.[54]

2.5.2.15. Tuhfe-i Remzî

Tuhfe-i Remzî, Ahmet Remzî tarafından 1343/1924 tarihinde telif edilmiş Farsça-Türkçe manzum bir sözlüktür.[55] Bu eser, aynı zamanda Anadolu sahasında 1242–3 yılında *Zühretü'l-Edeb'*le başlayan manzum sözlük yazma geleneğinin de son halkasını teşkil etmektedir.

2.5.3. Arapça - Farsça – Türkçe

2.5.3.1.Ucubetü'l-Garâib Fî Nazmi'l-Cevâhiri'l-Acâyib

Eser Abdurrahman-ı Malkaravî tarafından 827/1427 tarihinde oğulları Mehmed ve Ahmed'in ezber yoluyla Arapça ve Farsça öğrenmeleri maksadıyla manzum olarak yazılmıştır. Kısa ve meşhur adı *Ucubetü'l-Garâib*'tir. Eser bir mukaddime ve 36 kıtaya

---

[52] Kartal, *a.g.e* s, 40
[53] Kartal, *a.g.e* s, 41
[54] Kartal, *a.g.e* s, 39
[55] Kartal, *a.g.e* s, 54

taksim edilmiş 436 beyitten oluşmaktadır. Bu eserin daha çok Arapça – Türkçe ağırlıklı olduğu müşahede edilmektedir.

2.5.3.2. Manzûme-i Keskîn

Mustafa Bin Osman tarafından XVIII. yüzyılın ikinci yarısında yazılan *Manzume-i Keskîn*, mesnevî nazım şeklinde yazılmış 85 beyitlik bir mukaddime ile toplam 330 beyitlik 27 kıta ve *Der Beyân-ı Aded* başlığı altında bulunan sayılara dair 9 beyitlik müstakil bir kıta ile *Der Beyân-ı Hisâb-ı Ebced* başlığı altındaki ebced hesabıyla ilgili 7 beyitlik ayrı bir kıta olmak üzere toplam 431 beyitlik bir eserdir. Arapça-Farsça-Türkçe üç dilli bir manzum sözlük olan *Manzûme-i Keskîn*'de bu üç dilden toplam 2363 kelime birbirine karşılık olarak gösterilmiştir. Özellikle Türkçe kelimeler açısından dikkati çeken nokta, bugünkü yazı dilinde kullanılmayan, unutulmuş bir kısım kelimelerin sözlükte bir hayli yer almasıdır.[56]

2.5.3.3. Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyyetü's-Sıbyân

Tuhfetü'l-İhvân ve Hediyyetü's-Sıbyân, sıbyan mekteplerinde Arapça öğrenen öğrencilerin Farsçayı öğrenmelerine de katkı bulunmak maksadıyla Mustafa İlmî Bin İbrahim tarafından 1186/1772 tarihinde yazılmıştır. Eserde nazmedilen Arapça kelimeler *Lugat-ı Ferişteoğlu*'ndan derlenmiştir. Bü sözlük müellifin ifadesiyle *Lugat-ı Ferişteoğlu*'nun Farsça ve Türkçeye tercümesidir. Eser mensur önsöz dışında mesnevi tarzında yazılmış 11 beyitlik bir münacat, 33 kıta ve iki beyitlik bir tarih kıtası olmak üzere toplam 854 beyittir.[57]

2.5.3.4. Menâzimü'l-Cevâhir

Hâkî Mustafa Üsküdarî tarafından telif edilen eser bir mukaddime 29 kıta ve bir hatime olmak üzere toplam 402 beyitten oluşmaktadır.[58]

2.5.3.5 Nazmü'l Cevâhir

Hasan Aynî tarafından yazılmıştır. Dokuz sayfalık giriş kısmı yüz sayfalık da metni bulunan eser çok çalışılarak çok emek harcanarak meydana getirilmiş bir takım ölçü ve

---

[56] Kılıç, Atabey *Denizlili Mustafa Bin Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin* Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Volume 2/3 Summer 2007 s, 346
[57] Kartal, *a.g.e* s, 36
[58] Kartal, *a.g.e* s, 31

düzenlere göre tertiplenmiştir. Her sayfasında bir kıta her kıtada on üç beyit vardır. Yani eserin giriş kısmı 117, metin kısmı da 1300 beyittir. Her sayfadaki on üç beyitlik bir kıtanın son iki beytine *beyt-i hümâyun* adı verilmiştir.[59]

2.5.3.6. Müselles-Nâme-i Şâkir

Osman Şâkir Bin Mustafâ-yı Bozokî tarafından 1210/1795–6 tarihinde yazılmıştır. Eser, mesnevi şeklinde yazılmış bir mukaddime, asıl sözlük kısmı ve yine mesnevi tarzında yazılmış bir hatimeden oluşmaktadır. Sözlük kısmı 42 kıtadan ibaret olan eserde 1250 Arapça,1121 Farsça, 1019 Türkçe kelime nazmedilmiştir.[60]

2.5.3.7. Dürrü'n-Nizâm

Nazmü'l-Cevâhir'in *ilk* şeklidir. Hasan Aynî tarafından *Nazmü'l-Cevâhir*'den on yıl önce yani 1811 de yazılmıştır.[61]

2.5.3.8. Genc-i Leâl

Gencî Pîr Mehmed adlı bir zat tarafından 1041/1631'de yazılan manzum sözlüktür. Eser iki bölümdür. Birinci bölüm Arapçadan Türkçeye, ikinci bölüm Farsçadan Türkçeyedir.[62]

2.5.3.9. Tuhfe-i Zîbâ

Hayret Mehmet Efendi tarafından Mısırda 1234/1819 tarihinde yazılmış ve Mehmet Ali Paşa'nın torunu Abbas Paşaya takdim edilmiştir. Mesnevi tarzında yazılmış 35 beyitlik bir mukaddime 74 kıtaya taksim edilmiş 821 beyitlik sözlük kısmı ve 13 beyitlik bir hatimeden oluşan eser toplam 869 beyittir. Eserde 1450 civarında Arapça, bir o kadar da Farsça kelime nazmedilmiştir.[63]

---

[59] Aksoy, Ömer Asım *Hasan Aynî ve Nazmü'l-Cevâhir* Cihan Matbaası Gaziantep 1959 s, 7, 8
[60] Kartal, *a.g.e* s, 39
[61] Aksoy, Ömer Asım *Dürrü'n-Nizâm ve Nazmü'l-Cevâhir* Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1960 s, 145
[62] Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü 1.Cilt Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara 1995
[63] Kartal, *a.g.e* s, 39

2.5.3.10. Lugat-ı Abdülkerîm

Eser 1002/1594 yılında ya da bu tarihe yakın bir zamanda Kerimî mahlasını kullanan Şeyhülharamzâde Şeyh Abdülkerîm-zâde tarafından yazılmıştır.Küçük yaştaki çocuklar için kaleme alınan sözlük 16 kıtadan müteşekkil olup 107 beyittir. Sekizinci ve on üçüncü kıtalar mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Eserin ilk yedi kıtası ile son dört kıtasında çocukların öğrenmesinde faydalı olan konulara yer verilmiştir.[64]

2.5.3.11. Tevfiye

Abdurrahman Zahidi-i Konevî tarafından 1133/1721 yılında yazılmıştır. Eser mesnevi şeklinde bir mukaddime, değişik bahirlerle nazmedilmiş 27 kıta ile hepsi recez bahriyle yine mesnevi tarzında yazılmış 16 kıta ve bir hatime olmak üzere toplam 635 beyittir.[65]

2.5.3.12. Se-Zebân

Antakyalı Şeyh Ahmed tarafından 1135/1721 tarihinde yazılan eser Arapça-Farsça-Türkçe manzum bir sözlük ve gramer kitabıdır. Eserin yazılmasıyla Türk asıllı çocukların Arapça ve Farsça, Arap asıllı olanların Farsça ve Türkçe, sadece Farsça bilenlerin de Arapça ve Türkçe öğrenmeleri amaçlanmıştır. Eserdeki Farsça ve Arapça kelimeler *Tuhfe-i Şâhidî* ve *Lugat-ı İbn-i Ferişte*'den derlenmiştir. Müellif bu iki sözlükte yer alan ve kendisinin müstehcen saydığı bazı kelimelere yer vermemiştir. Manzum bir mukaddime, 30 kıta ve bir hatimeden oluşmaktadır. Asıl sözlük kısmında yer alan her kıtaya *bahr* adı verilmiştir. Bahirlerde nazmedilen kelimeler konulara göre tasnif edilmiş ve her üç dilde birbirinin karşılığı olan kelimeler nazmedilmiş, bazı bahirler de gramere ait konulara ayrılmıştır.[66]

2.5.3.13. Tuhfe-i Nushî

Çemişkezekli Nasuh Efendi tarafından eser bir mukaddime 52 manzume ve 3 kıtadan oluşmaktadır. *Tuhfe-i Nushî* toplam 610 beyittir. Eser,1297/1880 tarihinde Arif Hikmet tarafından İstanbul'da neşredilmiştir.[67]

---

[64] Kartal, *a.g.e* s, 30
[65] Kartal, *a.g.e* s, 33
[66] Kartal, *a.g.e* s, 33, 34
[67] Kartal, *a.g.e* s, 40

2.5.3.14. Hayrü'l-Lugat

Süleyman Hayri Bey tarafından yazılan Arapça- Farsça- Türkçe üç bin beyitlik bir sözlüktür.[68]

2.5.4. Arapça-Farsça

2.5.4.1. Ukûdü'l-Cevâhir

Ahmed-i Dâî tarafından II. Murat'ın şahzadeliğinde istifadesi için yazılmış, 51 kıtada 650 beyitten ibaret manzum Arapça-Farsça bir sözlüktür. Eser hakkında *Latifî Tezkiresi*nde şu bilgiler vardır: *Ukudü'l-Cevâhir tesmiye olunur ibârât-ı Fârisî birle meşrûh Arabî lügâtı ve ol lugâtda envâ-ı buhûr üzre manzûm vâfir mukattaâtı vardur. Acep nazm-ı cevâhir-nizâm-ı leâlî-intizâmdur. Fi'l-mesel bir tabak Dürer ü Gureri huyût-ı hutûta çeküp ismin Ikdü'l-Cevâhir komışdur.*[69]

2.5.4.2.Mirkatü'l-Edeb

Ahmedî tarafından Aydınoğullarından Hamza Bey adına yazılmıştır.[70]

2.5.4.3.Zühretü'l-Edeb

Şükrüllâh Bin Şemsüddîn Ahmed Bin Seyfüddîn Zekeriyâ tarafından 1242/1243 yılında telif edilen eser 48 kıta ve 418 beyitten ibarettir. Mensur bir önsözle başlayan eserde kıtalar Arap harfleri sayısı ve sırasına göre tanzim ve tertip edilmiştir. Her kıta bir harfe ayrılmış ve her kıtada o kıtanın sırasını oluşturan harfle başlayan Arapça kelimeler Farsça karşılıklarıyla birlikte nazmedilmiştir. Bu şekilde tertip edilmiş ilk 28 kıta 360 beyitten ibarettir. 29. ve diğer kıtalarda ise konuyla ilgili kelimeler nazmedilmiş, iki kıta da Arapça edatlara ayrılmıştır.[71]

2.5.4.4. Silkü'l-Cevâhir: Abdülhamîd Engürî tarafından yazılmıştır.

2.5.5.5. Nasîbü'l-Fıtyân: Abdülmü'min Hoyî'nin kaleme aldığı bir eserdir.

---

68 İnal, Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları Ankara 2000 2.Cilt s, 913, 915

69 Canım, Rıdvan *Latifî Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ,* Rıdvan Atatürk Kültür Merkezi Yayınları Ankara 2000 s, 165

70 Mine, Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* Akçağ YayınlarıAnkara 2000 s, 88

71 Öz, *a.g.e.* s, 54

2.5.5. Türkçe – Fransızca

2.5.5.1. Miftâh-ı Lisân

Yusuf Halis Efendi tarafından 1850'de, Fransızcanın revaç bulmaya başladığı bir dönemde kaleme alınmıştır. Fransızca-Türkçe sözlükler içerisinde manzum olma niteliğini taşıyan, tespit edilebilen ilk ve tek örnektir. Mensur mukaddime, manzum dibace, sözlük ve hatime bölümlerinden teşekkül eden eser eski harflerle yazılan Fransızca kelimelerin doğru okunabilmesi için birtakım özel işaretleri taşımaktadır. Satır altına orijinal şekli ile yazılan Fransızca kelimeleri de ihtiva etmektedir. Yaklaşık olarak 2500 kelimenin nazmedildiği sözlük, 495 beyittir. 2–45 beyitlik 22 manzumeden oluşmaktadır. Mesnevi dışındaki manzumeleri elifbâ sırasına göre tertip edilmiştir. Eserin hatime kısmında, Türk edebiyatında herhangi örneği olmayan bir aruz kalıbı kullanılmıştır.[72]

2.5.6. Türkçe – Rumca

2.5.6.1. Tuhfetü'l-Uşşâk

Ahmed Fevzî Efendi tarafından yazılmıştır.[73]

2.5.6.2.Tuhfe-i Rumî:

Muhtemelen yukarıdaki eserin farklı bir şeklidir.[74]

2.5.7. Türkçe – Bulgarca

2.5.7.1. Tuhfe-i Sabrî An Lisan-ı Bulgarî:

Eser edebiyatımızda bu alandaki tek örnektir.[75]

2.5.8. Türkçe - Ermenice

2.5.8.1. Manzûm Lugat-ı Ermeniye

Milli Kütüphane'de Yz. FB 165'de kayıtlı eser bu alandaki tek örnektir. [76]

---

72 Kırbıyık, *a.g.e* s, 121
73 İmamoğlu, *a.g.e* s, 11
74 İmamoğlu, *a.g.e* s, 10, 11
75 İmamoğlu, *a.g.e* s, 11
76 İmamoğlu, *a.g.e* s, 12

3. YAZAR VE ESER

3.1. YAZAR

Eserin yazarı Mezîd-zâde Ayıntabî'dir. Bu kişi hakkında elimizdeki bilgiler son derece sınırlıdır. Bu bilgiler de eserde yazarın kendisinden bahsettiği birkaç beyitten ibarettir. Yazar Antepli olduğunu ve Hâfız lakabıyla tanındığını giriş bölümündeki iki beyitte dile getirir.

48 Diyār-ı ʿAyıntabī idi maʿīşim
Şuʿā-ı maʿrifet cez̠b idi işim

93 Baġışlar Ḥāfıẓa kim bir duʿāsın
Şefīʿ ide aña Ḥaḳ Muṣṭafāsın

Yine yazar asıl sözlük kısmının son bahrinde kendisinden Hâfız diye bahseder.

217 Kim iderse Ḥāfıẓa bir raḥmet-i haḳḳ-ı ḳarīn
İde biñ raḥmet aña maḥşerde Rabbü'l-ʿĀlemīn

3.2. ESER

3.2.1. Eser Hakkında Genel Bilgi

Nazmü'l Ferâid, Mezid-zâde Ayıntabî tarafından kaleme alınan Arapça–Türkçe manzum sözlüklerimizden biridir. Eser *Tuhfe-i Şâhidî*'ye nazire olarak yazılmıştır. Bunu yazmanın başında yer alan *Hazâ Kitâbu Nazîre-i Şâhidî* ibaresinden ve eserin

Ki çekdim Şāhidī veznine anı
Kesel-tab itmeye her oḳuyanı

şeklindeki 62. beytinden de rahatlıkla anlayabiliriz. Eser Milli Kütüphane arşivine Farsça-Türkçe sözlük olarak kaydedilmiştir. Bu yanlışlığın yazmanın başında yer alan *Hazâ Kitâbu Nazîre-i Şâhidî* ibaresinden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Muhtemelen

Tuhfe-i Şâhidî'ye yazılacak bir nazirenin Farsça olacağı düşüncesi bu yanlışlığa zemin hazırlamıştır.

Eserin 766. beytinden ebced hesabıyla anladığımız kadarıyla sözlük hicrî takvime göre 1109 yılında kaleme alınmıştır.

Tuhfemiñ tārīḫini eyle bu mıṣrāʿdan ḥisāb
Dürr-i rūh ile ʿaceb nāzik düzildi bu kitāb

Bu tarih de yaklaşık olarak miladi 1697 yılına karşılık gelir. Üzerinde çalıştığımız Milli Kütüphane nüshasının müstensihi Süleyman Bin Veli Bin Davud'dur. Ferağ kaydından anladığımıza göre bu nüsha müellif hattından yaklaşık olarak 13 yıl sonra yani hicri 1122, miladi 1710 yılında harekeli nesihle yazılmıştır.

Yazar, mukaddime kısmında *sebeb-i telif* hakkında şu bilgileri verir:

26 Belī eslāf olandan luġavīler
Ḥaḳīḳat noḳṭasında maʿnevīler

27 Ki yazmış her biri bir nāme-i ḫūb
Olubdur dergeh-i ʿirfānda merġūb

28 Ḫuṣūṣā Şāhidī vü İbn-i Ferişte
Bular dürr-i luġātı çekdi rişte

29 Daḫı hem ṣāḥib-i Naẓmü'l-Leālī
Bulubdur ʿilm-i maʿnāda kemāli

Eser 31 bölüm ve 838 beyitten oluşmakta, ayrıca her sayfada 13 satır yer almaktadır. Eserin başında klasik mesnevilerdeki tevhid, münacat, naat, medh-i çihar- yar-ı güzin ve sebeb-i telif gibi bölümleri içeren 94 beyitlik bir mukaddime bulunmaktadır. Bu bölümün ilk beş beyti tevhid, 6. beyitten 12. beyte kadar naat,12 ve 14. beyitler arası da

dört halifenin övgüsünün yapıldığı medh-i çihar- yar-i güzin diye adlandırılan bölümdür. Yalnız bu bölümlere ayrı ayrı başlık verilmemiştir. Eserin sonunda da 69 beyitlik bir aruz manzumesi vardır. Giriş kısmını ve sondaki bu manzumeyi saymazsak eserin asıl sözlük kısmı 29 bahir ve 675 beyitten meydana gelmektedir. Bu bahir başlıklarının hepsi Arapça ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her bahrin son beytinin birinci mısrası o bahrin veznini gösterir. Bu bölüm de tıpkı bahir başlıkları gibi kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Her bahrin beyit sayısı faklıdır. Yine her bahrin bitiminde bir mısrası Arapça bir mısrası Türkçe özlü bir beyit bulunmaktadır. Şair bunu şu şekilde ifade etmektedir:

67 Çü ḫatm olduḳca her bir baḥr-i meşḥūn
Dir idim anda bir beyt-i dil-efzūn

68 Biri Türkī biri hem lisan-ı tāzī
Dutar her birisi āḫirde rāzı

Beyt-i dil-efzûn diye anılan bu beyitlerin eserdeki sıralanış şekli şöyledir:

[Beyit numaraları bahir sırasına göredir. Yani 1.beyit 1.bahrin, 2. beyit 2. bahrin sondan bir önceki beytidir.]

1 Ẕeʾl-kelām aḥfeẓ li en yezhebe ankeʾl-ḥazān
Bu sözi ezberle sen çün gide senden vebā

2 Raḥmet ider lütfunā kim dutsa yüz
Yaġfiru bi’r-raḥmeti men in enāb

3 Viṣāliñ dirilik firāḳıñ ölüm
Vefāke’l-ḥayātü igṭāke’l-memāt

4 Eger ister iseñ kim ṣāfiliḳdan dutma sende kin
Ve in tesʾelʿani’l-iḫlaṣı lā tümsik bike’l-iḍġāṣ

5 Ṣakın dime birisini o söz ki acıdur
Velā teḳul eḥaden ẕalike’l-kelāmu’l-ücāc

6 Ḳoy kemlik itme kimseye ol iylik üstüne
Daġ lā teşürrü ilā eḥādin kün ʿalā’ṣ-ṣalāḥ

7 Ey sevdigim vaṣlıñ yitür aşkıñ beni pīr eyledi
Yā maḥbūbī vaṣleke belliġ hicrüke bī isteşāẖ

8 Ey oġul etegi virme sen ele maḥşer güni
Yā büniyye’ẕ-zeyle tuʾti’l-yedā yevme’t-tenād

9 Sen di düşmekden Ḥaḳḳa ṣıġınmaġı
Ḳul mine’l-ẖıẕlāni bi’llāhi’l-ʿıyāẕ

10 İʿlem bi cehāletin le ünf
Sen bil ki cehāleti ḳatı ʿār

11 Fī Cennetike ʿandelü ḳalbi le yünādī
Eri vecheke yā verd
Bāġıñda seniñ bülbül gönlüm ider āvāz
Göster yüziñ ey gül

12 Ḳarışma ile az kez irer saña alçaḳlıḳ
Lā taḫliṭi’n-nāse ḳad yūriṯüke’l-iflās

13 Yaṣilü’l-meʾābe men kāne meā’l-hüdā refīḳān
Yetişir ḳonaġına kim ola toġrı ile yoldaş

14 Hüve ḫāfün vecede fi'z-zemeneyni feleḥan
O ki ḳorḳucı bulubdur iki dünyāda ḫalāṣ

15 Benden ögüt sana işit gizlini şāyiʿ eyleme
Minnī naṣīḥatün bike esmaʿ bi ḫafīke lā tefāż

16 Aġla yarın ki gün içün tā ki gele saña sevinc
İbki li yevmi'l-ġadi ḥattā yeci'e ileyke nişāṭ

17 Ḳarşulaşma şularla özge yoġun
Lā-tücādil meʿāllezīne ġılāẓ

18 Ger ister isen iylik kemlikten özüñü güt
İn tebtaġı'ṣ-ṣalāḫe min sūʾi nefsike rāʿ

19 Bi ṣadrī niṣālü hicrüke tesḥabe keyyān
Benim baġrıma ayrılıġıñ tīġı çekdi dāġ

20 Ne eyü ḳul o kişi iylik ʿaybın dürici
Ve niʿme'l-ʿabdü zeydün bi ʿaybi'n-nāsi leffāf

21 Kim çekerse cāmın eger mestliginde oldı ayıḳ
Men yemudde kāseke in fi'n-nüzūfi kāne afāḳ

22 ʿĀcileten lem tülevviṯ le neẓefte
Dünyāya bulaşmadıñ oldıñ iñen pāk

23 Dutdı kim bildigini oldı issi ululuḳ
Emsek min li'd-dirāyeti kāne ze'l-celāl

24 Aña irişe elem-i şedīde eger añla o kötü söz ile

Bihi yaḳrubü esefün le in zükire hüve bi sūʾi'l-kelām

25 Vemā taṣilü bi ṣāḥibike yaʿūdü ileyke ẕake faḳaṭ

Ne ulaşdırsañ muṣāḥibiñe döner saña kim o nesne hemān

26 ʿİẕārüke luʿ ẓulmete reʾse idfaʿ

Ruḫuñ yaḳ başımıñ karañulıġın ṣav

27 Men ʿabdüke yekfīhi ziʿāme

Kim ki ḳuluñdur yiter aña cāh

28 Men yaḥfeẓu hāzihi ʿilmün lehü leyinnü

Kim ezber eyler bunı bilmek için kolay

Nazmü'l –Ferâid'de her bahrin sonunda beyt-*i dil-efzûn* şeklinde geçen bu kısımların *Tuhfe-i Şâhidî'*de de hemen hemen aynı şekilde kullanıldığını ve *Şâhidî*'nin bu beyitlere *beyt-i hümâyûn* adını verdiğini aşağıya *Tuhfe-i Şâhidî'*den alınan beyitler açıklamaktadır.

Tamām olduḳca her bir ḳıtʿa mevzūn

Yazar idim anda bir beyt-i hümāyūn

Ki ola Fārisī bir mıṣraı hem

Biri Türkī ola ne bīş ü ne kem

Ki Türkī Fārisīy ola muḳābil

Bilür ehli k'olur bu naẓm müşkil[77]

[77] Aksoy, Ömer Asım, *Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl,* Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara1960

Bu tasarruf yani her bölümün sonunda özlü bir beyit kullanılması *Nazmü'l-Leâl'*de de karşımıza çıkar. *Nazmü'l-Leâl'*de bu beyitlere *beyt- i mütercem* adı verilmiştir. Şeyh Ahmed bunu şu şekilde ifade eder:

Tamām olduḳca her bir ḳıtʿ ası hem
Getürdüm ben de bir beyt-i mütercem[78]

Şeyh Ahmed yazmış olduğu *Nazmü'l Cevâhir* adlı diğer bir manzum sözlükte ise bu beyitlere *beyt-i hümâyun* adını vermiştir.

On üç beyte olup her ḳıtʿ a merhūn
İki āhirdeki beyt-i hümāyūn[79]

3.2.2. Vezni

Giriş ve aruz manzumesiyle birlikte toplam 31 bölüm olan eserde kullanılan kalıpları şu şekilde sıralayalabiliriz:

Giriş Hezec Bahri (Mefāʿ īlün mefāʿ īlün faʿ ūlün) 94 beyit

1. Bölüm Münserih Bahri (Müfteʿ ilün fāʿ ilün müfteʿ ilün fāʿ ilün) 22 beyit

2. Bölüm Seri Bahri (Müfteʿ ilün müfteʿ ilün fāʿ ilün) 27 beyit

3. Bölüm Mütekarib Bahri(Faʿ ūlün faʿ ūlün faʿ ūlün faʿ ūl) 17 beyit

4. Bölüm Hezec Bahri (Mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün) 18 beyit

5. Bölüm Müctess Bahri (Mefāʿ ilün faʿ ilātün mefāʿ ilün faʿ ilāt) 17 beyit

6. Bölüm Müzari Bahri (Mefʿ ūlü fāʿ ilātü mefāʿ īlü fāʿ ilāt) 15 beyit

7. Bölüm Recez Bahri (Müstefʿ ilün müstefʿ ilün müstefʿ ilün müstefʿ ilün) 14 beyit

8. Bölüm Remel Bahri (Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilāt) 23 beyit

9. Bölüm Remel Bahri (Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilāt) 13 beyit

10. Bölüm Hezec Bahri (Mefʿ ūlü mefāʿ ilün faʿ ūlün) 17 beyit

11. Bölüm Hezec Bahri (Mefʿ ūlü mefāʿ īlü mefāʿ īlü faʿ ūlün)

(Mefʿ ūlü fāʿ ūlün) 29 beyit

[78] Aksoy, Ömer Asım, *Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl,* Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara1960
[79] Aksoy, Ömer Asım, *Hasan Aynî ve Nazmü'l-Cevâhir,* Cihan Matbaası Gaziantep 1959

12. Bölüm Hezec Bahri (Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün) 18 beyit

13. Bölüm Kamil Bahri (Mütefāʿilün faʿūlün mütefāʿilün faʿūlün)14 beyit

14. Bölüm Remel Bahri (Faʿilātün faʿilātün faʿilātün faʿilāt) 12 beyit

15. Bölüm Recez Bahri (Müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün) 10 beyit

16. Bölüm Recez Bahri (Müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün) 18 beyit

17. Bölüm Hafif Bahri (Fāʿilātün mefāʿilün faʿilāt) 7 beyit

18. Bölüm Müzari Bahri (Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün) 15 beyit

19. Bölüm Tavil Bahri (Faʿūlün mefāʿīlün faʿūlün mefāʿīlün) 12 beyit

20. Bölüm Hezec Bahri (Mefāʿīlün faʿūlün mefāʿīlün faʿūlün) 16 beyit

21. Bölüm Muktezeb Bahri (Fāʿilātü müfteʿilün fāʿilātü müfteʿilün) 17 beyit

22. Bölüm Münserih Bahri (Müfteʿilün fāʿilat müfteʿilün faʿ) 13 beyit

23. Bölüm Medidi Bahri (Fāʿilātün fāʿilün fāʿilātün fāʿilün) 20 beyit

24. Bölüm Kamil Bahri (Mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün) 22 beyit

25. Bölüm Vafir Bahri (Müfāʿaletün müfāʿaletün müfāʿaletün müfāʿaletün) 22 beyit

26. Bölüm Mütekarib Bahri (Faʿūlün faʿūlün faʿūlün faʿūlün) 7 beyit

27. Bölüm Recez Bahri (Müstefʿilātün müstefʿilātün) 7 beyit

28. Bölüm Basit Bahri (Müstefʿilün fāʿilün müstefʿilün fāʿilün) 13 beyit

29. Bölüm Remel Bahri (Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt) 217 beyit

3.2.3. Nazmü'l-Ferâid - Tuhfe-i Şâhidî İlişkisi

Nazmü'l-Ferâid'in *Tuhfe-i Şâhidî*'ye nazire olarak yazıldığını daha önce belirtmiştik. Bu iki eser arasında bazı ortak noktalar vardır. Bu ortak noktaları şöyle sıralamamız mümkündür:

a- İki eserde de asıl sözlük kısmının ilk maddesi *Tanrı'* dır Bu durum *Nazmü'l-Ferâid'*de şu şekilde geçmektedir:

Tenridür il ü ilāh başlamaḳ oldı ibtidā
Aġza di fem daḫı fāh ögmege hamd ü s̱enā[80]

[80] Ayıntabî, Mezîd-zâde *Nazmü'l-Ferâid,* Yazma, YzA 507, 5b

Tuhfe-i Şâhidî'nin de ilk maddesi Tanrı'dır.

Tanrının adıdurur Īzid u Yezdān Hudāy
Daḫı büzürg ulu yol gösterici reh-nümāy[81]

b- Her iki eserde de en uzun bölüm asıl sözlüğün son bölümüdür. Bu bölüm *Nazmü'l-Ferâid'* de 217, *Şâhidî'* de 137 beyit tutmaktadır.

c- Hem *Şâhidî* hem de *Nazmü'l-Ferâid'* de her bölümün son beytinin birinci mısrasında o bölümün vezni verilmiştir.

d- Her iki eserde de her bölümün sondan bir önceki beytinde özlü sözler dile getirilmiştir. *Nazmül-Ferâid'*de bu beytin bir mısrası Arapça, *Şâhidî'de* ise Farsçadır.

e- *Şâhidî'nin* tarih kısmında

Fāilâtün fāilâtün fāilât
Bu kitābı öğren iç āb-ı ḥayāt[82]

şeklinde yer alan beyit *Nazmü'l-Ferâid*'de

Fāilātün fāilātün fāilātün fāilāt
Bu kitābı ḥıfẓ ide her kim içer āb-ı ḥayāt [83] şeklindedir.

---

[81] İmamoğlu, *a.g.e.* s, 67
[82] İmamoğlu, *a.g.e.* s, 146
[83] Ayıntabî, Mezîd-zâde *Nazmü'l-Ferâid*, Yazma, YzA 507, 36a

4. HAẔĀ KİTĀBU NAẔĪRE-İ ŞĀHİDĪ

Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

1 Eyā men enşāʾe'l-eşyāʾe illā naẓmā
Veyā men ʿalleme'l-insāne'l esmāʾ[84]

2 Seniñçün cümlenüñ ḥamd ü s̱enāsı
ʿAṭā baḥriñde bir ḳatre sipāsı

3 Mis̱āliñ mümteniʿdür ẕātıñ idrāk
İdemez ʿaḳl u ins ü cinn ü emlāk

4 Getürdiñ bunca maḫlūḳı ʿademden
O dem yazdıñ nolacaḳ ser ḳalemden

5 Çü şāhid birligiñe cümle eşyā
Olur her demde gūne gūne peydā

6 Daḫı hem bāis̱-i īcād-ı ʿālem
Sirāc-ı ḫāne-i evlād-ı ādem

7 Hem oldur maḥrem-i esrār-ı Subḥān
Anı maḥbūb-ı ḫāṣ itmişdi Raḥmān

8 Dili miftāḥ-ı bāb-ı raḥmet-i Ḥaḳ
Aña teslīm olubdur çünki eşfaḳ

9 Ki yaʿni ol Muḥammed Muṣṭafādur
Reh-i vaṣl-ı Ḫudā-yı reh-nümādur

---

[84] Ey eşyayı bir düzen içinde yaratan ve insana isimleri öğreten (Allah)

10 Ṣalāt ol dergeh-i ʿizz ü ḳarīne
Daḫı hem enbiyā u mürselīne

2b 11 Hem olsun āl u aṣḥābına vāfir
Aña ḫoş oldılar ʿusretde nāṣır

12 Ḫuṣūṣā sāḳi-i pür cām-ı kevs̱er
Ebū Bekr ü ʿÖmer ü ʿOs̱mān u Ḥaydar

13 Ola bunlar ile hem Ḫaḳ rıżāsı
Ki oldılar Resūliñ āşināsı

14 Daḫı hem vālideyn-i üstādımıza
Ki anlardur sebeb īcādımıza

15 Pes andan soñra bir nev-reste-i maʿṣūm
Henüz derk idemez maʿnā ne mefhūm

16 Velīkin tabʿ-ı māʾil ʿaḳl-ı ḳābil
Gerekdür aña bir üstād-ı kāmil

17 İde evvel aña taʿlīm-i Ḳurʾān
Dil-i pejmürdesine ire biñ cān

18 Daḫı baʿżı fünūn u hem ḳavāʿid
İde taḥṣīl anıñla çoḳ fevāʾid

19 Ola ol ʿilm-i Rabbānīye rāġıb
Ḳıla ṭālib dilin ol semte ẕāhib

20 Aña bir mürşid-i kāmil gerek hem
İre maḳṣūd-ı aṣlīsine bī-ġam

21 Kelāmu muʿcizi Rab bī-naẓīr-est
Zi Ḳurʾān-ı mecīd īn ḫabīr-est[85]

22 Gerekdür ḥıfẓ ide evvel luġātın
Ne yüzden bile ḥall-i müşkilātın[86]

23 Ḥaḳāyıḳ u daḳāyıḳına vāṣıl
Olur bu vechile maḳṣūdu ḥāṣıl

3a 24 Pes imdi oḳuya bu naẓmı evvel
İde tabʿından ol cehlini ezyel

25 Ki ola ʿālemde bir kenz-i maʿārif
Olur āsān aña rāh-ı müşārif

26 Belī eslāf olandan luġavīler
Ḥaḳīḳat noḳṭasında maʿnevīler

27 Ki yazmış her biri bir nāme-i ḫūb
Olubdur dergeh-i ʿirfānda merġūb

28 Ḫuṣūṣā Ṣāhidī vü İbn-i Ferişte
Bular dürr-i luġātı çekdi rişte

---

[85] Eşsiz Rabbin aciz bırakan sözü her şeyden haberdar olan bu Rabbin şerefli Kurânından alnmadır.
[86] **A**: müşkülātın

29 Daḫı hem ṣāḥib-i Naẓmü'l-Leālī
Bulubdur ʿilm-i maʿnāda kemāli

30 Serīr-i maʿrifet ṣadrında bunlar
Suḫan-gūy-ı güher-efşā olanlar

31 Maʿārif gülşeninde bülbül-āsā
İdenler şemm-i būy-ı verd-i raʿnā

32 Olar ṣubḥ-dem-i ʿuşşāḳı dutdı
Maḳām-ı pūselikde[87] perde yırtdı

33 Ṣadā-yı şöhreti anların ol ān
Çıḳup iñler idi güm güm kirejmān

34 Bi nūri Rabbihim tābe s̱erāhüm
Yera'llāhü teʿālā men yerāhüm[88]

35 Velīkin bu żaʿīf nā-tüvānıñ
Naḥīfi'ẕ-ẕātı olan ol bī-nişānıñ

36 Ne yüzden diñle aḥvāl-i fenāsın
Nice manṣūr ider Ḥaḳ āşināsın

3b 37 Niṣāb-ı mektebe oldıḳda vācib
Olurdım ol ḥaḳīḳāt rāha ẕāhib

---

[87] A: maḳām-ı būselikde
[88] Rablerinin nuru sayesinde onların toprağı temiz olsun. Onları gören kişiyi yüce Allah görür.

38 İderdim dem-be-dem ben ḥıfẓ-ı Ḳurʾān
Düzüp dil riştesine lüʾlüʾ mercān

39 ʿUrūc-ı naḫl-i ʿilm itdim ḫayāli
Zemīn-i dilde kök ṣaldı nihāli

40 Çü yandı ḫāne-i göñlümde her ān
O şemʿ-i ʿālem-ārā ʿilm-i Subḥān

41 Olub pervāne dil ol şemʿe her şeb
Yanardı āteş-i sūzānına heb

42 Bu ḥāl ile irüp deh sāle sinnim
Var idi pīr-i eḍʿaf vālideynīm

43 Baña lāzım gelen ḫiẕmetlerini
Görürdim añların ʿizzetlerini

44 İderlerdi el açup ḫayr ile yād
İki ʿālemde yā Rab eyle dil-şād

45 Daḫı sāʾir mevāniʿler müṣādif
Olurdı fetret-i devrān mürādif

46 Bu gūne dem-be-dem eyyām-ı taḥṣīl
Geçerdi yüz dutub esbāb-ı taʿṭīl

47 Egerçi yoḳ idi bu dil penāhı
Belī hem-rāh idi ʿavn-i İlāhī

48 Diyār-ı ʿAyıntabī idi maʿīşim
Şuʿā-ı maʿrifet cez̲b idi işim

49 Esīr-i derd-i ʿışḳ idim demādem
Baña ancaḳ o meh-rū idi hem-dem

4a 50 Ḫaṭ[ṭ]-ı ruḫlarla tesḫīr itdi kāmım
Yazup vefḳ-i muʿammā üzre nāmım

51 Bu zülf ile ser-i sevdāya ṣaldı
Gözüm ser-nāme-i ḥüsnünde ḳaldı

52 Velīkin bulmadım bir naẓm-ı ġarrā
Bunın mānendi eṣdāf-ı dürr-efşā

53 Ki cemʿ etmiş ola naẓm-ı şerīfiñ
Luġāt-ı dürr-i meknūnın laṭīfin

54 Budur kim menbaʿ-ı ʿilm-i ḥaḳīḳat
Buña ḫoş cümleden evlā ʿazīmet

55 Kim olsa muḳteżāsınca mühezzez
İki ʿālemde olur ol muʿazzez

56 Temāşā olsa yāriñ bāġ-ı rūyı
Virir her bir şükūfe gūne būyı

57 Açılsa gül bulur sāʾir ḫacālet
Gelür ṣubḥ-ı hezāra dürlü ḥālet

58 Murād itdim yazam bir ḫoşca nāme
İrişe nefʿ ü anıñ ḫāṣ u[89] ʿāma

59 Ne deñlü var ise anda ferāʾid
Getürdüm silk-i naẓma daḫı zāʾid

60 Meger sehv-i ḳalem oldısa nā-gāh
Anı bilmem ʿöẕr maḳbūl dergāh

61 Ne mümkindür nücūmu heft-eflāk[90]
Olunca mihr ü māhī itmek idrāk

62 Ki çekdim Şāhidī veznine anı
Kesel-tabʿ itmeye her oḳuyanı

4b 63 Belī kim anlarıñ ḫoş baḫri daḫı
Getürdim bunda bir baḥr-i nuḳāḫı

64 Ki yaʿni dil-güşā baḥr-i medīd ol
Serīr-i vezn-i şiʿre müstenīd ol

65 Daḫı var bunda baḫr-i müstezādı
Ḫoş īrād eyledim ol dil-güşādı

66 Ḥurūf üzre daḫı yazdım muvāfıḳ
Gele aṣlına ferʿ-i ḫoş muṭābıḳ

---

[89] A: ḫāṣ-ı
[90] A: heft-i eflāk

67 Çü ḫatm olduḳca her bir baḥr-i meşḥūn
Dir idim anda bir beyt-i dil-efzūn

68 Biri Türkī biri hem lisan-ı tāzī
Dutar her birisi āḫirde rāzı

69 Müyesser ḳıldıġınca Ḥaḳ ʿurūżın
Yazardım mücmelā nām-ı ʿarūżın

70 Düşürdim daḫı bir baḥr-i şeḥīṭe
Müşābihdür o deryā-yı muḥīṭe

71 Daḫı bunda üç biñ dürr-i manẓūm
Kevākib tek birer mevżiʿde maʿlūm

72 Getürdim anı baḥr-i cevherīden
Daḫı sāʾir ki burc-ı aḫterīden

73 Daḫı naẓm eyledim mücmel ʿarūżı
Ki āsān ola her baḥriñ ʿurūżı

74 Çü taḥrīr oldı ḫoş dürr-i cerāʾid
Didim nāmın anıñ Naẓm-ı Ferāʾid

75 Emānet eyledim bu gül-sitānı
Saña yā Rab daḫı ol baġbānı

5a 76 Ki şol bir meyve-i naḫl-i heves-nāk
İdemez naḳd-i vücūdın ṣarf ü idrāk

77 Ne deñlü ġonce-i ezhārı anıñ
Var ise göre ol reşk-i cinānıñ

78 Döküb bārān-ı bīşān aça meknūn
Ola her bergi naḳş-ı būḳalemūn

79 Alup āġūş-ı cānına ne kim var
Çeke burc-ı bedenden aña dīvār

80 Ola her künci ʿıyş-ı ʿişret-i gül
İde murġ-ı dilin hem aña bülbül

81 Bunı her kim bu gūne ide iḥyā
Ola ecri anıñ dīdār-ı Mevlā

82 Daḫı imlā vü iʿrāba riʿāyet
İdenler bula Aḥmed'den şefāʿat

83 Şulardan saḳla bu bağı İlāhī
Bulup şāyed aña bir maḫfī rāhı

84 Ser-i tabʿı ola bī-efser anıñ
Daḫı ne pāy-bendü[91] ol bī-ʿinānıñ

85 Girüp bu bāġçe-i reşk-i cināna
Baḳa gāv-ı kühen tek iki yana

[91] A: pāy-ı bendü

86 Bulup tenhā bu gül-zār-ı bahārın
Döke bād-ı ḫazān-veş lāle-zārın

87 Ne ḳoya şāḫ-ı bālāda istiḳāmet
Ne ol bāġıñ vücūdından ʿalāmet

88 İçüp ḳaṭʿ eyleye mā ü vesīlin
Koya bir cānib-i ġayra sebīlin

5b 89 Temerruġ ide ḫar tek ol girānı
Zemīni hāmide-veş ḳoya anı

90 Sükūt itsün ser-ā-ser cāhil-i dūn
Ki bilmez vezn-i şiʿr ol nā-mevzūn

91 Bu naẓma kim ne ḳaṣd eylerse yā Rab
Cezāsın irgürüp ʿaks it aña heb

92 İlāhī tuḥfem it ḫayre'l-mesāʿī
Göre bundan ḳamular intifāʿı

93 Baġışlar Ḥāfıẓ'a kim bir duʿāsın
Şefīʿ ide aña Ḥaḳ Muṣṭafāsın

94 Mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün
ʿAceb ḫoşdur hezec ḥaẕfile ola çün

El – Baḥrü'l-Münseriḥü'l-Maṭvīyyi'l-Mekşūfi'l-Musammaṭ

1 Teñridür īl ü ilāh başlamaḳ oldı ibtidā
Aġza di fem daḫı fāh ögmege ḥamd ü s̱enā

2 Göndürülen kes resūl ḳarşulamaḳdur ḳabūl
ʿAbd u esīr oldı ḳul seyyid ü mevlā aġa

3 Meyve dişirmek ḫaraf nāḥiye ṣafḥa ṭaraf
Birkeçe yüce şeref daḫı nebī hem ʿulā

4 Besleyici oldı Rab hem ʿAcem özge ʿArab
ʿĀleme di ġayr rab ṣuya di maʿūn u mā

5 Görmek reʾy ü baṣar baḳmaḳ ramaḳ u naẓar
Ṣalıġa dirler ḫaber daḫı ḥadīs̱ ü nebā

6 Üsmek ṣumt u sükūt rümcege di ʿankebūt
Oldı ḳıġırmaḳ ḳunūt daḫı ṣalāt u duʿā

6a 7 Ḥāżır olucı ʿatīd hem ne boyun rıḳḳ u cīd
Şāh ṭamar oldı verīd ögme ne ṣabr u ʿazā

8 Daḫı cemīl ü ṣabīḥ gökçege di yıl ne rīḥ
Çirkin fuḥş u ḳabīḥ hem daḫı ṭāʿūn vebā

9 Issı ṣuya di ḥamīm eyü kişidür kerīm
Öksüze dirler yetīm dāhiye ulu bala

10 Ḥūt u semek daḫı nūn balıḳ żaʿf zebūn
Oldı delilik cünūn uymaḳ tabʿ u iḳtidā

11 Şol ki sorulmuş maṣīṣ ḥırṣ idici kes ḥarīṣ
Yiñ ne di kümm ḳamīṣ gömlek ḳaftan ḳabā

12 Leyl gice yevm gün bükre vü ġad irte dün
Ems ne el-yevm bu gün virmek iʿṭā vü ītā

13 Ṣubḥ u falaḳ irteden ḳuşluġa dek añla sen
Yaṣṣuya dek öyleden dindi bu vaḳte ʿişā

14 Giceyi[92] tā üc bölek ṣoñ bölüge fecre dek
Dindi seher belle bek aḫşam[93] maġrib ü mesā

15 Ẓuhr u ʿaṣr it suʾāl öyle ikindi zevāl
Gün döne ḳuşluḳdan al öyleye dekdür ḍuḥā

16 Żank u ḥarac u ḍīḳ ḍar daḫı ne gündüz nehār
Toz ḳatre hem ġubār ʿaṣr u naḳʿ u hebā

17 Özge sivā vü ġayr u dūn dindi zamāna menūn
Daḫı serāvīl ne ṭon boş yire dirler hevā

18 Daḫı ṭoñuz ḫınzīr it kelb nedür ḳuml bit
Şeyb ḳocalıḳ yigit oldı şebāb ü fetā

---

[92] A: gicei
[93] A: aḫşamu

19 Ḳışr ne ʿāḳir ü ʿaḳīm oldı leīm ü zenīm
Aṣlı kıt egri saḳīm daḫı ʿivec hem ḫaṭā

6b 20 Ṣecc ne ṣu çaġlamaḳ daḫı ne key dāġlamaḳ
Gülmek ḍıḥke aġlamaḳ nevḥa vü nedb ü bükā

21 Ẕe'l-kelām aḥfeẓ li en yezhebe anke'l-ḥazān
Bu sözi ezberle sen çün gide senden vebā

22 Müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün
Münseriḥ ü maṭvī çün keşf-i musammaṭla tā

El-Baḫrü's-Serīʿi'l-Maṭvīyyi'l-Mekşūf

1 Perde ġıṭā vü sütre vü surādıḳ u ḥicāb
Veche di yüz perdesi oldı niḳāb

2 Cāriye vü şems[94] ü şarḳ vebūḥ
Ezher ü ʿayn daḫı yūḥa āfitāb

3 Gök felek ü saḳf u semādur bulut
Müzn ü ġamām u ġādiye vü ʿārıż u seḥāb

4 Yaġmur recʿ ü maṭar u ẕihbe vü ġays̱
Vedḳ u nedā aḳ bulut oldı ribāb

5 Ṭāġıye vü ṣāʿiḳa ne ıldırım
Çimşek berḳ oldı örenlik ḫarāb

6 Ḳuyruġa Şiʿrā di S̱üreyyā Ülkere
Yıldıza di necm ü kevkeb ü şihāb

7 Ḫunnas u künnes ne durur di anlara
Sebʿa-i seyyāre dönelge meʾāb

8 Ḳıcı ne ḥālūl daḫı s̱elc ḳar
Ṭolu bered berd ṣovuḳ ılġım serāb

9 Vābil o yaġmur ki iri çiskin ne ṭall
Cemd ü celed ṭoñ buz erise di dāb

---

[94] A: semşü

7a 10 Eski serālar yiri oldı ṭalel
Daḫı ṭalel di çiye dañ iş ʿucāb

11 Baḫd di yüksek yola enf burun
Sīn şefe diş dudaḳ aẓı nāb

12 Metrebe dervīş dinir açlıġa
Mesġabe aġız yarı oldı luʿāb

13 Hem daḫı teʾfīf nedür of dimek
Ḫışm ile söylemege dindi iʿtāb

14 Fısḳ ne sözden didiler çıḳmaġa
Ḳısṭ ʿadl hem daḫı żıʿf ʿaẕāb

15 Daḫı ʿivaż virmege tes̱vīb di
Saʿd eyü baḫt oldı ne ücret s̱evāb

16 Ḳūt azıḳ çevreye esbāb di
Fātiḥa hem levḥ ne ümmü'l- kitāb

17 Ṭoġrı yol oldı ne reşād ü hüdā
Kişi ṣuçundan giri dönmek metāb

18 Daḫı birikdirmege di ictibā
Hem daḫı kes̱b ne birikmiş kitāb

19 Ṣubʾü ne tebdīl-i dīn itmek di hem
Ṭoġruluġa rüşd ü sedād ü ṣavāb

20 Ṭamġalu altun ne dī̄nār ṣayma ne
ʿAdd ü iḥṣā daḫı oldı ḥisāb

21 Hicr ü firāḳ ayrılıḳ oldı keṡī̄b
Ḳum yıġını nāme ne zibr ü kitāb

22 İvviz ördek ne dücāce ṭavuḳ
Serçe ne ʿaṣfūr di ḳuzġun ġurāb

7b 23 Pura di berġūse baʿūż ü baḳḳ
Oldı üvez daḫı siñekdür ẕübāb

24 Saḳf arıstaḳ daḫı dikme ʿamūd
Satḥ ne dam küvve paça ḳapu bāb

25 Ġunne ne āvāz-ı geñiz çeşte ʿūd
Fürs ü ʿArab ıḳlıġa dirler rebāb

26 Raḥmet ider lütfunā kim dutsa yüz
Yaġfiru bi'r-raḥmeti men in enāb

27 Müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün
Ṭayy u keşfile serī̄ʿ sükker-āb

El-Baḥrü'l-Müteḳāribi'l-Maḳṣūr

1 Ṣuvarmaḳ ne ṣaḳy biten şey nebāt
Ne ṣıḥḥat[95] di saġlık dirilik ḥayāt

2 Di şey nesnedür hem var olmaḳ vücūd
ʿAdem yoḳ olandur ne ölmek memāt

3 ʿİbādet ü nüsük ḳul[l]uḳ oruc ne ṣavm
Vuḍūdur ne ābdest namāzdur ṣalāt

4 Gedik eylemek farż yoḫṣul faḳīr
Di Ḥaḳḳ Allāha sen daḫı hem zekāt

5 Ḳıyāmdur örülik bel egmek rükūʿ
Daḫı çıblaḳ oldı ne ʿuryān ʿurāt

6 Oturmaḳ cülūs ü ḳuʿūd ittikā
Ne söykenmek oldı yalınlıḳ ḥufāt

7 Şeyiñ kendi māhiyyet ü nefs hem
Daḫı di ḥaḳīḳat ü künh ü aṣl u ẕāt

8a 8 Ḍalālet ne oldı yitürmek yolın
Baḳınmaḳ iki yanına iltifāt

9 Ne tetmīm ü tekmīl tamām eylemek
Ṣaġırlıḳ ṭareşdür gice hem beyāt

---

[95] A: ṣaḥḥat

10 Di ġabn ü ḫıdʿ nedür aldamaḳ
Ne ḳovcı olubdur nemī̱m ü ḳatāt

11 Ġıyāb ü ġayb nedür gizlilik
Daḫı pāre pāre olan şey rüfāt

12 Buzaġu ne ʿicl baḳardur öküz
Cāmūs ṣu ṣıġırı feres ü ḫayl at

13 Ne keyş ḳoyun irkegi dişisi
Ne naʿce ḳoyundur ġanem ü żāʾn ü şāt

14 Teke teys oġlaḳ cediyy keçi
Maʿaz çay ne caʿfer leẕīẕ ṣu fürāt

15 Dinildi ḳuzuya ḥamel hem ḫarūf
Çü diñlenmek oldı revḥ u sübāt

16 Viṣāliñ dirilik firāḳıñ ölüm
Vefāke'l-ḥayātü igṭāke'l-memāt

17 Faʿūlün faʿūlün faʿūlün faʿūl
Teḳārüb virir kaṣr olursa sübāt

El-Baḫrü'l-Hezeci'l-Müs̱emmeni's-Sālim

1 Ḳıdem varıñ yoḳ olmaḳ evveli ṣoñra olmaġa di iḥdās̱
Beḳā ṣoñsuz ne göndürmek di irsāl oldı hem ibʿās̱

2 Şerīʿat u dīn ü millet ṣıbġa Ḥaḳḳa gidecek yoldur
Ḫışımıñdan düşen şey ne türās̱ hem daḫı mīrās̱

8b 3 Maraż u dāʾ u ḳurḥ ṣayrulıḳ ne mevt ü feyż ü sām u berd
Ölüm sin laḥd ü ḳabr hem cedes̱ cemʿi durur ecdās̱

4 Aṣam ebkem saġır beltek kör aʿmā daḫı dilsiz ne
Di aḫras aʿrec aġsaḳ eglemek imkās̱ hem ilbās̱

5 Ne az̠ġunlıḳ fesād daḫı ḫabl ü ʿas̱v hem ṭuġyān
Daḫı ḫabṭ u nezʿ daḫı ress hem ġavī hem ʿās̱

6 Yalan kiz̠b daḫı ifk ü ḫarṣ daḫı meyn ü ḫulf
Daḫı zor şeṭāṭ kīn dutmaḳ oldı kimseye eḍġās̱

7 Ne ḍarb u ṣakk u beʾs ü ʿaḳr urmaḳ bekk ü daḳ dökmek
Ne kesr ü ḳaṣm ḳırmaḳ baḥs̱ ḳazmaḳ cemʿidür abḥās̱

8 Süḳūṭ u zevl ü ḫarr düşmek atmaḳ lafẓ u remy u ṭarḥ
Belürsiz eylemek oldı dürūs u ṭams u maḥv ü ilbās̱

9 Tebevvüldür ḳaşanmaḳ hem teġavvuṭ oldı ṣu tökmek
Ne murdar oldı rics ü necs ü ḫabs̱ cemʿidür aḫbās̱

10 Bürümek setr ü kenn perde kinn hem ġışā dirler
Ne ḫatm ü ṭabᶜ mühür urmaḳ ne yaġmur yaġdı yaᶜni ġās̱

11 Ḳuru yaş oldı yābis ratb hem ceff ḳurumaḳdur
Ḳabuḳ di ḳaşra yapraġı aġacıñ ḳurumaḳ īrās̱

12 Ekin ḥars̱ ü zerᶜ yapraġı ᶜaṣf daḫı reyḥān
Ḳurumuş ot ḥaşīş hem kelādur kende ne kürrās̱

13 Ḥaşīş ü necm ü ᶜaşb u baḳl hem daḫı kilā yaş ot
Ḳurusı yaşı ne şol ot ḳarışa di aña edġās̱

14 Ne ḍabḥ at ṣulumaḳ hem yükürdükde ḳolun atmaḳ
Yükürdici ata di ᶜādiye hem terslese di rās̱

15 Başal s̱evm ṣoġan samursaḳ oldı hem ḫıte ḳıs̱a
Baḳıllā baḳla oldı hem daḫı sarıcı kes levvās̱

9a 16 Edim saḫteyān saġrı kefeldür hem edik cürmūḳ
ᶜAḳib ökçe ne başmaḳ naᶜl ü kevs̱ cemᶜidür ekvās̱

17 Eger ister iseñ kim ṣāfılıḳdan dutma sende kin
Ve in tesʾel ᶜani'l-iḫlaṣı lā tümsik bike'l-iḍġās̱

18 Mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün
Hezec sālim ola ḫoş andan itmek şiᶜr ü beyti iḥdās̱

El-Baḥrü'l-Mücteṣṣi'l-Maḫbūni'l-Maḳṣūr

1 Uvaḳ ṭaş oldı ḥaṣā hem daḫı toza di ʿacāc
Çeri tozı ne rehec ḳum remel ne sırça zücāc

2 Di hem çıralıġa mişkāt oldı şemʿa ne mum
Çerāġa dindi ne misbāḥ daḫı hem di sirāc

3 Od ıssısı ne vehec od yakılmaḳdur ecīc
Ḳabs u leheb nedür od yalıñı acı mürr ü ücāc

4 Alaca tenlü ne ebraṣ anadan ol ṭoġa kör
Di ekmehe em ne şifādur daḫı devā vü ʿilāc

5 Utanmaḳ oldı ḥayā hem daḫı sükūt ḳunūt
Ne basḳ hem uzamaḳdur ḳara boyaya di zāc

6 Cürüz ne gürz çetin ʿusr yüsr ü sehl geñez
Niṣār u beṣṣ daġıtmaḳ başıñ yarıġı şicāc

7 Emāret oldı ʿalāmet züber demür yarası
Di ḥasr açmaḳ ṭurrā olan yañaġdaki ṣaç

8 Ṣarıḳ ʿamāme vü hem şāş ḳalansive oldı ne kevüf
Lebūs zırḫ zürreyn külāha dindi ne tāc

9 Daḫı tobuza di debbūs seyfe dindi kılıç
Çü tuġluġa oldı ne miġfer di fil kemigine ʿāc

9b 10 Di behme hem niʿam oldı ne dört ayaḳlı ṭavar
Daḫı ne yavru cenīn ü difʾ hem ü nitāc

11 Şirā vü beyʿ ne almaḳ daḫı di beyʿe ṣatı
S̱emen bahā ḫūna geçgellik oldı nefḳ u revāc

12 Meşāvere ṭanı ṭanmak sefer ne yola gidiş
Ne fecc giñ yola dirler daḫı ne cemʿi ficāc

13 Ḥiṣān ayġır ḳıṣraḳ ne ḥicr hem remeke
Ṭavar tezegi ḫas̱ī vü fers̱ hem daḫı temāc

14 Cidār ü ḥāyıṭ dīvāra dindi yapu binā
Di şol dīvāra ki yaʿni çalıdan olsa siyāc

15 Daḫı ne ḳorḳucı zümmel felaḥ necāta dinir
Ne cürm ṣuc ne ḫıyānet di ḫavn bed ne simāc

16 Ṣaḳın dime birisini o söz ki acıdur
Velā teḳul eḥaden ẕalike'l - kelāmu'l - ücāc

17 Mefāʿilün faʿilātün mefāʿilün faʿilāt
Çü ḫabn ü ḳaṣr ola müctes̱s̱ olur tabiʿde revāc

El-Baḥrü'l-Mużāriʿi'l-Maḫrūbi'l-Mekfūfi'l-Maḳṣūr

1 Eylik ne birr hem kerem ü iḥsān hem ṣalāḥ
Daḫı barışmaḳ oldı ne ṣalaḥ daḫı ṣılāḥ

2 Ṣuç is̱m ü ẕenb ü seyyie hem vizr ü ḥıns̱ u ḥūb
ʿIṣyān daḫı ʿ ışr u ḫaṭā hem ʿanet ü cünāḥ

3 Meysir ḳımār oyunu süci ḫamr u zencebīl
Kaʾs ne cām hem süde çok su ḳomaḳ żıyāḥ

4 Yir gök arasına di hevā daḫı ṭayr ḳuş
Uçmaḳ ne ṭayr hem ṭayrān ḳanat cenāḥ

10a 5 Parlayıcı ne s̱āḳib hem parlamaḳ ne berḳ
Hem der' ü lemʿ ü teleʾlüʾ ṣuṣa di lāḥ

6 Ḳapmaḳ ne ḫaṭf raʿda di hem gök gürüldemek
Daḫı cömerdlik oldı seḫā vü cūd hem semāḥ

7 ʿAsʿas u ġaṭş u ẓulmet ü ḥacze daḫı dücā
Oldı ḳarañu nūr u żıyā aydın yaraḳ silāḥ

8 Ḫancer büyük bıçaġa di sikkīn hem bıçaḳ
Oldı süñü ne rimḥ di cemʿine hem rimāḥ

9 ʿAvrat ne merʾe daḫı nisā cemʿi merʾedür
Başmaḳ vaṭy baġlamaġa ʿaḳd hem nikāḥ

10 Açmaḳ ne şerḥ hem daḫı tefsīre di beyān
Öylenden olan aḫşama dek vaḳte di revāḥ

11 Oldı vecīf pek yürümek ḳorḳmaġa di ḫabt
Dirler yüzi ḥayāsıza ne vıḳḥ hem vaḳāḥ

12 Otsız yir oldı daḫı cürüz ferş hem nedür
Üç yapraġı olan ota di giñlik daḫı füsāḥ

13 Ṣubb ü sefk ü sefḥ ü irāḳat di dökmege
Tefcīr aḳıtma aḳdı cerā vü sāle hem di sāḥ

14 Ḳoy kemlik itme kimseye ol iylik üstüne
Daġ lā teşürrü ilā eḥādin kün ʿalā'ṣ-ṣalāḥ

15 Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilāt
Ṣan ḫarb ü keff ü ḳaṣr-ı[96] mużāriʿde keʾs-rāh

---

96 A: ḳaṣru

El-Baḫrü'r-Recezi'l-Müs̱emmeni's-Sālim

1 Baṭn ḳarın sürre göbek bildür ne ṣulb yumşaḳ reḫāḫ
10b Mıḫzem ẕeḳan ḳuşaḳ eñek hem öyke indī yaʿni bāḫ

2 Daḫı yüce olmaḳdur senem ṭavıl ṭabıl sancaḳ ʿalem
Çıġlıḳ nedür ṣayḫa vü hem ṣarre ne ses ṣavt u surāḫ

3 Oldı delālet yuşlamaḳ hem secde yire baş ḳomaḳ
Işġā söze dutmaḳ ḳulaḳ daḫı ḳulaḳ üẕn ü ṣımāḫ

4 Ummaḳ leʿallü hem recā daḫı temennīdür nidā
Çaġırmaḳ ödeşmek edā ḳaldırmaḳ oldı intisāḫ

5 Bir kezine olmaḳ kerredür hem daḫı tāre vü merredür
ʿAvrat ḳuması żarredür bozulmaḳ oldı infisāḫ

6 Şol ki ıraḳ yirdür seḫīḳ daḫı ne eskidür ʿatīḳ
Oldı derin nesne ʿamīḳ ṭozluluġa dindi sibāḫ

7 Muştulayıcıdur beşīr ḳorḳuducı oldı neẕīr
Güccük ṣaġīr büyük kebīr çok yaşasa kim dindi şāḫ

11a 8 Aġaç rāsiye hem şecer yemiş ḫamel daḫı s̱emer
Bölük çiçek kimm zeher daḫı ne ṭatlu şu nüḳāḫ

9 Cenb oldı yan cemʿi cünūb ḳulpu olmayan bardaḳ ne kevüb
Daḫı yil esmekdür hübūb seslense yil dirler ne fāḫ

10 Ḳapu işigidür vaṣīd ceyyīd eyü yiñi cedīd
Tuc hem demür ṣufr ḥadīd ḳuş yavrılarıdur ferāḫ

11 Sürmek ne sevḳ hem duḥūr dağılma ne neşr ü nüfūr
Boynuz ne nāḳūr daḫı ṣūr hem daḫı üfürmek intifāḫ

12 Ḳabl ü ūlā hem selef öñdin gelen ṣoñra ḫalef
Hezl ü naḥīf hem ʿacef arıḳ ḳulaḳ deligi ṣımāḫ

13 Ey sevdigim vaṣlıñ yitür aşkıñ beni pīr eyledi
Yā maḥbūbī vaṣleke belliġ hicrüke bī isteşāḫ

14 Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün
11b Olsa musammaṭla recez koymaz tabīʿatde vesāḫ

El-Baḥrü'r-Remeli'l-Müs̱emmeni'l-Maḳṣūr

1 Menn selvā keẕbi bıldırcın çekirge cerād
Dindi fellāḫa ekinci daḫı biçmekdür ḥaṣād

2 Ḳatre ṭamla ḥabbe dāne daḫı bezr oldı bider
Mercümek oldı ʿades arpa şaʿīr ism ad

3 Ḳara berr oldı feżā giñ yir berā tobraḳdur
Şehre di mıṣr u medīne hem beled cemʿi bülād

4 Şol yaban ki ıssız mefāze di aña ṣaḥrā daḫı
Hem felāt hem beriyye köy ne ḳarye hem sevād

5 Ġazle egirmek ip ne ḥabl hem resen daḫı şaṭan
Ceẕb ü seḥb ü nezʿ ü medd çekme yidilse di ḳād

6 Dindi islām u īmān inanmaġa ṣadre gögüs
Ne göñül sırr u cānān[97] u bāl ü ḳalb hem fuʾād

7 Küfr īmān örtmek bilüb yoḳ dimek inkār ü caḥd
Baġy azmaḳ dönmek islāmdan ne oldı irtidād

8 Güç nedür ẓulm ü şeṭāṭ hem ḳasṭ u ḥayf u cevr ü żayr
ʿAḳl u ḥicr ü lebb ü ḥacy uṣ di ẕikr oldı ne yād

9 ʿAnes ü ʿilm ü dirāyet daḫı ʿirfān daḫı hem
Fıḳḥ u ẕikr ü şiʿr bilmek gözlemek raḳb u raṣād

---

[97] A: canān

10 Yazmaḳ imlā vü kitāb daḫı taḥrīr ḳalem
Yazacaḳ ālet mürekkeb oldı ḫibr hem midād

11 Hem bozulmaḳ senh sıbṭ oldı oġul uşaḳları
Raḥm ana ḳarnında uşaḳ yiri ḳatı yir ḥüşād

12a 12 Ṣınv bir gözden çıḳan iki ya üç ḫurmāya di
ʿAvl dönmek ġamz ḳov hem şīşe baġıdur ṣımād

13 Ten beden ü cism ü cesed laḥm et daḫı ʿırḳ ṭamar
Muḫ ilik ʿaẓm kemük rūḥa di cān cānsız cemād

14 Dir güni āzife hem vāḳıʿa hem ḳāriʿā
Daḫı ṣāḫḫa daḫı ṭāmme daḫı ḥaḳḳa hem tenād

15 Hem seherdür uyanḳılıḳ sāhire maḥşer yiri
Daḫı vizr oldı ne yük daḫı ṭaleb itmek rivād

16 Ud yiri sevāt ʿavret kişi ne merʾ ü recül
Dişi ünṡādür ẕeker irkek ẕeker oldı pūlād

17 Saḳlamaḳ ketm ü setr ü ḥıfẓ u vaḳy u ḥırz u ʿayn
Daḫı very ü ḥırs çalışmaḳ ne saʿy ü ictiḥād

18 Ululuḳ şemḫ ü celāl ü mecd ü cedd ulu ʿaẓīm
Hem şerīf oldı ṭayanmaḳ iʿtimād ü iltimād

19 Nesl ṣoy ẕürriyyet oldı kişinin uşaḳları
Hem ḫışımlıḳ ill ü ḳurbā daḫı ecnebiyet yād

20 Ribḥ aṣṣıdur ticāret dindi bāzirgānlıġa
Daḫı ḫüsr oldı ziyān hem geçgel olmamaḳ kesād

21 Ṭabḫ bişmek fevr ü ġaly hem tehādur ḳaynamaḳ
Ḥarḳ u fetn ü nażc yaḳma odun ḥaṭab küldür remād

22 Ey oġul etegi virme sen ele maḥşer güni
Yā büniyye'ẕ-ẕeyle tuʾti'l-yedā yevme't-tenād

23 Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
Ḳaṣr ola baḥr-i remel andan feraḥ bulur fuʾād

El-Baḥrü’r-Remeli’l-Müseddesi’l-Maḳṣūr

12b 1 Üstün olmaḳlıḳ ne ġalb ü istiḥaẕ
Hem sıġınmaḳ oldı levẕ ü istiʿāẕ

2 Daḫı kesmekdür ne cezz ü ḳatʿ u cerz
Mezḳ u faṣl u ceẕẕ cemʿidür cüẕāẕ

3 Hem di cevb ü betr ü betl ü bett hem
Daḫı ṣadʿ u betk hem di iftilāẕ

4 Yuḳaru çıḳmaḳ ṣuʿūd hem ʿurūc
Birbiri ardına gizlenmek livāẕ

5 Ṭard ḳovmaḳ ferr ü ebḳ hem hereb
Hem enbī ḳaçmaḳ berākende şüẕāẕ

6 Yilemek şemm yimek ekl ü ḳażā
Ṭaʿm ṭad hem ḍadlılıḳdur iltiẕāẕ

7 Hiçe birmek żayʿ ṣınmaḳ oldı hezm
Hem bıraḳmaḳ gitmek ilḳā intibāẕ

8 Retḳu āzād itmemek itmek ne ʿıtḳ
Daḫı taḥrīr oldı geçmekdür nüfāẕ

9 Hem berāt oldı ne menşūr ḳasm ne
Bölmege di uvacıḳ yaġmur reẕāẕ

10 Göñül istegi ne şehvet hem hevā
Behl laᶜnet daḫı çekmek ictibāẕ

11 Vitr tek di çifte şefᶜ daḫı zevc
Az vukūᶜı nesneniñ nādir ü şāẕ

12 Sen di düşmekden Ḥaḳḳa ṣıġınmaġı
Ḳul mine'l-ḫıẕlāni bi'llāhi'l-ᶜıyāẕ

13 Fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilāt
Ḫoş remel ḳaṣr-ı[98] müseddesle iltiẕāẕ

[98] A: ḳaṣru

13a El-Baḥrü’l-Hezeci’l-Müseddesi’l-Maḫrūbi’l-Maḥẕūf

1 Yir arż maġāra kehf hem ġār
Dindi eve beyt hem daḫı dār

2 Sulṭān u emīr big di köşke
Ḳaṣr daḫı ṣarḥ ḳonşı ne cār

3 Sevgiye di vedd hem daḫı ḥubb
Hem şaʿ f ḥabībe hem dinir yār

4 Dostluḳ ne di ḫıdn hem ü ḫulle
Hem eñse çevirmege di idbār

5 Kül ḍabḥ vaḳūd hem odundur
Od laẓẓā vü hem ḥuṭame hem nār

6 Ṣaru ṣu ṣadīd ne yoḳ olmaḳ
Hem gizlemek tebār u ıżmār

7 Ḳaçmaḳ ne di nūṣ hem ne teşrīd
Ürkütme ḳażā vü ṣunʿ ne ḳār

8 Miḳlād kilid dili kilid ne
Ḳufl oldı di bıçḳıya ne minşār

9 Ġalḳ oldı kilidlemek veted hem
Dirler mıḫa dülger oldı neccār

10 Muġtāb ne ġıybet idicidür
Bir işe müdāvemet ne ıṣrār

11 Di żarʿ ṭavar emicegine
Hem daḫı ṣıġır çıġırsa di ḫār

12 Çekmek ne di nezf hem ü nezḥ
Hādim yıḳıcı yıḳılıcı hār

13b 13 Neml oldı ḳarınca hem daḫı dūd
Yir ḳurdı di ḥayye ne durur mār

14 Üçden ona dek deve nedür ẕevd
Ferd di yalñuza bir ne deyyār

15 Ḥibr oldı Yahūdī[99] ʿālimi hem
Cemʿi ne gelür anıñ di eḥbār

16 İʿlem bi cehāletin le ünf
Sen bil ki cehāleti ḳatı ʿār

17 Mefʿūlü mefāʿilün faʿūlün
Aḫreb ḳabıż ḥaẕif hezec dar

[99] A: yahūdü

El-Baḥrü'l-Hezeci'l-Müs̱emmeni'l-Maḫrūbi'l-Mekfūfi'l-Maḥẕūf Meʿa'l-Müstezād

1 Di bizemege zeyn ü tesvīl feḫur nāz
Verd oldı daḫı gül

2 Hem söylemege nuṭḳ di naġme nedür āvāz
ʿAndelibe bülbül

3 Ne suḥt ü ḥicr ü besel dindi ḥarāma
Murdar ola meyte

4 Luʿb daḫı lehv oldı oyun ṭanbūredir sāz
Ses iñisi ġulġul

5 Taḥt alta di fevḳ üste di enhāra ne ırmaḳ
Oldı dere vādī

6 Ḳış oldı şitā hem daḫı ṣayfa didiler yaz
Buġday başı sünbül

7 Ḳoz cevz di yaş ḫurmāya[100] sen daḫı ruṭeb hem
Fustuḳ ne di piste

14a 8 Levz oldı ne badem daḫı cemʿine di ilvāz
Hem bibere fülfül

9 Yenbūʿ ʿayn oldı pıñar[101] di şu pıñara
Nażḫ olsa ṣuyu çoḳ

[100] A: ḫurmaya
[101] A: pıñara

10 Bardaḳ daḫı kūz oldı di hem cemʿ ine ekvāz
Ṭaşlu yire żulfül

11 Teftīş ü tefeḥḥuṣ nedurur oldı aramaḳ
Ledd oldı ḳatılıḳ

12 Mübhem ne belürsiz açıġa çıḳsa dinir māz
İri kişi bühṣul

13 Hem daḫı yazılmış şeye dinildi ṣaḥīfe
Lemḳ ne yazmaḳ

14 Sulṭān ne di muḥkeme ayırmaġa ifrāz
Söyle dimege ḳul

15 Bozmaḳ ne di naḳż daḫı tebdīl ü taġyīr
Hem ṣarf daḫı ḥavl

16 Müzcāt ü ḳalīl daḫı hem nebẕ nedür az
Seyrek şiye hülhül

17 Giñlik ne di ġulf daḫı raḥb daḫı basṭa
Vüsʿ oldı daḫı hem

18 Boġmaḳ ne di ḫanḳ almaġa hem aḫaẕ ṭoġan bāz
Üveyige ṣulṣul

19 Eksiklige ne dirler imiş naḳṣ[102] ü hem ġayż
Baḫs oldı daḫı hem

20 Daḫı di şeṭāṭ hem daḫı eksilse dinir ḍāz
Ḳışa kişi külkül

14b 21 Çoḳ māl ile faḫr eylemege dindi tekās̱ür
İlhā alı ḳoymaḳ

22 Beyż oldı yumurta daḫı hem baṭṭ nedür ḳaz
Çıñaraġu ne cülcül

23 At kişnemesi oldı seheyl ṣınamaḳ ne
Tecrībe di aña sen

24 Hem oldı daḫı imtiḥān ü ibtilā hem rāz
Yorġa ata ḳulḳul

25 Cennet daḫı ravża nedurur bāġçe ḥadīḳa
Dīvārlı bāġa di

26 Hem lāleye nuʿmān di hem ḳovcı ġammāz
Kirpi ölüsi düldül

27 Fī cennetike ʿandelü ḳalbi le yünādī
Eri vecheke yā verd

[102] A: naḳż

28 Bāġıñda seniñ bülbül gönlüm ider āvāz

Göster yüziñ ey gül

29 Mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü faᶜūlün

Mefᶜūlü fāᶜūlün

30 Ḫarb-i kef-i[103] ḥaẕfile hezec bir ḫūb-ı[104] mümtāz

Ṣan laᶜl-i leb-i mül

[103] A: ḫarb ü kef ü
[104] A: ḫūbu

El-Baḥr[105]

1 Kāġıẕ ne varaḳ oldı hem ṭırs daḫı ḳırṭās
Lübs oldı ne geymek hem geydirmege di ilbās

2 Ṭon ne s̱evb ü libāṣ oldı ḳuṭna didiler penbe
Yüñ ʿıhn ü ṣūf aġartmaḳ ḥavr ne biz kirbās

15a 3 İnciye di lüʾlüʾ hem güccigine di mercān
Yāḳūt ḳızıl cevher cevher eyüsi elmās

4 Ḳaṭf oldı üzüm kesmek dürlü işe di fery
Ṣalınma temaṭṭī hem ṣalınıcı kes meyyās

5 Güccük deve ferş oldı hem daḫı aġırlıḳ evd
Çoḳ māla dinir ḳınṭār ḳabba ne daḫı ḳustās

6 Fetret ne żaʿflıḳ hem vezʿ oldı ne menʿ itmek
Nesf oldı ne ḳaldırmaḳ oturdmaġa di iclās

7 Mebhel daḫı raḥm oldı rūḥa didiler raḥmet
Taʿzīz ululamaḳdur taʿlīm ʿilm-i ikbās

8 Geçmiş gelecek ġabr kiñ dutmaġa di ġavl
Orta vasaṭ sāʿat laḥẓ ivmege di iḫfās

9 Di suḫr u huzʾa ne oldı çeñeye gülmek
Hem cāẕılıḳ nefs̱ ü siḥr ifsāda dinir dinġās

[105] Bu bahrin başlığı eserdeki tahrifat nedeniyle okunamamıştır.

10 Gizlü sese dirler hem ne vecs daḫı hems
Hem daḫı ḥasīs oldı hem rikz daḫı vesvās

11 Ayru çeke başın ol didiler aña şeyṭān
Ṭāġūt daḫı iblīs vesvās daḫı ḫannās

12 Hemz oldı ne şeyṭānıñ iġvāsı unutmaḳ ne
Nesy oldı yañılmaḳ sehv eglemek nedurur inkās

13 Üslūb daḫı şekl ü heyʾet daḫı ṣūret hem
Sīret ḳılıġa dirler hem reyd denesdür pās

14 Ḳalb berkligine ḳasve[t] ortaḳlıġa di şirket
ʿĪş oldı geçinmeklik gezse gice kim di ʿās

15 İlfā vü ṣadef ü vicdān hem nebẕ ü s̱eḳf oldı
Bulmaḳ daḫı çarşu sūḳ göstermege di īnās

15b 16 Ögretmege di taʿlīm ḥüccet ile bildirmek
Tibyān kötü nükr ot bitmege di irbās

17 Ḳarışma ile az kez irer saña alçaḳlıḳ
Lā taḫliṭi'n-nāse ḳad yūris̱üke'l-iflās

18 Mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün
Ḫarb olsa hezecle hem ḳoymaz o göñülde pās

El-Baḥrü'l-Kāmili'l-Müteḳāribi'l-Musammaṭ

1 Nedür usṭarra di mūsā[106] daḫı re᾿s ü hāmedür baş
Bilgüye dindi ʿīsā çamura di ṭīn ḥacer ṭaş

2 Ṭıraşa daḫı dirler ḥalḳ yiti söylemek durur salḳ
Daḫı sevgiye di hem malḳ daḫı ṣaḫradur büyük ṭaş

3 Yavaş eylemek ne tesḫīr daḫı ḳāfile nedür ʿīr
Ne ḳalīzlik oldı taḳtīr di ḫafīf kişiye ṭayyāş

4 Ẓafer oldı daḫı furṣat ẕelīl olmamaḳ ne ʿizzet
Daḫı hem ḥanen ne raḥmet daḫı hem ṭaʿāma di aş

5 Ḳuru ḫurmā[107] çöpü ʿurcūn daḫı ḫorluġa dinir hūn
Ḳırada ne oldı maymun yaraṣaya dindi ḫaffāş

6 Di baġışla dimege heb daḫı hem ḫıṣımlıġa ḫab
Hem anaya üm baba eb daḫı oldı eḫ ne ḳardaş

7 Ṣınır oldı farż daḫı ḥad yañaġa ʿiẕār di hem ḫad
Daḫı ġāriż dede ced daḫı ḥācibe dinir ḳaş

8 Gemi cāriye daḫı fülk di sefīne hem telāz dülk
Ne taṣarrufıñda olan mülk di dirinti ḳavme evbāş

9 Yigirek nedür di evlā daḫı vir di yaʿni aḳnā
Di yemm ü baḥr deryā daḫı refīḳa di yoldaş

---

[106] A: mūṣā
[107] A: ḫuma

16a 10 Daḫı şükr eyligi bilmek meci̅'et ü vir dükelmek
Daḫı s̱uḳb u naḳb delmek di ṣu saçmaḳ oldı irşāş

11 Zārılıḳ nedür tażarrūʿ ḳatı ṣofuluḳ teverrūʿ
Di budaḳlana teferruʿ ne acıḳma cūʿ ü evḥāş

12 Ne rikāb üzengi eyer serc di geçirmek oldı hem derc
Veted ḳazıḳ yarıḳ ferc di ʿömr ü sinn nedür yaş

13 Yaṣilü'l-meʾābe men kāne meā'l-hüdā refi̅ḳān
Yetişir ḳonaġına kim ola ṭoġrı ile yoldaş

14 Mütefāʿilün faʿūlün mütefāʿilün faʿūlün
Kāmil ile hem teḳārüb yine eyledi şeker-fāş

El-Baḥrü'r-Remeli'l-Müs̱emmeni'l-Maḫbūni'l-Maḳṣūr

1 Di ne ḳurtulmaġa fevz ü necāt ü ḫalāṣ
Daḫı yoḫṣulluġa dirler ne ʿuyūl u ḫaṣāṣ

2 Şaraṭ u āyet ü sūmet ü ʿalem oldı ne nişān
Kötü sūʾ daḫı biʾs ḳatı ḳaçmaḳ ne ḥuṣāṣ

3 Ẕeheb ü zuḫruf altun ne di fıżża vü lüceyn
Gümüş ḳurşun anük daḫı üsrüb ü raṣāṣ

4 Depelemek ne di ḳatl daḫı necʿ daḫı fers
Öleniñ yirine öldürme ḳavad hem di ḳıṣāṣ

5 Cebīn alınıñ iki yanına di cebhe alın
Alın üstündeki saç nāṣiye yiri ne ḳuṣāṣ

6 Ṣığınacaḳ yire meʾl ü maʿāẕ daḫı hem
Di ne mültecā[108] vü melceʾ vü maḥīṣ ü menāṣ

7 Menī erlik ṣuyu ṭoñ ḳan ne ʿalaḳ muḍġa az et
Daḫı ḳurṣaḳ nedurur ḥavṣala cemʿi ne ḥavāṣ

16b 8 Ḳoyuvirmek ṣuda yüzmek ne dinir serḥ sebūḥ
Ṣuya ṭalmaġa di ḫavż daḫı ġams daḫı ġāṣ

9 Ḳıla di şaʿr ṭaramaḳ di ne tesrīḥ ṣaḳal
Bıyuḳ lıḥye vü şārib daḫı ṣac baġı ʿiḳāṣ

---

[108] A: mültecid

10 Ḳule ne burc daḫı ḳalʿaya di ḥıṣn ü burc
Daḫı di ṣıyṣa gelür cemʿi anıñ hem ne ṣıyāṣ

11 Hüve ḫāfün vecede fī'z-zemeneyni feleḥan
O ki ḳorḳucı bulubdur iki dünyāda ḫalāṣ

12 Faʿilātün faʿilātün faʿilātün faʿilāt
Remel-i[109] ḫabnile ḳaṣr itseñ olur vezn-i[110] ḫavāṣ

[109] A: remelü
[110] A: veznü

El-Baḫrü’r-Recezi’l-Müs̱emmeni’l-Maṭvīyyü’l-Maḫbūn

1 Di göze ṭarf u ʿayn hem ḳıpmaġa dindi inġimāż
Öpme ne ḳubl daḫı būs oldı ışırmaḳ iʿtiżāż

2 Lezḳ u lems ü lezb ü mess oldı yapışmaḳ eyü ṭon
Rīş ne ḥavz cemʿa di daḫı ṭaġılmaḳ infiżāż

3 Esr ü beriyye hem falaḳ daḫı cibille hem verā
Di yaradılmış oldı devşirmege dindi inḳibāż

4 Keşf ü falaḳ u cilā vü ferec ü fetḥ ü fecr açılmadur
17a Daḫı kesilmiş ol ṣarīm oldı kesilmek inkirāż

5 Naḥr u ẕebḥ ü ẕeky boġazlamaḳ oldı yüzme ne
Salḫ u keşṭ daḫı hem oldı depünmek irtikāż

6 Cehl ü ġayy bilmemek vaʿẓ u nuṣuḥ oldı ögüd
Fiʿl ü ʿamel ne işlemek daḫı yıḳılmaḳ inġiżāż

7 Ḳayınta ṣıhr gübe oldı ḫaten gelin ʿarūs
Bikr cimāʿı görmemek bikri gidermek iḳtidāż

8 Ḍulluġa dindi s̱eyyibe ergenlige ġarb u eym hem
Mihr[111] ḳalıñ[112] şey istemek baḫş̱īş içün di istiʿāż

9 Benden ögüt sana işit gizlini şāyiʿ eyleme
Minnī naṣīḥatün bike esmaʿ bi ḫafīke lā tefāż

---

[111] A: mihir
[112] A: ḳalın

10 Müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün

Baḥr-i recez ṭayy u ḫabnile virir çü şehd-i ḍaḍ

17b El-Baḫrü'r-Recezi'l-Müs̱emmeni'l-Maṭvī

1 Eski ḳuyu ress döşenmiş ṭaşa dirler ne balāṭ
Ḳarmaġa di mezc ü s̱evb oldı daḫı ḫalaṭ u sevāṭ

2 Kerb ü elem ü ġuṣṣa vü ġam u ḥazan oldı tasa
Daḫı sevinmek ne feraḥ u şemt ü sürūr u nişāṭ

3 Ḥays̱ü şüvir daḫı di rāḥatla geçinmek ne raġad
Ḥanẕ ne biryāna dinir żayf ḳonuḳ tekye ribāṭ

4 Oldı ṭoġurmaḳ ne vülādet veled oġlan daḫı ḳız
Mehd bişek güccük uşaḳ ṭıfl yürek baġı ḳımāṭ

5 Żacʿ yanın yatmaġa di numruḳa hem yaṣdıġa di
Daḫı döşek zürbiye hem daḫı firāş daḫı bisāṭ

6 Dikmege dindi ne ḫıyāṭa ipliġe di silk ü ḫayṭ
Semm nedür igne deligi igneye di ibr ü ḫıyāṭ

18a 7 Nekre belürsiz ibibik hüdhüd şürb içmege di
Oldı leben süd daḫı ḳaymaḳ nedurur zübde vü ḫıṭāṭ

8 Maḫr yiliñ gürlemesi daḫı ṣu yarmaḳ gemi hem
Yilkeni açılmış gemi münşāt ulaşsa şu di lāṭ

9 Mekr yavız ṣanuya di tesmiye ad ḳoymaġa hem
Kutlu mübārek ṣıġamaḳ mesḥ ṭayancaḳ ne siḳāṭ

10 ʿUny ne ḫorluḳ daḫı mestlik nedurur sekr ü nuzef
Dindi ṣaḳalsız köseye kevsec hem daḫı sināṭ

11 Yıldıza şiʿrā di oyun eylemek oldı daḫı semd
Fālcı ne kāhin ḥoḳ[ḳ]a-bāzcıya daḫı dindi ḳaṭāṭ

12 Daḫı ḥubük gök yoludur yol ṣaded oldı daḫı hem
Semt ü sebīl ü sünen ü nehc ü ṭarīḳ u ṣırāṭ

13 Cüdde vü naḳb oldı ne ṭaġ yolu tükenmek nedür
18b Naḳd çadır ḫayme vü füsṭāṭ yüzün dāġı ḫıbāṭ

14 Ricl ayaḳ kaʿb topuk rükbe diz uyluḳ ne di faḫẕ
Dindi maṣarrine baġarṣıḳ daḫı yellenme żurāṭ

15 Şirzime az ümmete di hem daḫı çoḳ ṣuya ġadaḳ
ʿAṣabe çevirmek şeyi hem nesne baġı oldı ribāṭ

16 Daḫı ʿıraḳlıḳ berī vü heyhāt ü cünüb ü zaḥzaḥa hem
Suḥḳ u ḫusūʾ ü şaḥṭ u duḫūl oldı daḫı buʿd şiṭāṭ

17 Aġla yarın ki gün içün tā ki gele saña sevinç
İbki li yevmi'l-ġadi ḥattā yeci'e ileyke nişāṭ

18 Müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün
Baḥr-i recez ṭayy ola ṣan şehdile hem oldı ḫıṭaṭ

El-Baḥrü'l-H̬afīfi'l- Mah̬būni'l-Maḳṣūr

1 İncelik dıḳḳ yoġun oldı ġılāẓ
Leyt bulmaḳ kötü h̬ū[y]lu ne fiẓāẓ

19a 2 S̱ābit olmaḳ rüsūh̬ ṣıḳmak ʿaṣr
Hem tütünsiz olan yel ki şüvāẓ

3 Söylemek ne zeʿam düşünmege di
Fekr dah̬ı emel dah̬ı vü liḥaẓ

4 Ṣıḳ s̱eh̬īn hem cüvāliḳ oldı çüvāl
Hem dah̬ı oldı ḳulpı anıñ ne şiẓāẓ

5 Bāṭıl olmaḳ duḥūż dah̬ı buṭūl
Ḥaddü geçmek ne ṭaġy ü ʿadv ü kiẓāẓ

6 Ḳarşulaşma şularla özge yoġun
Lā-tücādil meʿāllezīne ġılāẓ

7 Fāʿilātün mefāʿilün faʿilāt
H̬abn ü ḳaṣr-ı[113] h̬afīfe virir şüvāẓ

---

[113] A: ḳaṣr

El-Baḥrü'l-Mużāriʿ i'l-Maḫrūb

1 Oldı çanaḳ inā ölçekdür ḳafīz hem ṣāʿ
Buġday yıġını ṣubre bir olmaḳ oldı icmāʿ

2 Ḫūy deʾb ü ādet ü ʿurf oldı ḳıcı ne ḫardal
S̱ıḳl oldı daḫı aġır uydurmaġa di itbāʿ

3 Ṭadsız ṣuya di esn hem mezc ü ḥall çişmek
Debrenmemek secā hem oġlan büyümek īfāʿ

4 Baṭman rıṭl mīzān vezn terāzü dartı
Hem nügüdür vaḳiyye kār itmek oldı ıṣnāʿ

5 Hem muḫteriʿ yiñici daḫı yaratmaḳ oldı
Fıṭr ü ḫalḳ u berʾ hem daḫı ẕerʾ ü ibdāʿ

6 Revʿ ü ruʿb u vecl ü ḫavf u ḥaẕer ü rühb hem
Ḫaşy ne ḳorḳu daḫı ḳorkutmaġa di iḫżāʿ

19b 7 Her bir şeyiñ ḳarārın geçmek ne oldı iṣṭāṭ
ʿAfv baġışlamaḳ suç oldı belürtmek ıṭlāʿ

8 Buyruḳ ḳażā vü ḥükm ü emr ü farż hem dolanmaḳ
Di devr daḫı ḳapu açmaḳ ne ṭafḳ u işrāʿ

9 Arturmaḳ ifrāṭ kesmek tefrīṭ yire baṣan
Dābbe ne yuḳaru baş ḳaldurmaġa di iḳnāʿ

10 Ṣolmaḳ ẕebūl recfe yir ḳatı debrenmesi
İvdirmek oldı isrāʿ hem daḫı dindi ihrāʿ

11 Tekvīr ü ḫaṣf ü rekm birbiri üzre ḳoymaḳ
Daḫı çıġırtmaḳ oldı ifzāʿ hem di iczāʿ

12 Di kirlemek ne menʿ ü ḥicr ü ṣadd ü nehr
Hem ḥacb daḫı şīʿa bölük ne cemʿi eşyā

13 Ṭanıḳ delīl ü şāhid ü burhān u beyyine hem
Ḥüccet ü sened ü ḳurʾān dike baḳış ne ihṭāʿ

14 Ger ister isen iylik kemlikten özüñü güd
İn tebtaġı'ṣ-ṣalāḥe min sūʾi nefsike rāʿ

15 Mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün
Ḫarb olsa çün mużāriʿ eyler letāīf işyāʿ

El-Baḥrü't-Ṭavīli's-Sālim

1 ʿİneb yaş üzüm salḳumı ʿanḳūd kerm baġ
Ne ġıdḳ u ḳınv ḫurmā[114] salḳumı semn yaġ

2 Varaḳ yapraġa di naḫl ḫurmā[115] aġacıdur
Anara di rummān kök aṣıldur yemīn hem saġ

3 Tüy ürpermek iḳşiʿrār[116] ʿırż oldı yüz ṣuyu
Ṣu baṣmaḳ ṭūfān reyʿ ü cebel ü ʿalem hem ṭaġ

20a 4 Ölümden ḫaber virmek ne naʿy oldı baş egmek
Ḫużūʿ ivmege vefż daḫı şerekedür aġ

5 Nedür ʿaṣr u vaḳt ü ān u zaman u müddet ü naḥb
Ḥuḳub daḫı dehr hem daḫı ḥīn olubdur çaġ

6 Taʿaccüblemek revʿ ondan eksik kişidir rehṭ
Ḳuruluḳ ġuṡāʾ hem daḫı yaşlamaḳ irzāġ

7 Ne çör çöp ġuṡā lücce nedür göl luġūb hem
Naṣab zaḥmet oldı az getürmek durur ifrāġ

8 Medāyin viri yiri daḫı hem telaḳḳī ne
Di ḳarşulamaḳ dilkiyi oynatmaḳ oldı rāġ

9 Yañaġıyla baḳmaḳ ne ṣaʿardur daḫı borc deyn
Di oymaya hem naḥt geñez geçse di sāġ

---

[114] A: ḫurma
[115] A: ḫurma
[116] A: iḳşiār

10 Egilmek ne meyl ü zeyġ hem ṣaġy ü ṣadʿ u cebd
Daḫı cenf ü ʿıṭfü hem daḫı inḥirāf ü rāġ

11 Bi ṣadrī niṣālü hicrüke tesḥabe keyyān
Benim baġrıma ayrılıġıñ tīġı çekdi dāġ

12 Faʿūlün mefāʿīlün faʿūlün mefāʿīlün
Ṭavīl olsa sālim ṣan o cām-ı şarāb-ı sāġ

El-Baḥrü'l-Hezeci'l-Müs̱emmeni's-Sālim

1 Kesilmişdür ne memnūn ʿadl itmek ne inṣāf
Hem arturup hiçe virme tebẕīr ü isrāf

2 Refes̱ ü ṭams ü viḳāʿ oldı çiftleşmek ne gerdek
Di zeff dāīre deff çalıcısı deffāf

3 Yiri ʿĀdıñ daḫı ḳum yükü birez rusül hem
Bu üçüñ adı ḥıḳf gelür cemʿi ne aḥḳāf

20b 4 Ne zecy yapca sürmek mes̱ābe menzil oldı
Gice bek ḳarañu olmaġa dindi ne iġżāf

5 Kötü ḫūya di şıḳvet ḥuḳub seksen yıl oldı
Çıḳarmaḳ ḫulʿ körlük ne zürḳ ṣalıḳ ercāf

6 Ṣu üstündeki çör çöp ḳaẕāt oldı is̱r iz
Hediyye baḫşīş oldı ne baḫşīş virmek itrāf

7 Saḳar u ġayy ü cehennem ü caḥīm ü hāviye hem
Ṭamu hebṭ aşaġı enmek yaḳın itmek ne izlāf

8 Ne cennet oldı uçmaḳ ʿadn dutmaḳ vaṭan hem
Cehennemle vü cennet arasına di aʿrāf

9 Di ḥıfẓ itmek ne ʿışmet hem emzirmek ne raḍʿ
Dolaşmış birbirine nedür ġalb ü elfāf

10 Otu çoḳ yir ne ebb daḫı yaş yonca ḳażb
Sögüt aġacına di ḫılāf daḫı ṣafṣāf

11 Di ḥaṣ̱ ü ḥażż yiltemek oldı rekb binmek
Ne müzemmil bürinici ardalaşmaḳdur irdāf

12 Ḳavıt ḳarmaḳ ne bess ḳavıt daḫı sevīḳdür
Baş aġırtmaḳ ne inġāż telef itmekdür itlāf

13 Söyünmek ṭaġy ü ḫaby īne āteş yalıñı
Di ḫamde aña ḳovuş ne di cevf cemʿi ecvāf

14 ʿAnet oldı meşaḳ[ḳ]at di yumşaḳlıḳ nedür leyn
Daḫı ölçermek ilḥāṣ̱ ü ilṣ̱āṣ̱ ü ilḥāf

15 Ne eyü ḳul o kişi iylik ʿaybın dürici
Ve niʿme'l-ʿabdü zeydün bi ʿaybi'n-nāsi leffāf

16 Mefāʿīlün faʿūlün mefāʿīlün faʿūlün
Hezec ḥaẕfile olursa ne ḳanmaḳ ki ola inṣāf

21a **El-Baḫrü'l-Muḳteżebi'l-Maṭvī**

1 Gözlemek ne ʿaṣr u ʿaṣūr çıḳması cānıñ ne siyāḳ
Lemz ʿayba dinir uyġun olmaḳ vefḳ u vifāḳ

2 Hem erīke bizeli taḫt ince ibrīşim döşege
Sündüs di hem daḫı istebraḳ oldı aṭlas u āḳ

3 Selsebīl hem daḫı tensīm daḫı kāfūr di
Uçmaġıñ pıñarı durur dolu cāma dindi dihāḳ

4 Zencebīl ırmaġ-ı cennet[117] raḥīḳ ṣāfī şarāb
Hem ṣu içecek yire müsḳaṭ cemʿi oldı mesāḳ

5 Girmege di vaḳb u duḫūl oldı daḫı naḳb u ʿubūr
Hem vülūc daḫı ḥulūl dindi göz pıñarına māḳ

6 Ṭaʿn ḳadḥ dürtme vü urmaḳ ufuḳ ne gök etegi
Ḥalḳa birbirine girişmek ne serd yuḳaru ṭāḳ

7 Meşy ü seyrdür yürimek söze durma ıṣr di hem
İll ü vaʿd hem daḫı zimmet ü ʿahd daḫı miṡāḳ

8 Levn[118] reng ṣaru ḳızıl aṣfer oldı aḥmer hem
Ḳara māi esved ezraḳ daḫı di ebyaż aḳ

9 Laḳf u belʿ u keẓm ne yutmaḳ zebūnlıḳ vehn didi
Hem züfūf ata di cennet atına dindi Burāḳ

---

[117] A: ırmaġu cennet
[118] A: levf

10 İbl azı çoġı beraber deve dişisi baʿīr
Daḫı nāḳe di eşek añırmasına dindi nihāḳ

11 Deve irkegine cemel hem daḫı baʿīr dinir
Ḳıṭr u mühl di erimiş baḳura yükürme sibāḳ

12 Naḥs hem taṭayyur şomluḳ ne ṣarʿ düşme namūṣ
Ünf ü nekf ü ʿār iki saġın arası oldı fevāḳ

21b 13 Ḫızy ü fażḥ daḫı duḫūr oldı hem ḳunūʿ daḫı
Hem di ḫiẕl ü ẕillet ḫorluḳ ne yarıḳ oldı şiḳāḳ

14 Ridʾ ü rifd ü ʿavn ü ʿażüd daḫı ezr nuṣret hem
Daḫı ḥımy yardıma di ḳat ḳat olsa şey ne ṭıbāḳ

15 Ṣıbʿ boyamaḳ ne düşelge naṣīb ü sehm daḫı
Kifl ü ḥıṣṣe vü ḳısṭ ü ʿurża vü ḥaẓẓ ü ḳısm ü ḫalāḳ

16 Kim çekerse cāmın eger mestliginde oldı ayıḳ
Men yemudde kāseke in fi'n-nüzūfi kāne afāḳ

17 Fāʿilātü müfteʿilün fāʿilātü müfteʿilün
Muḳteżeb ki ṭayy ola çün kim virir o ḫoşca meẕāḳ

El-Baḫrü'l-Münseriḫi'l-Maṭvīyyü'l-Meczūʿ

1 Oldı zekī hem naẓīf daḫı naḳī pāk[119]
Ovmaġa ifrāk di hem daḫı idlāk

2 Nefş çobansız ḳoyun oldı yayılmaḳ
Dutmaġa di ḳabż ü buḫl oldı hem imsāk

3 Yaralamaḳ dekk debretme ne zaʿzaʿ
Netḳ u meyd oldı cevb ü ḫarḳ u ḫars çāk

4 Ẓufr ne dırnaḳ yed el el ayası kef
Ḥakk nedür ḳazımaḳ ḳazıcı ḥakkāk

5 Barmaḳ ucıdur benān ışbıuʿ barmaḳ
Cemʿi aṣābiʿ ne şirk eylemek işrāk

6 Rüsġ bilek ḳol zirāʿ dirsek mirfaḳ
Ḥank ṭamak daḫı hem cemʿidür aḥnāk

7 Sāʿid daḫı ʿaṣund bāzū ferişte
Oldı melek cemʿi melāʾike vü emlāk

22a 8 Kitf yaġır ni omuz minkeb eygü
Ḍılʿ saḳız ʿılk çeynese kim lāk

9 Oldı irişmek liḥāḳ u laṣḳ daḫı neyl
Hem daḫı vaṣl ü bülūġ daḫı di idrāk

---

[119] A: bāk

10 Göz yaşı demʿ oldı hem bebegi insān
Ḳurre vü hem mıḳle güldürme ne iḍḥāk

11 Daḫı telaḳḳī nedür almaġa dindi
Dürmege ḳabż ü ṭayy u leff türāb ḫāk

12 ʿĀcileten lem tülevviṣ le neẓefte
Dünyāya bulaşmadıñ oldıñ iñen pāk

13 Müfteʿilün fāʿilat müfteʿilün faʿ
Münseriḥ ṭayy-ı cezʿ ile ider idrāk

El-Baḥrü'l-Medīdi's-Sālim

1 Parlamaḳdur ıżṭırām hem daḫı di iṡtiʿāl
Hem güzellikdür bahā vü ḥüsn ü behc hem cemāl

2 Temr ḫurmā[120] hem nevā ne çekirdek dindi tīn
İncire dibs ü ʿasel oldı bekmez daḫı bal

3 Alçaḳ oldı hem denī vü ẕüll ü ḫufż u ruzl ü dūn
Eksik ölçmek oldı taṭfīf ölçmek ikyitāl

4 Beṣṣ zārıñ āşikār olması di kiprige
Hüdb sürme küḥl hem sürmelenmek iktiḥāl

5 Lıṣṣ uġrı uġrılıḳ sirḳat oldı istemek
Ne buġāʾ hem ṭaleb hem ḳunūʿ hem suʾāl

6 Cān aġırlıġı kesel hem büyüklenmek nedür
Di tefāḫür ü kibr ü cemḥ ü ʿutuvv ü iḫtiyāl

22b 7 ʿAdv ü fevt hem ʿubūr hem mürūr hem ḳażā
Hem tecāvüz ü ṭavr hem maży geçmek teʿāl

8 ʿAvḳ u ḥabs alı ḳomaḳ beñzemekdür nıẓr hem
Nidd ü lemḥ ü küfʾ hem şibh ü miṡl naʿl nāl

9 Fāʾidesizliḳ ḍurr hem lafv dindi boş söze
Hem di cilbāb çarşafa hem ḫuṣūmetlik cidāl

---

[120] A: ḫurma

10 Renc ü beʾs ü ġarm ü hem sevm ü is̱m ü ʿıḳāb
Hem ʿaẕāb ü ricz hem daḫı dinildi miḥāl

11 Ḳuru dikendür żarīʿ hem aġulu ota di
Baş ġamı ġavl ü ṣudāʿ öksürük ġuvl ü suʿāl

12 Di yok olmaḳdur helāk veyḳ u zehḳ u demdeme
Bevr ü tedmīr ü s̱übūr u ḥavr u ġarmü hem ḫabāl

13 Tizlik ihṭāʿu bidār u kedḥ zeff herʿ hem
Daḫı sürʿat ü cemḥ ü taʿcīl ü ḥafd ṣol şimāl

14 Daḫı ṣalṣāl ḳurumuş balçıḳ faḫḫār pitek
Senn bozulmaḳ ḳara balçıḳ ḥamāʾ ü ḥāl

15 Gice gündüz dāibān ḳankı çaġ eyyānedür
Ġurre selḫ ay evveli ṣoñu yiñi ay hilāl

16 Ḥıḳd u ḍufn kīn çeri ʿasker ü ceyş ü cünd
Ne bölük ḫizb ü melāʾ oldı ceng itmek ḳıtāl

17 Ḳuru aġaç parçası ḫaşebe vicẕʿ ü ferʿ
Şuʿbe vü ġuṣn hem ḳaḍīb hem saʿafe oldı ṭal

18 Ṣāḥib ü ẕü vü hem ulu issilik ne ḳat nedür
Di ledā vü ʿind ü ledün ḥalḳ boġaz ses hilāl

19 Dutdı kim bildigini oldı issi ululuḳ
Emsek min li’d-dirāyeti kāne ẕe’l-celāl

23a 20 Fāʿilātün fāʿilün fāʿilātün fāʿilün

Çünki oldı kim bu baḥr-i medīde ḫoş-miṡāl

El-Baḥrü'l-Kāmili'l-Müs̱emmen

1 Ne ḳafā vü ḫalf ü verā di eñse şu uyulan kişidür imām
Ḳasem ü ḥalf ü yemīn anda di öñ verā daḫı di emām

2 Di ḳomaḳ ne važʿu vü terk ü farṭ u ġadr u vedʿ ü vez̠r hem
Ne yemişi dirmege di cenī yire mes̱vā di daḫı hem maḳām

3 Ne iyāb ü ḥayṣ u inābet ü rücūʿ ü ʿavd ü ʿudūl ü edb
Vü nükūl ü reks ü nükūṣ ü ḥayd ü ḥavl dönme ḳuru ot remām

4 Ne ʿusuvv ü ḳurb ü ḳaran u kevd ü yaḳīn yaḳlaşmaġa di
Ne süpürge miknese ev süpürmege ḥavḳ u kens ü iḫtimām

5 Fīʾe zümre vü ḳavm ü cemāʿat ü ümmet ü ṭāʾife daḫı āyet
Daḫı dindi cüble vü żıdd bölüge di ulu kişidür hümām

6 Di ne ezr daḫı yemīn ü ḳuvvet ü beʾs ü ṭāḳat ü hel ü eyd
23b Daḫı mirre vü şiddet zor ne yuḫuda menī gelmege di iḥtilām

7 Daḫı ʿas̱y ü ṣafḥ u raġab u ṣadd u tevellī vü iʿrāż ü ṣadf hem
Di ne yüz çevirmege arḳa ẓahr di müntaḳışlıga di irtisām

8 Ne teveccüh ü iḳbāl ü ʿazm ü ḥacc ü ḳaṣd ü ḥard ü hem raġab
Daḫı niyyet di yönelmege daḫı ḳabūl itmege di iltizām

9 Degnek ʿaṣā daḫı minsāʾe gerek olacaḳ vaṭar u ḥācet
Daḫı irb hem di meāʾrib ne birikmege dinir irtikām

10 Di ne heşş yaprağı aġacıyla düşürmege ṣulī yaḳmadur
Daḫı ezz ḳaynamaġın sesi daḫı kīn almaga di intiḳām

11 Di yañıltmaga ʿanet ü ġalaṭ daḫı düşmanlıġa didiler
Ne ʿadāvet daḫı buġż hem ü ḫuṣūmet daḫı di ḫıṣām

12 Ṣoña di amed daḫı intihā daḫı ġāyet daḫı ʿāḳıbet
Daḫı dübr[121] ü āḫir ü ḳuṣvā vü aḳṣā vü ġavr hem daḫı di ḫıṣām

24a 13 Gele ʿavratıñ ḳanı ḥayż di daḫı hem ḳuruʾ daḫı baʿl ne
Eri ʿavratıñ ādem oġlanına dinildi nās ü hem enām

14 Daḫı zelḳ u daḥz u ʿis̱ār hem di ṭayınmaġa daḫı ne yoġun
ʿUtl oldı lez̠z̠et eyü ḍaḍ daḫı hem süci yimek iḳtimām

15 Di baḥīre ḳulaġı delinen deve sāʾibe ṣaçı aḳ olan
Daḫı hedy Kaʿbede virilen ṣadaḳa yular licām ü zimām

16 Yidi yıl ikiz ṭoġuran ḳoyun di vaṣīle aña yir evi sereb
Di çevirme ḥayḳ u iḥāṭa hem ola deveden ulu sürü ḥām

17 Derece vü rütbe ne pāye taḫt serīr ü ʿarş u nerdübān
Di ne süllem emt yüce yir on yaşı geçen oġlana di ġulām

18 Yuḫu berd ü nevm ü rüḳūd pineklemek sine vü nüʿās
Dişe rüʾyā di daḫı fāʾideye daḫı pek ḳuru ota di ḥuṭām

---

[121] A: düber

19 Daẖı ḥavm hem daẖı ṭavāf di dolanmaġa aşaġı ne fevḳ
24b Dilemek irādet ü inşā ḳatı ṣusızlıġa di nedür hüyām

20 Ṣadaḳa vü ribā vü şeṭāṭ ü basṭ ü fażl u zāʾid ü nefl hem
Daẖı hem di ṭavl ü taṭavvuʿ artıġa di şekince nedür lizām

21 Añа irişe elem-i şedīde eger añla o kötü söz ile
Bihi yaḳrubü esefün le in ẕükire hüve bi sūʾi'l-kelām

22 Mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün mütefāʿilün
Yüze baḥr-i kāmil şuñca ziḥāf-ı dilinde bula selām

El-Baḥrü'l-Vāfiri'l-Müs̱emmen

1 Kelām ü ḳavl ü lafẓ ne söz aḍaḳ daḫı dil nez̠r[122] ü lisān
Ḳabīle vü ʿaşīret oymaġa di daḫı dile di luġat u lisān

2 Ne falḳ u faṭr u şaḳḳ u ḥarṣ u ṣadʿ u fetḳ yarmaġa di
Sülāle şeyiñ ṣıḳıntısıdur semiz semīn oldı cemʿi simān

3 Üç ayaġını baṣub birini dike ṭura di sāfin ol ata
25a Ne ḳīʿa vü ʿarā di düz yire ġurf yüce eve uyan ne ʿinān

4 Ḳara ḳurumuşa di āḥvā vaḳār ululuġa hem
Daḫal ne mekr[123] eşek ne ḥımār ḳatır daḫı baġl rāʿi çoban

5 Ṣānem ü nuṣūb ü zicz daḫı ves̱en ne di put vaṣīd ev öñü
Kifāt ne ivme reyb ü şekk ü şübhe[124] vü minz oldı gümān

6 Menāt ü lāt ü ʿuzzā ʿArab fücūr putı yaʿūḳ u süvāʿ
Daḫı di yaġūs̱ ü nesr ü vedd Ḳavm-i[125] Nūḥıñ putı dem ḳan

7 Eriñ suyı ʿavratıñ ṣuyuna karışmaġa di ne meşc dis̱ār
Bürünme yapışdırılmaġa keft ü żamm daḫı tütün ne duḫān

8 Çıġırmaġa hem ne zecre dinildi düşmege hem saçılmaġa hem
Di inkidār īvā[126] yirine di gelmege hem ne gelme ġışān

[122] A: nez̠r
[123] A: mekir
[124] A: şibhe
[125] A: ḳavmü
[126] A: ivā

9 Telehhüf hem teʾessüf hem taḥassür hem yirinmege di
Daḫı di reḫā nerm yile bulut ne di mīġ hem di ʿanān

25b 10 Uvatmaġa hüdd ü ḥaṭm es̱ās̱e evin metāʿı ne ṣıbġ ḳatıḳ
Dolanmaġa di dülūk u ġurūb u efl ḳızıl deri ne dihān

11 Girilemek oldı ʿıḍl ü ʿavḳ u daʿ u defʿ u ṣarf neşāz
Di ḳaçmaġa ʿavratıñ kişisinden orta yaşa dinildi ʿavān

12 Yüzi üzre di düşmege kübb ü tell ü taʿs hem ne ves̱el
Di ḫurmā[127] telinden olan ipe zebūn ḳaya didiler ne dihān

13 Ödünce di ḳarż ces̱m ḳoparmaġa ḥadebe arḳada yüce yir
Yir oynamaġa di zelzele kir vesaḫ ü deren fened ne yalan

14 Tenāʾüş aşaġa dutmaġa di ne fevc bölük ne od peresi
Şihāb Sebā Yemen'de şehir adı ne di yanmaġa ramāżan

15 Ṣusızlıġa di ẓamāʾ vü ʿaṭaş dikenli aġaca ḫamṭ dinir
Sevāʾ ü ḳaṣd ṭoġru yol oldı inse vü cinne di s̱aḳalān

16 Ne ḥufra vü türbe di çuḳura daḫı ne ḥiẕā vü tilḳā vü izā
26a Yamaç yamaca olmaġa didiler uġurluġa hem daḫı di ġaṣān

17 Belürme bedā vü ṭulūʿ ü nüzūġ u cehr ü ʿurūż u ṣadʿ u ẓuhūr
Feṣāḥat ü berz u ḥaṣḥaṣ u cely ü şerʿ u ʿalen ü keşf ü beyān

[127] A: ḫurma

18 Tilāvet hem ḳırā᾿at hem emānī vü ders oḳumaġa di

Yamaca dinir ne beyn yedā şefā ne kenār iẕā ne ḳaçan

19 Merīd pelīd yaralamaḳ ne kelm ü cerḥ ü ʿuḳr di hem

Cerāḥat ü ḳayḥ yara irin ne ḳurḥa vü dümmel oldı çıban

20 Uşaḳ uşağı ata ḫışımı ne ʿıtr emel ṣanuya dinir

Ḥikāyet ü ḳaṣaṣ geçen işi dimek eyü kişi naḳīb ü hicān

21 Vemā taṣilü bi ṣāḥibike yaʿūdü ileyke ẕake faḳaṭ

Ne ulaşdırsañ muṣāḥibiñe döner saña kim o nesne hemān

22 Müfāʿaletün müfāʿaletün müfāʿaletün müfāʿaletün

Çü baḫr-i vāfir müs̱emmen ola be ġāyet ider o şehd-i feşān

26b El-Baḥrü'l-Müteḳāribi's-Sālimi'l-Müs̱emmen

1 Ne erneb di ṭavşan daḫı ṣayda di av
Ṭayıncaḳ ṭaş oldı ne ṣafvā ḥurāḳ ḳav

2 Ḳıġılcım şerāre ne şeks kötü ḫūy
Ḫuḍāre deñizdür ne fāḫḫ ālet-i ev

3 Vaṣiyyet ü tevfīż ışmarlamaḳdur
Daḫı ḫaml olubdur ṣaçaḳ hem daḫı ḫav

4 Ṣıġır hem deve hem ne büdün oldı ḳamçı
Nedür savṭ ḥiddet ü sinn oldı hem ṣav

5 Ḳıṭʿa gicenin soñ ḳarañulıġıdur
Zürey yil ṭaġıtdıġı şey ḥumledür dev

6 ʿİẕārüke luʿ ẓulmete reʾse idfaʿ
Ruḫuñ yaḳ başımıñ ḳarañulıġın ṣav

7 Faʿūlün faʿūlün faʿūlün faʿūlün
Teḳārüb ki sālim virir tabʿa ki ṣav

El-Baḫrü'r-Recezi'l-Murabbaʿi'l-Müreffel

1 Mālik ü ḫalīfe daḫı melik şāh
Kahya vezīr hem manṣıb nedür cāh

2 İs̱vār ne yir sürmek s̱evr öküz
Ḫirmen ne beyder tibn oldı kāh

3 Hem delv ü sicl koġaya dirler
Aḳmaḳ ne becs hem bīrʾ ü cübb çāh

4 Daḫı şeġāf oldı ḳabu göñlüñ
ʿIşḳ oldı yanḳı iç çekmedür āh

27a 5 Hem ḥilm yavaşlıḳ ḥulmdür uṣ
Pek āh idici oldı ne evvāh

6 Men ʿabdüke yekfīhi zi ʿāme
Kim ki ḳuluñdur yiter aña cāh

7 Müstefʿilātün müstefʿilātün
Hoş baḥr-i recez terfīl ile gāh

El-Baḥrü'l-Basīṭi's-Sālim Meʿa'l-Musammaṭ

1 Oldı seyāḥat sefer ot salḳ ṣarḥ sarāy
Hem ḳanṭaradur kemer oḳ sehm ḳavs ne yay

2 Türkisṭān oldı ne rūm hem ıssı yildür semūm
Ṣomluġa dirler ḥusūm daḫı ḳamer ü ezher ay

3 Di gün ṭuṭulmaḳ küsūf hem ay ṭuṭulmaḳ ḫüsūf
Hem ṭoymaġa di düḳūf giñlik revaḥ şıḳṣ pay

4 Hem gölgedür ẓıll u feyʾ ḳuṣmaḳ nedür ḳals ü ḳayʾ
Oldı ġazā mālı feyʾ himyān kemer ʿind ne ṣay

5 Almaḳ nefesi zefīr ṣoluḳ nefes hem nefīr
Hem iñlemekdür zefīr dikmek nuṣub veyl vay

6 Mühmellik oldı südā daḫı döşedi ṭāḫā
Buġż itdi yaʿni ḳalā nıḥle ġanī virgi bay

7 Hecʿ oldı gice uyumaḳ hem daḫı ġasl yumaḳ
Ḫuffe dinildi ṭomaḳ daḫı ʿalabdur ḳalay

8 Yularlamaḳ iḥtināk naʿlın ḳayışı şirāk
Misvāk aġacı irāḳ daḫı ḳaṣba oldı nay

9 Yıġmaḳ nedür iddiḫar pek ṣabra di ıṣṭıbār
Ṣu aḳması inhār oldı mesāmiḥe may

27b 10 Ḳatı ṣovuḳ zemherī̄r ḳatı gün ḳamṭarī̄r
Hem daḫı ipek ḥarī̄r viḳr oldı yük mühr tay

11 Daḫı kübelek ferāş cān ḳalanıdur ḥüşāş
Hem di metāʿa ḳumaş yükdür ne ḥaml fer di ṭay

12 Men yaḥfeẓu hāzihi ʿilmün lehü leyinnü
Kim ezber eyler bunı bilmek için kolay

13 Müstefʿilün fāʿilün müstefʿilün fāʿilün
Tesmī̄ṭ ile hem basī̄ṭ olsa ider ġam küşāy

El-Baḥrü'r-Remeli'l-Müs̱emmeni'l-Maḳṣūr

1 Başlamaḳ faṭr ḫor itmek kübt güneşdür ẕükā
Vaḳd yanmaḳ ıldırım aydınlıġı oldı senā

2 Daḫı ḳorḳutmaḳ ne veʾr daḫı inẕār ü vaʿīd
Defn gömmek yirlü yirince ḳomaḳ şeyi nażīd

3 Mālını ḫarc eylemek infāḳ cenn bürümek
İylik itmekdür ne inʿām naḫz u bely çürümek

4 Hem beraberlik ne ʿadl hem bevāʾ hem sevāʾ
Rızḳ nefʿi görülen şeydür ṣaḳınmaḳ ittiḳā

5 Hem tereddüd ü ʿamh ikircik daḫı daġılmış ʿıżīn
Redm ü sedd ḳapamaḳ hem berk şiye dirler metīn

6 Daḫı bañ itmek dibāġat cild deri cemʿi cülūd
Hem ihāb ḫām deri dāʾima ḫuld ü ḫulūd

7 Caʿl ḳılmaḳ sefāhet aḳlı yufḳalıḳ belī
Ṣıdḳ u ḥaḳ girçek ne küll daḫı kāffe dükeli

8 Fāriż yaşlu ṭoġurmaz ādem insān ü beşer
Yapunuñ ḳurına dirler sūre hem cemʿi süver

28a 9 Daḫı tesbīḥ ü tenzīh nedür ıraḳlamaḳ
Oldı taḳdīs ü tesbīḥ daḫı arılamaḳ

10 Yüce yir rehv oldı daḫı rehv yap yap yürümek
Sebḥ vaz gelmek daḫı sebḥ pek pek yürümek

11 İnci ḳabıdur ṣadef hem daḫı yaluñuz cerī̄d
Naẓm düzmekdür daḫı inci büyügü oldı ferī̄d

12 Şenān hem nivā düşmanlıġa di hem şünān
Ne dağılmış ḥür kişi oğlu lā-cerem yokdur gümān

13 Yiltemek iġrā dölenmek iṭminān hem sükūn
Hem ḳarār u rekd hem meyl eylemek oldı rükūn

14 Cemm ü kes̱ret ü feyż hem daḫı ġadāḳ daḫı lübed
Çoḳluġa dirler ne zaḥmet ġamr ü cehd hem kebed

15 İʿtiẕār u ʿiẕra ʿöẕr itmek daḫı yıldır simāl
Veşāʾ dürlü renge di gök ortası oldı semān

16 Ne şefāʿat yalvaruben elden almaḳ ṣuçluyu
Ress ol Ḳavm-i[128] S̱emūddan kaldı bir ḳuyu

17 Hem ḳıyāmet güni dī̄n oldı ʿivaż daḫı cezā
Yüz buruşdurmaḳ ne ḳaṭb virmek ü ṣaçmaḳ fekrā

18 Ṣuya boġulmaḳ ne ġarḳ daḫı rāḥatlık selām
Şehr ay yıl ḥavl hem daḫı sene hem daḫı ʿām

[128] A: ḳavmü

19 Dünyādan erden kesilmiş ḫatuna dirler tübūl
Hem ḫabersizlik ne ġufl daḫı ẕehl hem ẕühūl

20 Ḫoşnıd olmaklık rıżā hem āşikār olmaḳ süṭūʿ
Daḫı ayrılmaḳ ne ʿazl pek ṣaruluḳdur fuḳūʿ

21 Refʿ ü naʿş oldı ne ḳaldırmaḳ di pāk şeydür ṣaʿīd
Ṣald ṭayıncaḳ ḳatı taş önegü kimse ʿanīd

28b 22 Rehn dutu öñmege dindi terabbuṣ u intiẓār
Şey yıġacaḳ yir ḫazīne çāresizliḳ ıżṭırār

23 Rebve yüce yir daḫı hem yirümek oldı ṣuʿūd
Ġıll toḳ buḳaġu nikl ü ḳayd hem cemʿi ḳuyūd

24 Silsile zincire dirler ʿahde durmaḳlıḳ vefā
Maḥż ḫāliṣ iḫtiyār itmege dindi ıṣṭıfā

25 Uvacıḳ yaġmur ne ḥüsbān oldı dahy beñzemek
Şivvi biryān ʿank ḳapu ḫaṭr hem menʿ eylemek

26 Hem belürdmek ʿarż yilmek vezīf hem zefīf
Nesnesi olmayana miskīn di maʿmūr yir ne rīf

27 Ḳavm-i[129] Hūd oldı ne ʿĀd Ḳavm-i[130] Ṣāliḥdür S̱emūd
Ḳavm-i[131] ʿĪsādur Naṣārā Ḳavm-i[132] Mūsādur Yehūd

---

[129] A: ḳavmü
[130] A: ḳavmü
[131] A: ḳavmü
[132] A: ḳavmü

28 Di ʿibādet içün eğlenmege mescide iʿtikāf
Hem ḳazanmaġa dinildi iktisāb ü iḳtirāf

29 Hem daḫı vaḥyiñ feriştesine di cibrīl ü rūḥ
Daḫı nāmūs ʿĪsā'nıñ bir adıdur ne rūḥ

30 Ġāşiye vü sāʿat ḳıyāmet güni aldanmaḳ ġurūr
Vaḥy işāret ḥarfe di yüz ism-i[133] şeyṭāndur ġurūr

31 Düşmeniñ ḫorlıġına gülmek şemāte dīk ḫoros
Vaḥy ilhāmdur keşfetmek ne oldı cüss ü cūs

32 Lemm eline gireni yimek ḥelāl eger ḥarām
Serb yol sermed ü ebed dāʾim daḫı vaṭy ḳıyām

33 Daḫı Şeddād yapdıġı cennet adına di İrem
İʿtibār itmek ne ʿibret yaşmaḳ oldı hirem

34 Celde aġaç ile yāḫūd ḳamçı ile urmaḳ olur
Vaḥy gizlü söze dirler muḫteliflikdür şecūr

29a 35 Daḫı deyrenmek ne recc ü raḳṣ u hezz hem ḥırāk
Dürlü fırḳadur ne ʿazve hem ḳatı issi ʿukāk

36 Pek tekebbürlik ne ʿıty idd hem ulu belā
Vefd göndürmek ḳonuḳluḳ oldı hem ḳary ü ḳarā

---
[133] A: ismü

37 Ezz ḳındırmaḳ günāha ʿayn ikrām eylemek
Daḫı serd oldı sözi ulaşdırıca söylemek

38 Hem bilezikdür esāvir hem ḳızıllıḳdur şafaḳ
Uşaḳ uşağı ḥaġde daḫı ṭolamaḳdur ġasaḳ

39 Ḳāʾil olmaḳdur ḳanāʿat dolu ṣofra māʾide
Hem daḫı ot bitmeyen ḳuru yire di ḥāmide

40 Oda ṭapandur mecūsī eyne hān oldı heḳīm
Pek düşünmek fāʾidesizliḳ kötü ḫūy oldı ʿaḳīm

41 ʿUṭla boşluḳ hem bināyı muḥkem eylemek ne şīd
Hem teberrüc ḫūblıḳı ıẓhār hem ḳızıl güldür verīd

42 Sebk eritmek şaḥn ṭoldurmaḳ daḫı sürmekdurur
Ḳaẕf atmaḳ fetl bükmek hem nebīḥ ürümekdurur

43 Di Yahūdīler ʿibādet-ḫānesine ṣavmıʿa
Hem daḫı bīʿ ü ṣalāt hem kenīse di yine

44 Hem muḫallaḳa ana ḳarnında ṣūretlenmiş uşaḳ
Fāʾidesizliḳdür ʿabes̱ hem kötü ḫūya dindi şaḳ

45 Ḥāżır itmek hem ḳarışdırmaḳ ne ʿabv laḥn ic
Zeyt zeytūn yağı yükü bellü ʿavratdur mücīc

46 Ẕāke vü ẕā şu ol hüve hem elleẕī daḫı ülā
Hem daḫı lī benimçün hem ileykedür saña

47 Daḫı niçündür lime entüm ne siz di ente sen
Hem di iyyāye baña hem naḥnü biz hem ene ben

29b 48 S̱emme anda s̱emme bunda aḳıcı şeydür muʿīn
Riʾy heyʾet difḳ dökmek hem ḥaḳīr oldı mehīn

49 Kaʿbede bir yir adıdur Merve şiddet oldı sāḳ
Rifd virgi hem ikiyüzlikcilige di nifāḳ

50 Şaṭr ü ḳıble vü cānib şeyin yañası hem Ṣafā
Kaʿbede bir ṭaġa di hem tobraḳ altıdur s̱erā

51 Şaṭr ḳaṣd itmek teḫallī ıssız olmaḳ ḳın ġılāf
Saḳlanayı söylemek iḳrār daḫı iʿtirāf

52 Yüze yüz olmak ne ḥażret ḫapeḫānlıḳ ḥaṣr hem
Toġrı müslimān ḥanīfe daḫı ayaḳdur ḳadem

53 Hem tezāvür ol ki ḫor göstermek oldı kendisin
Un daḳīḳ ü ṭaḥn etmek ḫamır ḫubz ʿacīn

54 Bir şeyi kökü ile çıḳarmaġa di inḳiʿār
Rehv alçaḳ yir on aylıḳ yüklü devedür ʿışār

55 Hem mübāşere[t] degirmek ferci ferce yük vaʿā
Gizlemek vaʿy güzellik laḥn ṭurmaḳdur resā

56 Di sicill ü ṣakk ḳāḍī defteri hem ḳaʿr ü ġavr
Nesne dibi hem göziñ cümlesi ḳara olmaḳ ne ḥavr

57 Ġayra kendi ile ulaşan şeye dirler sebeb
Güç işi buyurmaġa teklīf daḫı yilmek ne ḫab

58 Hem temel oldı binā hem ḳāʿide daḫı esās
Güccik ırmaḳdur seriyy şu içilen ḳab ṭās

59 Saṭr u ḫaṭṭ yazı sögmek şetm ü ḳaẕḳ daḫı sebb
Ṣoñradan bir vechile konan ada dirler laḳab

60 Berz çıḳmaḳ baġte vü hübt oldı dutmaḳ nāgihān
Hem oranlamaḳ ḳażā vü hem ḳader ödek żamān

30a 61 ʿIyd bayram ḫıṭbe düñürlük daḫı ḳalıñ ṣadaḳ
Oḳumaḳ yazmaḳ şu bilmez ümmī di miḥrāba ṭāḳ

62 Daḫı di ṣandūḳ tābūta hem kediye hırre di
Necvā iki iki kişi arasında olan sırra di

63 Hem maʿarra vü eẕā incidmege boş ḫāviye
Evl dönmek sicn zindān daḫı düşmiş ḫāviye

64 Seyḥ yatmaḳ seyḥ virmek feyʾ ü cizyedür ḫarāc
Cünne ḳalḳan cemʿ olub ḳarışmaġa di izdivāc

65 Baʿd ṣoñra nezle bir kez daḫı görmekdür liḳā
Hem nikāḥsız ʿavratı dutmaḳ ʿanet ü baġy ü zinā

66 Hem Benī İsrāʾilde bir şāhıñ adı Ṭālūtdur
Daḫı bir kāfir melīkiñ adı ne Cālūtdur

67 Hem işāret ü remz aʿżā ile göstürmege di
Rıḥle göçmekdür riḥāl oldı ne götürmege di

68 Bekke bir yirde dirilmek Bekke Kaʿbe yiridür
Ġadv gitmek lecc önegilik daḫı faḫm iridür

69 Feşl ḳorḳaḳ olmaḳ oldı bellü kişidür vecīh
Cerʿ ṣuyu ṣorup içmek daḫı uġurlıḳ ne tīh

70 Hem tebevvüʾdür ne bir yirde birikmek mey ʿuḳār
Elv ü taḳṣīr oldı eksiklik itmek ildir yār

71 Hem büyūn ṣunmaḳ iṭāʿat daḫı islām u ḳunūt
Hem ḳunūt ṭūl-i[134] ḳıyām namāzda bellülik s̱übūt

72 Ḳatı ṣovuḳ yile di ṣarṣar daḫı bāṭıl cüfā
Kimse ardınca yalan dimek ne bühtān ü iftirā

73 Düşürüb cemʿ eylemek teʾlīf nebz kötü ad
Pek z̠ī-ḳıymet şeye dindi abḳarī döşek mihād

30b 74 ʿAṣf u hevc yil ḳatı esmek ʿātiye ḥadden geçen
Ẕikr yüce iḫtiyāl ṣalınmadur yürür iken

75 Saḫṭ büyük kimseniñ ḳaḳuması şır mihrücān
Sekb aḳmaḳ ṣu arıġsız yir yüzinden yir mekān

---

[134] A: ṭūlu

76 Ḳuds Kaʿbe Mescidi'l-Aḳṣā daḫı Ümmü'l-Ḳurā
Beyt-i maʿmūr Kaʿbe-i evvel daḫı Ḳur'ān hüdā

77 Medḥ ẕemm ögmek ḳaramaḳ fehmi az olan ġabī
Hem daḫı Ḳur'ān rūḥ di ʿilmile ʿāmil rebī

78 Başa ḳaḳmaḳ levm ü tevbīḫ daḫı tes̱rībdür
Daḫı teşbīt çıḳarmaḳ ivme ne tenḳībdür

79 Hem vesīle ol ki kendi ile maḳṣūda irilen
İrmeniler zāhidi ruhbān ne cümle dirilen

80 İrmeniler başı ḳıssīs di eyket mişeye
İbrīḳ emzikli olan ḳārūra dirler şīşeye

81 Hem gülümsemek tebessüm hem metāʿ oldı cehāz
Lāzım olan kiyesi hem ḥāżır itmekdür cihāz

82 Pek ʿaḳıllılıḳ ferāhet cāzūlıḳ oldı ʿıżīn
Ẓulm şuç daḫı sefāhetdür rehaḳ bölmek ʿıżīn

83 Bidʿ ḍinden ṭaşra iḥdās̱a di ödeklik heleʿ
Ḳavb mikdār oldı hem bişmiş ete dirler ḫalaʿ

84 Ṣāfī şu daḫı dökülmüş şuva menī di nuṭfeye
Hety virmek hem daḫı şefḳat didiler ʿaṭfeye

85 Yaḫşı teyl ḫayr şer ummaḳ raġab daḫı ṭamaʿ
Semʿ hem daḫı simāʿ işitmek oyundur şemaʿ

86 Ḫamṭ misvāk aġacı sulṭān ne di ḥüccet aña
Levḥ taḫta hem raḳam yazmaḳ taḥiyyetdür duʿā

31a 87 İẕn bilmek daḫı bildürmek ü düstūr yir merāḥ
Hem murād itmek ne ʿany ü revʿ vizr oldı silāḥ

88 Daḫı sīnādur aġaç añsızda gelmekdür hücūm
İc yaġı şaḥm anıñçün ecl buġday oldı fūm

89 Fetret iki nebī mābeyninde olan kīl ü ḳāl
Hem naṣārā dānişi ḳıssīs hem pākdur ḥelāl

90 Ṭımm deryā zaḥf düşmandan yañaya yürümek
Saḳlamaḳ oldı ḥimāyet revd yap yap yürümek

91 Revd mühlet Kaʿbede bir ṣalḳı yir hücre vü ḥaṭīm
Hem bizek şevket gice pek karañu oldı ṣarīm

92 Vaḳf durmaḳ ʿumre artamaḳlıḳ ṭavāf itmek ḥifāf
Taṣdiye el ele urmaḳ meyve kesimi ḳaṭāf

93 Hem cevāriḥ av alan eger sibāʿ eger ṭuyūr
Sebḥ yüzüb düzmege di şādiliḳ ḥabr u ḥubūr

94 Ḫurṣ nesne ḫurṣ ḥalḳa ola altun ya gümüş
Vaḳr ḳulaḳ pekligi hem ḳahḳaha pek pek gülüş

95 Hert yırtmaḳ mert otsız yir şu bendidür ḥibās
Veks noḳṣanlıḳ degirmen unlıġı oldı ḥübās

96 H̱ubr bilmek özge āẖar daẖı ẖażb boyamaḳ
Kevn ṣayru olmaḳ delilik cinne laḥs yalamaḳ

97 Sākin olmaḳdur nuḳūʿ hem hükūʿ dañ ẕüʿāḳ
Ġāfil olmaḳdur telehhī iynelü nesnedür ẖufāḳ

98 Cennet ırmaġı ne Kevs̱er pāklamak tercīldür
Bir pāre ……..[135] hem cemʿ eylemek taḥṣīldür

99 Ḳaṣden itmekdür taʿammüd ṭurı süd oldı simār
Reʾs uludur daẖı cebbār kimseye dindi ẕüʿār

31b 100 ʿUnḳ boyun at yeli ʿurf oldı fāre kesegen
Daẖı ḥammāme gügerçin ṭancere oldı legen

101 Hem cimāʿ itmek ne sirr örtülü sirr ü ẖafā
Levʿ yaḳmaḳdur bek issi daẖı hem saʿāt inā

102 Daẖı mercān ḳırmızı nesne ki deryādan çıḳar
Hem erimiş baḳura dindi nüḥās ḳorḳu ḥaṭar

103 Nefy sürmek ṭamḳalu hem ṭamḳasız altun veriḳ
Üsmek işitmek ne inṣāt oldı dolmuş şey şeriḳ

104 ʿAhdi bozmaḳ neks̱ taẖvīl özgeye milk eylemek
Ferş giñ meydān hellüme oldı gel imdi dimek

---

[135] Eserdeki tahrifat nedeniyle okunamamıştır.

105 Ces̱m buṣmaḳ ṭoġrı fikritmek firāset ṣabr asā
Baġlu baġarṣıḳ ḥaviyye hem daḫı soñdur ẕekā

106 Leht it ṣoluyuban dilini çıḳarmaġa di
Ẓann ṣanmaḳ secr ṭolmaḳ melʾ ṭoldurmaġa di

107 Yüz buruşdurmaḳ ne kelḥ ü besl ü besr hem ʿabūs
Hem daḫı deryā kenārı sāḥil ortası ḳāmūs

108 Hem di şaşmaḳ taḥayyür yanaşı durmaḳ ne ṣaf
Cerm kesb itmek oruc dutmaḳ ne seyḥ el ne kef

109 Hem yaraşmaḳdur liyāḳ vecdür hem daḫı ḥaḳīḳ
Artmaġa dirler bereket hem nefes virmek şehīḳ

110 Hem ikindi ile aḫşamıñ arasıdur aṣīl
Di ḫayāllanmaḳ ne ṭayf saḳlayıcıdur vekīl

111 Çāre keyd ü mekr ü ḥīle ḳatı açlıḳ maḫmaṣa
Hem deve ḳuşu nüʿāme yuvaya di mafḥaṣa

112 ʿAvratı eriñ ḥalīle ügey uşaḳdur rebīb
Tibr altun uvaġı gümüş çıbıġıdur ḳaḍīb

32a 113 ʿAmm baba ḳardaşı ḫāle ṭayaze ṭayı ḫāl
Baba ḳız ḳardaşı ʿammete uyan gemi nikāl

114 Uḫt ḳız ḳardaş daḫı ıḫvet di hem ḳardaşlıġa
Zelle ṭaymaḳ di diyānet nıḥle belle yaşlıġa

115 Hem daḫı ifża irişdirmek ne āsān şey henīn
Hem merāʾet hażm hem siñirmek iñidür enīn

116 Kirş ḳarındur baġarşıḳ ḳıbt ḳoḳmuş müntene
Hem zinā eylemeyen ʿavrata dirler muḥṣana

117 Ḥücre güccük ev ṭaḥiyyet mülk ṭūl eyü baḫt
Nedy oturmaḳ kürsü iskemle daḫı hem ḳatı saḫt

118 Virgide itmek mübālaga ḥafāvet bāde rāḥ
Ḳan bahāsıdur diyet ü ʿaḳl zinā itmek sifāḥ

119 Daḫı teslīṭ tebelleş eylemek hem cibt put
Cibt cādū cibt fālcı hen daḫı ḥummuṣ noḫut

120 Berzaḫ iki şey arasında olan perdeye di
Daḫı keffāret günāh için verilen şeye di

121 Yir yüzi tennūr yazılmış sifr hem daḫı zebūr
Derd-i dāʾimdür vaṣab hem gice esen yil ḥarūr

122 Naẓıra hem daḫı teʾḫīr giri ḳoymaḳdurur
Bön ne ebleh ṭavl yaşdur natḳ hem ṣoymaḳdurur

123 Ḥilye zīnet natḳ silkmek nefş yüñ atmaġa di
Hem cürüf seyl oyduġı īṣād hem yapmaġa di

124 Daḫı mükkāʾ şu ḳuş ādem gibi ıṣlıḳ çalar
Ḳurbaġa żınfed daḫı hem sām ebraṣdur keler

125 Daḫı teşbīṭ eglemek hem iddihāndur yaġlamaḳ
Ḳıdd ḳayış rabṭ ü şedd ü veṣḳ u ṣafd baġlamaḳ

32b 126 Ṭavl güç baylıḳ ne ṭavl yiñi mīre hem ġadā
Ḳadd ü ḳāmet boy büyük ṭaġ ṭavd iki ḳat ṭuvā

127 Esirgemek raḥm ü şefḳat daḫı reʾfet min ne kim
Daḫı maḳt ü ġayẓ hem daḫı ġażab oldı ḫışım

128 Hem ʿacūz oldı ḳarı zireklige aḫlām di
Feyʾ dönmek ḳabūl iddirmege ilzām di

129 Cemre vü cez̠ve güz ḳızınmaḳ ṣaṭl ṣalındırmaḳ esl
Daḫı vekz uruban defʿ eylemek ivmek ne nesl

130 Hevm uyurken başın egmek ṣavt ü raʿd oldı hezec
ʿAḳabe çetin geçid ḥıcce ne yıl cemʿi ḥıcec

132 Lemme cin dutmaḳ ne neşāʾ cisme cān girdigi ḥāl
Ḫatr u ġadr ʿahdü bozmaḳ hem cimāʿ itmek biʿāl

133 Ḳısa söz icāz ıṭnāb sözü uzun söylemek
Ḳara dühme daḫı teryīl āşkāre eylemek

134 Hem gözilen görüben bilmek nedür ʿayne'l-yaḳīn
ʿUḳde boġın çehre taḳvīm oldı hem-demdür ḳarīn

135 Hem terībedür gögüs kemigi gök ʿacz ü irem
Ḳavm-i[136] ʿĀdın şehriniñ adı İrem hüyüḳ vecem

136 Kef terāzü gözi alçaḳ süfl di ʿadle ḳavām
Birbiri ardınca teträdur direk oldı ḳıvām

137 Hem cenābetlik menī gelmek daḫı ḫaṭb ulu iş
İstemek ḫaṭb daḫı hem ḳuş ḳanadı oldı rīş

138 Ẕebẕe ne oldı muʿallaḳ yirden almaḳ iltiḳāṭ
Ḥīle eyleyüb zekātı virmemek oldı virāṭ

139 Hem ḳılāde boyuna aṣılan uzunlıḳ ne ṭūl
S̱ülle bölük ḥall ezmek hem daḫı yeyni şey zügūl

33a 140 Ḥibrü pek ʿālim daḫı taḳsīm oḳu oldı zelem
İnmek ilmām daḫı güccük günāha di lemem

141 Yüceden düşmek teraddī daḫı teklīb itlemek
Dürlü şettā hem daḫı tezvīc olubdur çitlemek

142 Hem aġacile urulmuş ola mevḳūẕe dinür
Hem nikāl oldı ʿaẕāb enkāl daḫı cemʿi gelür

143 Ḳarn boynuz naṭḥ süsmek ẕibḥ ne boġazlanan
Sebʿ yırtıcı cānavar fīl ü cāmūs aḳhebān

---

[136] A: ḳavmü

144 Vehn ü fetret süstlük oldı asmaġa taṣlīb di
Hem ṣu aḫdarmaḳ ne midrār pāklamak tehẕīb di

145 Tilv uymaḳ yoḳluḳ imlāḳ ölüme dirler menūn
ʿAff saḳınmaḳ ḥarāmdan daḫı ḳıt ne oldı devün

146 Biḍʿ üçden ona dek ṣaġış cimāʿ itmek biḍāʿ
Ḥilye hem şaḫs oldı örnek hem daḫı incik kürāʿ

147 Ḥicr ḳoltuḳdan bile dek pek sevinmekdür baṭar
Hem büyüklenmek baṭardur şuḳḳa ne uzaḳ sefer

148 Şuḳḳa yara hem baṭar dehşet ṣadef hem yüce ṭaġ
Hem boyundan dutmaġa di baṭş beyindür dimāġ

149 Kimsenüñ ḥıfẓında olmaḳ ḥicr yükseklik semūd
Dess gizli eylemek ḥicr daḫı şehr-i[137] Ṡemūd

150 Diʿy şol kimse ki bir kimse aña oġul dimiş
Nādiye meclis daḫı hem fākihedür yaş yimiş

151 Yiri uzun eşüb kona od içine uḫdūd di
Misk müşk hem sevilmiş nesneye mevdūd di

152 Sefʿ dutmaḳ hem zebīnedür ʿaẕāb ferişctesi
Kürh zaḥmet hem ḥasīs oldı oduñ gürüldüsi

[137] A: şehrü

33b 153 Ḳarş ḳazanc bir cānavar adı deryāda ḳureyş
Daḫı yaşlu kimseye di hem daḫı arslan ḳıreyş

154 Kevs̱er aṣḥāb-ı[138] güzīndür Hāşim ecdād-ı Resūl
Fāideli şeydür ālā vü niʿmet ne ḳaplamaḳ şümūl

155 Daḫı girçeklemek ile bilmedür ʿilme'l-yaḳīn
Hem mülāḳāt ile bilmege dinir ḥaḳḳa'l-yaḳīn

156 Özge illā ḳıdr çömlek hem daḫı cemʿi ḳudūr
Çok ʿaḳıl mirre tamām olmaḳ daḫı çoḳluḳ vüfūr

157 Pek baḫīllik[139] şuḥḥ yüksek ses ile aġıd naḥīb
Ḥadd menʿ itmek devirmek baʿs̱ere taşlaḳ ḫaşīb

158 Daḫı Yes̱ribdür Medīne şehriniñ evvelki adı
Zamḳ yolmaḳ laḥn iʿrābda ḫaṭā itmek didi

159 Ḫurmā[140] çekirdeginiñ üstündeki çuḳur naḳīr
Hem naḳīr oldı daḫı gök ṣulḥ idici kes sefīr

160 Hem tenāʾüş birbirine nesnei baġışlamaḳ
Ḳaḳuyup ḳomaḳ ne laʿnet daḫı recm daşlamaḳ

161 Daḫı ḳıṭmīr ḫurmā[141] çekirdeġi üstündeki zar
Vesḳ cemʿ olmaḳ unutdıġını añmaḳ iddikār

[138] A: aṣḥābu
[139] A: baḫıllıḳ
[140] A: ḫurma
[141] A: ḫurma

162 Ṭavr dürlü dekk yir yüzin berāber eylemek
Vecf ḳorḳu daḫı īhām örtülü söz söylemek

163 Cābiye şol ṭolu ḫavża didiler cemʿi cevāb
Būstān arıġı ves̱el hem ṣulu süd oldı şihāb

164 Dürlü nevʿ ü fenn cemʿidür fünūn ü efnān hem
Di budaḳ oldı fenen cemʿi daḫı efnān hem

165 Cifne büyük tas ki on ādem ḳanar cemʿi cifān
Ḳatı yaġmur hem dere oldı ʿırem eyüler ḥisān

34a 166 Sidr ü deryā hem uġudlıḳ ırmaḳ u köşk sedīr
Daḫı yaḳtīn ḳabaḳ teyegi ḳaḳ oldı ġadīr

167 Hem cehennemde bir aġaç adına zaḳḳūm di
Şimdi ānif her şeyin aṣlı nedür cürs̱ūm di

168 Daḫı oldı ḫazene hem damu uçmaḳ ḫādimi
Hem disār ol ib ki baġlarlar anıñla gemi

169 Daḫ ʿahd itmek taḫavvül hem mededcidür ṣarīḫ
Ḫurmā[142] ḳoruġından ittikleri sücidür fażīḫ

170 Ḳul medīn daḫı mevlā vü raḳabe daḫı ḳınn
Cin sesi oldı ġarīf hem perī revḥān ü cinn

---

[142] A: ḫurma

171 Daḫı işmīz ifzāʿ itmek ḳaçınmaḳ ḳaḳumaḳ
Hem hüyām oldı uġudlıḳ daḫı şell oldı çolaḳ

172 Bir dere damuda suḥḳ sevinmek ibtihāc
Nesnenin evveli ānif daḫı uçmaḳ iḫtilāc

173 Lety ḳarmaḳ şaṭʾ biten şeyiñ evvel yapraġı
Kendi ile gizlenen şey zery hem semm aġı

174 Raḳḳ yufḳa deriden kāġıẕ daḫı hem zery yil
Ḳarn yaş hem bir zamān ehli daḫı seksen yıl

175 Hem ḫabersizlükdür ikdā hem güç itmek ṣayṭara
Daḫı arslan ḥaydar ü leys̱ ü esed hem ḳaṣvere

176 Ḳablan erḳaṭ ẕiʾb ḳurd daḫı dinildi pārsa fehd
Dilki s̱aʿleb ẓaby ceyran dübbe ayu di bala şehd

177 Ḫavż yol üstü kişisin pek seven ʿavrat ʿarūb
Ṣadr doġmaḳ ḫarb ḫor itmek gelür cemʿi ḫurūb

178 Ṭalḥ büyük aġaca di dikeni kesmek ḫażad
Kifl ü żıʿf ʿıṭf iki ḳat dāʾim olmaḳdur ṣamed

34b 179 Dāʾire ṣınḳınlıḳ oldı daḫı girçeḳlik nuṣūḥ
Vehy yırtmaḳ ʿurf eylik hem cimāʿ itmek ne būḥ

180 Efk tebdīl eylemek yanaşı olmaḳ ḥüsūm
ʿAḳlı az olmaḳ ne efk sükūt itmek küżūm

181 Müʾtefikātdur şu yıllar dürlü dürlü heybeti
Hem daḫı ḫorṭūm burun ihrār ürdürmek iti

182 Maḥremine ʿavratıñ bir yirin teşbīhe ẓıhār
Vaży cevherle bezemek mendile dirler ḫımār

183 Neşṭ ordan ortaya ḳaçmaḳ daḫı hem ḳıdde yol
Fāḳıra zaḥmet cemāʿat ḳudde hem ṭurmaḳ müs̱ūl

184 Ehl-i nārın iriñi ḳanı adı ġussāḳdur
Māl ẕī-ḳıymet rızḳ birici kimse ne rezzāḳdur

185 Daḫı īs̱ār iḫtiyār itmek ne daḥy döşemek
Hem rüfūf oldı yaşıl biz hem büyük inlü döşek

186 Şaḫṣ iḳnāʿ göz açıḳ ḳalmaḳ bürimek başını
Şaḫṣ gitmekdür daḫı iṭʿām yidürmek aşını

187 Hem ḳulağın yuḳaru dutmaḳ ne oldı istirāḳ
Dindi māʿūn ne ṭāʿat arzū itmek iştiyāḳ

188 Nā ümmīẕ olmaḳ ne ḫayb ü yeʾs hem daḫı ḳanūṭ
Fāʾidesizliḳ bevr ḳıṭṭ oldı kāġıẕ cemʿi ḳuṭūṭ

189 Ejde[r]hā s̱uʿbān ne fetvā müşkili ḥall eylemek
Hem daḫı fetvā cevābı kişi muḥkem söylemek

190 İt ayağın döşeyüp elin dike iḳʿā di aña
Hem peşīmānlıḳ nedāmet lāyıḳ olmaḳ inbiġā

191 Ḳıṭṭ ḥüccet ḳıtt irkek kedidür cemʿi ḳaṭāṭ
Ev ḥavāīci ne māʿūn hem delilikdür ẖubāṭ

35a 192 Neʾy ıraḳ hem cimāʿa arzū itmekdür ḳaṭam
Ḥafede aʿvīneler daẖı helāk olmaḳ ḥalem

193 H̱ılfe yazda biten otdur hem deve yüñü veber
Ḥatm ü teʾkīd berkitmek dağılmış şey neşer

194 Tūb küre hem bāṭıla yapışmağa ilḥād di
Fecve şeyin giñligi var itmege īcād di

195 Ṣu aḳan yir ḳarnı yüklü deveye dirler meẖāż
Nażra vü ṭary ü ġażż tāze buru ne ṭalḳ u meẖāż

196 Hem çamurdan odile bişen taşa siccīl di
Pīl didikleri cānavara hem daẖı fīl di

197 H̱ılfe biri gidüben gelmek birisi yirine
Eşki ẖāmıż müzz meyẖoş ḥulv dindi şīrīne

198 Civvi gök ortasına di kesf şeyin pāresi
Raḳd u berzaẖ ölüm ile dirilik arası

199 Aṣḥāb-ı[143] Kehf'iñ maġārası ṭağına di raḳīm
Hem ḥikāyeleri yazılan yire dirler raḳīm

---

[143] A: aṣḥābu

200 Hem uyandırmaḳ ne īḳāẓ oldı ḳoparmaḳ ne ḳarż
ʿArżu inlik ʿumḳ[144] derinlik hem beyān itmek ne farż

201 Hem yaḳınlıḳdur velā ṭaġıtma ne ẕeyġ u ẕüyūġ
Hem vetīn yürek ṭamarı rūʿ uṣ göñle di rūʿ

202 Mecc ṣaçmaḳ mücc ü mecc mercümek duzlu su māc
Rehve içilmiş ecc yilmek hem gelür cemʿi ecāc

203 Nehy menʿ itmek ḳırılmış ḳuru ot oldı heşīm
Aṣḥāb-ı[145] Kehf'iñ itiniñ adı ḳıṭmīr ü raḳīm

204 Beñzemekdür semy hem mely nedür uzun zamān
Cis̱y dizi üzere oturmaġa di eñ benān

35b 205 İrcāʾ teʾḫīr eylemek iġmā uġunmaḳ ḫulḳ şemāl
Güclü dīv ʿifrīt iki şeyiñ arasıdur ḫalāl

206 Kaʿb iki boġın arası ḫurmā[146] tilidür mesed
Günülemek ġıll ü ġamre hem daḫı ḥıḳd u ḥased

207 Rubʿ ü nıṣf dörtde bir yarım s̱ülüs̱ hem üçde bir
Hem südüs altıda birdür hem s̱ümün sekizde bir

208 Bir iki üc vāḥid es̱nāni s̱eles̱e elif ne bir
Erbaʿa dört ḫams biş sitte altı baye ikidir

---

144 A: unḳ
145 A: Aṣḥābu Kehf
146 A: ḫurma

209 Sebʿa yidi hem s̱emānīdür sekiz üc oldı cim
Tisʿa ṭoḳuz ʿaşere on dört dinildi dala kim

210 Hem daḫı yigirmi otuz ʿişrūn s̱elās̱ün biş ne ha
Erbaʿūn ḫamsūn ḳırḳ elli ne vav altı di aña

211 Altmış yitmiş ne sittūn u sebʿūn yidi za
Seksen ü ṭoḳsan s̱emānün ü tisʿūn sekiz ca

212 Yüz miʾe vü elf biñdür ṭa vü ya ṭokuz on
Kef ü lam mim yigirmi otuz daḫı hem erbaʿūn

213 Elli altmış nun sin yetmiş ü seksen ʿayn fa
Ṣad u ḳaf ṭoḳsan yüz hem iki yüz oldı ra

214 Şın üç yüz te ne dört yüz biş yüz oldı s̱e hemān
Altı yüz hem yiddidür ḫa ü ẕel bī-gümān

215 Ḍaḍ ṭa ġayn sekiz yüz hem ṭoḳuz yüz biñ tamām
Oldı bu ebced ḥisābı çünki bildiñ ey hümām

216 Tuḥfemiñ tārīḫini eyle bu mıṣrāʿdan ḥisāb
Dürr-i rūḥ[147] ile ʿaceb nāzik düzildi bu kitāb

217 Kim iderse Ḥāfıẓ'a bir raḥmet-i Ḥaḳḳ-ı ḳarīn
İde biñ raḥmet aña maḥşerde Rabbü'l-ʿĀlemīn

---

[147] A: dürrü

36a 218 Ẓahr-ı dilde var ise vażʿ eyle gel ḥaml ü ḥased

Kim geçer boynuña şāyed ḳavl-i ḥablün min mesed

219 Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt

Bu kitābı ḥıfẓ ide her kim içer āb-ı ḥayāt

Manẓūmetü'l-ʿArūż

1 Diñle gel ʿilm-i ʿarūżı ḫoş beyān idem saña
Şöyle mücmel oldı üc şey üzre nāzik binā

2 Birisi anıñ sebeb daḫı veted fāṣıla bil
Bunlar oldı ikişer gūne ḫafīf hem s̱aḳīl

3 Biri mecmūʿ biri mefrūḳ daḫı ṣuġrā kübrā hem
Her bir birer mis̱āl ile sañā bir bir diyem

4 Mül gibi evvelkisi s̱ānīncisi[148] güle gibi
S̱ālis̱incisi çemen-veş rābiʿ lāle gibi

5 Ḫāmisinci sādisinci ṣanemā fekenemeş
Çün bu da ems̱āl ü ānhā her ems̱al-veş

6 Bunları taḳdīm ü teʾḫīr itmesiyle oldı çün
Heşt-uṣūlıñ[149] ḥāṣılı budur faʿūlün fāʿilün

7 Hem mefāʿīlün daḫı müstefʿilün dördüncisi
Fāʿilātün hem mefāʿaletün oldı altıncısı

8 Mütefāʿilün ü mefʿūlātü hoş oldı tamām
Bu sekiz ʿilm-i ʿarūżıñ aṣlıdur bil ey hümām

9 Diñle esmā-i uṣūlın anı bir bir saña dir
Ezber it bunları her dem ide ḫoş ḳalbiñde yir

---

148 A: s̱ānincisi
149 A: heştü uṣūlıñ

10 Evvele di müteḳārib mütedārik s̱ānīye[150]
S̱ālis̱e daḫı hezec dindi recez daḫı rābiʿe

36b11 Hem remeldir ḫāmisinci sādise vāfir didi
Sābiʿü kāmil sekiziñ yoḳ ʿaceb başḳa adı

12 Tā ki evvelden yidiye dek bunlar ḫoş müstaḳil
Baḥr olur ḫāliṣ anıñ her birisi bir müsteṭil

13 Hem bularda aṣl olandur dörder olmak her biri
Ger ola noḳṣān żarar virmez virir olsa ileri

14 Hem bulardan bişiniñ vardur fürūʿı ḥaẕfile
Naḳl idem ḫoş mübtedīler anları birbirile

15 Evveliñ nunuñ atub hem lamü żamm üzre ḳomaḳ
Ḳabż olur ḳaṣr-ı sükūn-ı[151] lam olubdur bunda ḥaḳ

16 Ḥaẕfe atub hem lam u nun ḳala çün ancaḳ faʿū
Ḳoyalar anıñ mekānına fiʿl ḫoş böyle ḫū

17 Fā düşüb ʿūlün yirine ḳona faʿlün dindi s̱elm
Fā ü nun atub gele ʿūlü yirine faʿlü s̱erm

18 Betr-i[152] mecmūʿı alub lün yirine faʿ ḳoyalar
Çün fürūʿ-ı evveliñ aḫẕü bu böyle ṣoyalar

[150] A: s̱āniye
[151] A: ḳaṣru sükūnu
[152] A: betrü

19 Ḳabż-ı[153] s̱ālis̱ kim nedür yayını başuban ṭura
Cemʿ-i hetm ü ḫarm zelel kef ne nunun düşüre

20 Mim gidiben gelse mefʿūlün yirine ḫarm di
Daḫı ḥaẕf ü ḳaṣr-ı[154] cemʿ olsalar ana hetm di

21 İctimāʿ-ı[155] cebb ü ḫarme hem daḫı betr dinir
Daḫı mim ü yayı gittiginde aña şetr dinir

22 Ṣoñ sebebden ata sākin müteḥḥir kīn sükūn
Eyleye ḳaṣr oldı ol hirgiz sen ola ḳāṣırūn

23 Mim ü nun düşüb gele yirine mefʿūlü di ḫareb
İki ḫafīfü alub yirine faʿil ḳoya ḥabeb

37a24 Ḥaẕf-i[156] āḫirden sebeb gide faʿūlün yirine
Ḳoyalar üçüncüniñ geldi fürūʿ yirine

25 Rābiʿiñ evvel cüziniñ sākin-i ḥaẕf ḳılır
Ḫabn olur müfteʿilün ḳalur mefāʿilün dinir

26 Daḫı dördünci ḥurūfı aluban müstefʿilün
Ṭayy olur anıñ birine ḳoyucaḳ müfteʿilün

27 Hem daḫı nunun atuben lamın iskān eylemek
Ḳaṭʿ olur anıñ birine böyle mefʿūlün dimek

---

[153] A: ḳabżu
[154] A: ḳaṣru
[155] A: ictimāʿu
[156] A: ḥaẕf

28 Daḫı taḫlīʿ ictimāʿ-ı ḫabn ü ḳaṭʿ ile olur

Hem mütefaʿil ḳalıcaḳ yirine faʿūlün konur

29 Ḥaẕẕ-ı[157] mecmūʿı atub müstef yirine važʿ ide

Lafẓ-ı[158] faʿlün buluban aña bu gūne iş ide

30 Refʿ-i[159] ısḳāṭ sebeb olsa ḳala çün tefʿilün

Ḫoş gele anıñ mekānına ṭura bu fāʿilün

31 İctimā-ı ḫabn ü ṭayy ile ḫacil ḥāṣıl olur

Müteʿlün ḳalur yirine faʿlatün ḫoşça gelür

32 Hem izāle bir elif mecmūʿ-ı beyninde ḳoya

Bir ḫafīf żamm ide mecmūʿına terfīl ola

33 Ḫāmisiñ evvel cüziniñ sākin-i ḥaẕf eylemek

Ḫabn-i[160] keffe nunun düşürüb fāʿilātü söylemek

34 İctimāʿ-ı[161] ḫabn-i[162] kefden ḥāṣıl olur şeklü çün

Ḥaẕf idince soñ ḫafīfin birine di fāʿilün

35 Daḫı ḳaṣr oldı anıñ nunun düşürmekdür ʿayān

Hem sükūn-ı ta idüb ḳomaḳ yirine fāʿilān

---

[157] A. ḥaẕẕu
[158] A: lafẓu
[159] A: refʿu
[160] A: ḫabnü
[161] A: ictimāʿu
[162] A: ḫabnü

36 Ḳaṭʿa atub āḫir ḫafīfin daḫı mecmūʿ sākin
Lamu sākin ḳıl daḫı ḳoy yirine faʿlün çünin

37b37 Daḫı teşʿīs̱ ol ata mecmūʿıñ bir ḥarfini
Ḳala fāʿilātün anıñ mefʿūlün ide birini

38 Ḥacf olur ḫabn ile hem fāṣıla-i ṣuġrā- i daʿ
Tün ḳalur anıñ mekānına getür vażʿ eyle faʿ

39 Daḫı tesbīġ ol elif ḳona ḫafīf mābeynine
Fāʿiliyyān ḳoyalar bu fāʿilatān yirine

40 S̱āminci ḫabn ola anda mefʿūlātü ḳalur
Ḫoş münāsibdür yirine bu mefāʿīlü gelür

41 Ḫacl idüb anıñ yirine faʿilātü ḳoyalar
Ṭayy ola ana muḳābil fāʿilātü diyeler

42 Vaḳf-ı[163] mefrūḳıñ āḫir ḥarfini sākin ḳıla
Kim mekānına anıñ bu ḫoşca mefʿūlāt ḳala

43 Keşf-i[164] teyin düşürüb yirine mefʿūlün yata
Naḥr-ı faʿ[165] ḳoy iki sebeb daḫı hem teyin ata

44 Hem ala evvel ḫafīfiñ ana ʿūlāt diye
Refʿ olur anıñ yirine ḫoş bu mefʿūlü ḳoya

---

[163] A: vaḳfu
[164] A: keşfü
[165] A. naḥru

45 Ṣalm-ı[166] mefrūḳıñ atub yirine faʿlün ḳona ḫoş
Daḫı ceẕʿ oldı ne andan iki sebeb ide boş

46 Hem sükūn-ı[167] ḥarf-i[168] āḫir ide ḳarşu fāʿ aña
Bu ezāḥīf-i[169] uṣūl ḫoş didim bir bir saña

47 Hem on iki baḥr-i mezic heşt-uṣūl[170] ile olur
Diñle ems̱āl ile anıñ her biri bir bir gelür

48 Münseriḥ ü müctes̱s̱ ü serīʿ ü muḳteżeb daḫı ṭavīl
Hem müşākil hem medīd hem basīṭ böyle bil

49 Hem daḫı oldı mużāriʿ hem ḫafīf hem ḳarīb
On ikinci baḥrıñ adına daḫı dirler daḫı ġarīb

38a50 Evvel oldur dört recezle dörtde mefʿūlātü hem
Birbiri ardınca gele olmaya ol bīş ü kem

51 Oldı s̱ānī dört recezle hem daḫı di dört remel
Bunı da evvel ki olan gibi irdāf eyle gel

52 Hem serīʿ ne dört recezle iki mefʿūlātü ola
Çün geçe evvel recezler ol iki ṣoñra gele

[166] A: salmu
[167] A: sükūnu
[168] A: ḥarfü
[169] A: ezāḥīfü
[170] A: heşt-i uṣūl

53 Daẖı mefʿūlātü ola dört hem recez anıñ gibi
Muḳteżeb dirler bu baḥre saẖla ẖoş cānıñ gibi

54 Hem ṭavīl ol dört teḳārüble[171] daẖı hem dört hezec
Iẖṭılāt üzre anı irdāf idüben böyle sec

55 Hem müşākil iki remel dört hezec evvel remel
Ḫoş medīd ola remel dört mütedārik öyle gel

56 Hem basīṭ ol dört recezle dört mütedārik daẖı
Hem mużāriʿ dört hezecle dört remeldür ey aẖī

57 ʿAks-i[172] müctes̱s̱ di ẖafīfe ʿaks-i[173] müşākil ḳarīb
Dört remel iki recez olsa olur baḥr-i ġarīb

58 Bu on ṭokuz baḥriñ içinden bişi maẖṣūṣ-ı ʿArab
Ger ʿAcem dir bunda şiʿr amma velī azdır ʿaceb

59 Vāfir ü kāmil ü basīṭ ü hem medīd ü hem ṭavīl
Bunları dīvār-ı dilde naḳş idüb bir ẖoşca bil

60 Daẖı maẖṣūṣ-ı ʿAcem üç baḥr olubdur ey süber
Ol ġarīb hem ḳarīb hem müşākil didiler

61 Hem ʿArab inşāda itmez bunlar ile fetḥ-i fem
Müşterek bāḳī ḳalanlar dir ʿArab daẖı ʿAcem

---

[171] A: teḳarible
[172] A: ʿaks
[173] A: ʿaks

62 Daḫı naẓm üç gūnedür diñle diyem bir bir saña
Bir ki ḳaç beytiñ soñu bir ḳāfiye üzre ola

38b63 Çün aña dindi ḳaṣīde daḫı hem ne mes̱nevī
Her iki beytin ola ḳāfiyesi ʿale'ṡ-savī

64 Hem musammaṭ didiler bir beyti dört pāre itmeye
Üçü bir ḳāfiyede ola ṣoñu aṣla beñzeye

65 Daḫı esmā-i ezāḥīf nedür diñle diyem
Anlarıñ aʿdādı otuz bir saña bir bir ṣayam

66 Keff ü ḳaṣr u ḥaẕf ü ḳabż daḫı vaḳf daḫı ḫarem
Ḫabn ü ṭayy ü ḳaṭʿ ü şekl daḫı ḥacf daḫı s̱erem

67 Hem zelel ü hetm ü s̱etr ü ḥaẕẕ ü cezʿ ü refʿ ü naḥr
Ḫabl ü tes̱ʿīs̱ ü ḫarb daḫı cebb daḫı betr

68 Keşf ü isbāġ u izāle daḫı terfīl ü ṣulem
Hem daḫı taḫlīʿ otuz birincisi ne oldı s̱elm

69 Çün beyān itdim ʿilm-i ʿarūżı ey hümām
Ger mufaṣṣal diriseñ oḳu haydi bī-tamām

قد وقع الفراغ من تسويد نظم الفرائيد من نسخة مؤلفة من يد سليمان بن ولى بن داود سنه ١١٢٢

Ḥamd ol Allāh'a olsun tamām oldı kitāb
Çün müyesser kıldı Mevlā ʿavn idüb ketb-i kitāb

Her kim ider bu ḥaḳīr ü bu żaʿīfe bir duʿā
Ḥaḳ teʿālā āsān ide sekrāt-ı mevti aña

5. ARKAİK KELİMELER SÖZLÜĞÜ[174]

A

âdem oğlanı: insanoğlu 92

agı: zehir 119

agulu: zehirli 89

ağsak: aksak topal 48

alda- : aldatmak, kandırmak, oyun etmek 47

ardalaş- : ardısıra yürütme, yürütülme 83

arık: zayıf, cılız 55

arıla- : temize çıkarmak 101

arıstak: dam, çatı 45

arta- : artmak, çoğalmak 110

assı: yarar, çıkar, kazanç, kâr 58

aya: avuç, 86

aygır: damızlık erkek at 51

az- : yolunu şaşırmak, sapkınlığa düşmek 56

azgunlık: azgınlık, taşkınlık 48

azık: yiyecek, yol yiyeceği, erzak 44

B

bağarsık: bağırsak 76, 83

bala: yavru 40

balçık: bataklık 89

baş gamı: baş ağrısı 89

başmak: ayakkabı 49

baylık: zenginlik 114

berkit- : sağlamlaştırmak 121

berklik: sağlamlık, şiddet, sertlik 68, 101

beze- : süslemek, donatmak tezyin etmek 120

---

[174] Dilcilikte arkaik kelime kullanmak kusurdur. Ancak tarihi metinler söz konusu olduğunda "kusuru" yeniden tanımlamak gerekir.Kaldı ki karşılaştığımız arkaik unsurların hepsi doğrudan birer kelime değildir. Bazen bir kelimede yer alan ses birim bazen bir ek bazen de bütünüyle bir sentaks yapısı. Biz çalışmamızda yer alan arkaik unsurları tasnif etmedik alfabetik sırayla verdik.

bıçkı: tahta veya ağaç biçmekte kullanılan, karşılıklı iki sapı olan ve iki kişi tarafından kullanılan büyük testere 61

bider: tohum 56

bişek: beşik 75

biz: bez, kumaş 120

bize- : bak. beze- 63

bizek: süs, ziynet 110

bizeli: süslü, ziynetli 84

boğazla- : hayvanı boğazından keserek öldürmek 73

boğın: boğum, eklem 114, 122

bön: saf, ahmak 113

budak: dal, şube, 118

bukağu: hayvanı ayağına vurulan köstek 103

buru: ağrı, sancı 121

C

ceyran: ceylan, ceren 119

Ç

çeri: asker, savaş 50, 89

çeşte: uzun saplı, büyük tekneli bir çalgı 45

çetin: güç, zor 50, 114

çıġır- : bağırmak, haykırmak, davet etmek, 62, 94

çığırt- : ilan etmek ilan ettirmek bağırtmak 79

çıñarağu: çıngırak 65

çimşek: şimşek 43

çiskin: çisinti 43

çiş- : çözmek 78

çolak: kolu eğri olan 119

D

dañ: hayret, şaşma, şaşırma, şaşılacak şey, hayret edilen şey 44

debren- : hareket etmek, kımıldanmak, sarsılmak 78

debret- : kımıldatmak, sarsmak, harekete getirmek 86

depele- : çiğnemek ezmek öldürmek 71

depün- : şiddetle hareket etmek, sarsılmak, çırpınmak, 73

devşir- : derlemek, toplamak, bir araya getirmek 73

deyren- : dönmek dolaşmak 104

dike bak- : dik dik, dikkatle bakmak 79

dir- : toplamak birktirmek 91

dir güni: diriliş güni, kıyamet 57

dirinti: şuraden buradan toplanmış insan kalabalığı 69

diş: rüya 92

dölen- : sükunet bulmak, huzura kavuşmak 102

dönelge: dönülecek yer 43

dutu: rehin 103

dükeli: hep, hepsi, bütün, 101

dülger: marangoz 61

düşelge: nasip, hisse, pay 85

E

edik: konçu kısa çizme, konçlu mest 49

egle- : avutmak, oyalamak,geçiştirmek 48, 68, 114

el ele ur- : alkışlamak 110

em: ilaç, deva, çare 50

emicek: meme 62

eñ: eklem yeri, parmak 122

erlik suyu: meni 71

eygü: kaburga kemiği 86

G

gedik eyle- bir şeyi delmek, gedik açmak 46

geñez: kolay 50, 80

giñ: geniş 51, 53, 56, 64, 99, 111, 120

gök eteği: ufuk 84

gökçek: güzel, sevimli, hoş 40

göndür- : göndermek, uğurlamak 40, 48, 104

gübe: damat 73

güç: zulüm, şiddet, haksızlık, eziyet, 56

gügerçin : güvercin 111

günüle- : kıskanmak, çekememek, haset etmek, 122

güt- : izlemek, takip etmek, kollamak 25

hiçe vir- : israf etmek 59, 82

H

hüyük: üst üste toprak yığılarak meydana gelmiş olan ve kazı ile içersinden eski eserler çıkarılan yapma tepecik 115

I

ıklık: rebap, ayaklı kemani 45

ıldırım: yıldırım 43, 101

ılgım: serap 43

ıraḳ: uzak 54, 76

ırakla- : Suç ve noksanlıktan uzak saymak 101

ısmarla- : emanet etmek, tenbih etmek, 97

ıssı: sıcaklık, hararet, sıcak 50, 99

ıssı su: hamam 40

İ

ibibik: hüdhüd, çavuşkuşu 75

ikircik: tereddüt 101

il: hısım, akraba, dost, memleket, ülke 108

incik: dizkapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı, baldır 116

iñen: çok, pek, daha çok, gayet ziyade 25, 87

iñi: inilti 63, 113

irgür- : ulaştırmak, eriştirmek 39

irte: yarın, gelecek sabah, şafak sökme zamanı, ertesi 41

issi: sahip, malik 89

itle- : köpeğe av öğretmek 115

iv- : acele etmek 67, 80, 94, 114

ivdir- : acele etmesi için sıkıştırmak 79

<u>K</u>

ḳaḳu- : öfkelenmek, kızmak 108, 117, 119

kalıñ: nikahta kız tarafına verilen ağırlık, başlık 73, 107

ḳara- : lekelemek, karalamak, yermek, zemmetmek, hor görmek, mahzun etmek 109

karañu: karanlık 52, 82, 97, 110

ḳarı: ihtiyar, yaşlı, 114

kaşan- : işemek (büyük baş hayvanlarda) 48

ḳav: ağaçların gövdesinde veya dallarında yetişen bir tür mantardan elde edilen ve çabuk tutuşan, süngerimsi madde 97

kavıt: kavrulmuş tahıl unu 83

kayınta: kayınpeder 73

keler: bir çeşit kertenkele, yılanebesi 113

kende : pırasa 49

kesegen: fare 111

kıcı: 1 ufak dolu gibi kar

2 tereye benzer bir ot, kekik 43, 78

kığılcım: kıvılcm 97

kığır- : çağırmak, davet etmek, seslenmek, haykırmak 40

ḳın: bıçak, kılıç gibi kesici araçların kabı 106

kındır- : tahrik etmek, kışkırtmak 105

kızın- : ısınmak 114

kocalık: yaşlılık, ihtiyarlık 41

konşı: komşu 61

kov: arkadan çekiştirme, gıybet, 57

kovcı: gıybet eden, birinin sözünü ötekine ulaşdırıp iki kimseyi birbirine düşüren 47, 65

koz: ceviz 63

kuşluk: sabahla öğle arası 41

kuyruk Ülker yıldızı 43

kübelek: kelebek 100

<u>M</u>

mıh: çivi 61

muştu: müjde 54

<u>O</u>

oranla- : tahmin, takdir etmek, ölçüp biçmek 107

oymak: aşiret 94

<u>Ö</u>

ödek: zaman, tazminat, ödenilmesi gereken şey 107

ökçe: ayakkabı altının topuğa rastlayan yüksek bölümü, topuk 49

ölçer- : ateşi parlatmak için karıştırmak 83

öñdin: önce, ilk önce, önden 55

önegi: inatçı 108

önegü: 103 bak. önegi

öñmek: beklemek, karşısına çıkmak 74

örenlik: virane, harabe 43

örtülü söz: gizli söz, fısıltı, müphem, cinaslı 118

örülik: ayağa kalkma, ayakta durma, kıyam 46

öz benlik, nefis, kendisi 79

özge: başka, gayrı 40, 41, 77, 111, 117

<u>P</u>

peklik: sağlamlık, katılık, sıkılık 110

pinekle- : uyuklamak, uyuklar gibi hareketsiz kalmak 92

<u>R</u>

rümcek örümcek 410

<u>S</u>

sağış: sayı, sayı saymak 116

sağrı: memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm 49

sakla- korumak, esirgemek, muhafaza etmek, sakınmak 38, 57, 110

salık: haber 40

salkı: perişan 110

sanu: fikir, düşünce, istek, dilek zan, tasavvur, sır giz 96

satı: satış, satın alınacak şey, 51

sayru: hasta 48, 111

semiz: şişman 94

sığa- : sıvamak, meshetmek, 75

sın- : kırılmak, parçalanmak, 59

sına- : denemek, tecrübe etmek, imtihan etmek 65

sınknlık: mağlubiyet, bozgun 119

sırça: cam, billur 50

sin: mezar, kabir 48

siñir- : sindirmek, içine işletmek, içine akıtmak, 113

sor- : emmek emer gibi çekmek 108

sorulmuş: emilmiş 41

sög- küfretmek 107

söyken- : dayanmak, yaslanmak 46

söyün- : sönmek parlaklığı gitmek 83

su bas- : tufan, sel 80

su tök- : işemek 48

suvar- : sulamak 46

süci : içki, şarap 52, 92, 118,

süñü: süngü, kargı, mızrak 52

süs- : boynuzlamak, 115

T

tanı tan- : danışmak, istişare etmek 51

tasa: rahatsızlık, bulantı 75

taşra: dışarı 109

tay- : ayağı sürçme, kayma 112

tayaze: teyze 112

tayın- kaymak, sürçmek 92

tayıncak: kaygan, kaypak 97, 103

tek: gibi 39

teyek: asma filizi, asma dalı 118

tezek: hayvan dışkısı 51

tizlik: acele etme 89

toğan: doğan 64

tomak: kısa konçlu ökçesiz ayakkabı 99

tuc: tunç 55

tuğluğa: çelik başlı miğfer 50

turı: temiz, berrak 111

tüy ürper- : ürkmeden dolayı tüylerin diken diken kalkması ve derinin iğne iğne kabarması 80

U

uçmak: cennet 82, 84, 114

ud: haya, edep, ar, hicap, utanma, utanç 57

uğrı: hırsız 88

uğrılık hırsızlık 88

uğun- : bayılacak hale gelmek, bayılmak, aklı başından gitmek 122

ulula- : saygı göstermek, tazim etmek 67

ululuk: büyüklük 57, 89, 94

urmaḳ: vurmak, çarpmak 48, 49, 84, 104

us: akıl, fikir 56

uşaḳ: çoçuk, ufak, küçük 57, 75, 96, 105, 112

uvacık: ufacık 59, 103

uvak: ufak, küçük, kırıntı 50, 112

uvat- : ufaltmak, ufalamak, kırmak, parçalamak 95

uyan: dizgin, gem, yular 94, 112

uyandır- : ikaz etmek, uyarmak 122

uyluk: kalçadan dize kadar olan bacak kısmı 76

Ü

ügey: üvey 112

ülker: Süreyya yıldızı 43

ürdür- : köpeği havlatmak 120

üsmek: susmak 40, 111

üveyik: korularda yaşayan eti için avlanan boz renkli bir kuş 64

üvez: sivrisinek, atsineği, büvelek 45

Y

yaban: ıssız kır 56

yağır: sırt, arka, iki kürek arası 86

yahşı: iyi, güzel 109

yalıñ: alev 50, 83

yalınlık: çıplaklık 46

yap yap yürü- : yavaş yavaş, usul usul, sessizce yürümek 102, 110

yapca: yavaşca, usulca 82

yarak: silah, teçhizat 52

yaraş- : yakışmak, uygun gelmek, layık olmak 112

yaşıl: yeşil 120

yavaşlık: sükun, vakar, ağırlık, yumuşaklık 98

yavız sanu: kötü düşünce 75

yazı: düzlük yer, ova, sahra, ıssız kır 121

yeyni: hafif, ağır olmayan 115

yigirek: daha iyi, daha üstün 69

yil: rüzgar 25, 46, 65, 68, 70, 74, 84, 89

yil- : koşmak, acele yürümek, esmek 103, 107, 122

yile- : koklamak 59

yilte- : teşvik etmek, tahrik etmek, koşturmak, harekete geçirmek kışkırtmak 83, 102

yimiş: yemiş meyve 116

yiñ: elbise kolunun el üzerine gelen kısmı 41

yir katı debrenmesi: deprem, zelzele 79

yirin- : kederlenmek, üzülmek, mahzun olmak, tasalanmak 95

yiti söyle- : sözü sert, keskin, şiddetli, söylemek, 69

yoġun: iri, büyük, kalın, 25, 77, 92,

yorga: rahvan giden at 65

yu- : yıkamak 99

yufḳa: hafif, ince 101. 119

yuḫu: uyku 91 92

yürek bağı: çocukları beşik içine koyduktan sonra üstünden sarılan bağ 75

yürek tamarı: şah damar, kalp damarı 122

yüz suyu: ar, hicap, haya, namus, şeref, 80

6 İNDEKS

6.1. Arapça Kelimeler İndeksi

C

D

H

L

S

Y

Z

6.2. Farsça Kelimeler İndeksi

SONUÇ

Bu çalışma ile manzum sözlüklerin edebiyatımızdaki yerini belirtmeye ve bu alanda yapılmış çalışmalara küçük de olsa bir katkı da bulunmayı amaçladık. Vardığımız sonuçları şöyle sıralayabiliriz.

a- İncelediğimiz eser Kuran-ı Kerim'de geçen bazı kavim, yer, şahıs, isimlerine yer vermesi ve Kuran-ı Kerimde geçen teknik ve fıkhî ibareleri açıklamasıyla bir nevi Kuran sözlüğü görünümündedir.

b- Sözlük, bu alanda yazılmış eserler arasında en hacimli olanlarından biridir.

c- Eser arkaik kelimeler bakımında da zengindir.

d- Arkaik kelimeler sözlüğünde açıklamalarını verdiğimiz bu ifadelerden bazıları (*çiskin, düşelge*) gayet dikkat çekicidir.

e- Ayrıca *Tuhfe-i Şahidî*'ye nazire olarak yazılan eserin bahsi geçen sözlükle benzerliklerini de tespit ettik. Bunun sonucunda her iki eserin de *Tanrı* maddesiyle başladığı ve eserlerin en uzun bölümlerinin asıl sözlük kısmındaki son bölüm olduğu gibi bazı benzerliklere yine çalışmamızın başında değinildi.

Bu tespitlerden hareketle, manzum sözlük ve manzum sözlük şerhleri üzerine yapılacak çalışmaların Türk edebiyatı ve sözlükçülüğüne ciddi katkıları olacağını ve bu türden çalışmaların dilimizin kelime hazinesini olumlu yönde etkileyeceğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

1- Aksoy, Ö. A. (1960) *Dürrü'n-Nizâm ve Nazmü'l-Cevâhir***,** Türk Tarih Kurumu: Ankara.

2- Aksoy, Ö. A. (1959) *Hasan Aynî ve Nazmü'l-Cevâhir***,** Cihan Matbaası: Gaziantep.

3- Aksoy, Ö. A. (1960) *Şeyh Ahmed ve Nazmü'l-Leâl***,** Türk Tarih Kurumu: Ankara.

4- Battal, A. (1997) *İbn-i Mühennâ Lugatı,* Türk Dil Kurumu: Ankara.

5- Caferoğlu , A. (1984) *Türk Dili Tarihi,* Enderun Kitabevi: İstanbul.

6- Canım, R. (2000) *Latifî Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ,* Atatürk Kültür Merkezi: Ankara.

7- Devellioğlu, F. (2000) *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lugat***,** Aydın Kitabevi: Ankara.

8- Dilçin, C. (1991) *Süheyl ü Nev-Bahâr*, Atatürk Kültür Merkezi: Ankara.

9- Dilçin, C. (1983) *Yeni Tarama Sözlüğü,* Türk Dil Kurumu, Ankara.

10- Eren, H, (1998) *Türklük Bilimi Sözlüğü,* Atatürk Kültür Merkezi: Ankara.

11- İnal, Mahmut K. (2000) *Son Asır Türk Şairleri,* Atatürk Kültür Merkezi: Ankara.

12- İslam Ansiklopedisi (1989) Türkiye Diyanet Vakfı: İstanbul.

13- Kanar, M. (2003) *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü,* Derin Yayınları: İstanbul.

14- Kartal, A. (2003) *Tuhfe-i Remzi,* Akçağ Yayınları: Ankara.

15-Kudret, C. (2000) *Örnekli Türk Edebiyatı Tarihi,* Kültür Bakanlığı: Ankara.

16- Mengi, M. (2000) *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* Akçağ Yayınları: Ankara.

17- Öztürk, M. (2000) *Burhan-ı Katı,* Türk Dil Kurumu: Ankara.

18- Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü (1995) Türk Dil Kurumu:Ankara.

19- Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi (1986) Dergah Yayınları: İstanbul.

20- Yüce N. 1983 *Mukaddimetü'l-Edeb,* Türk Dil Kurumu: Ankara.

TEZLER

1- Alpak, M. N. (2006) *Arap Dilinde Sözlük Çalışmaları ve Nazım Efendinin Tercümanü'l-Lügat Adlı Eserinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Van.

2- Çubukçu, İ. (2004) *Menâzimü'l-Cevâhir,* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli.

3- İlhan, S. (1997) *Şemsì Cevâhirü'l- Kelimât,* Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.

4- İmamoğlu, A. H. (1993) *Farsça- Türkçe Manzum Sözlükler ve Şâhidî'nin Sözlüğü,* Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.

5- Öz, Y. (1996) *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler,* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

6- Türkmen, D. A. (1995) *Mütercim Asım Efendi ve Tuhfe-i Asım*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Samsun

7- Yurtseven, N. (2003) *Türk Edebiyatında Arapça-Türkçe Manzum Lügatler ve Sünbülzâde Vehbî'nin Nuhbesi,* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

MAKALELER

1- Bingöl, Z. "Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma"**,** *Akademik Bakış*, 9. Sayı

2- Gümüş, Z. (2007) "Pîrî Paşa-zâde Mehmed Bin Abdü'l-Bâkî El-Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidi Şerhi: Tuhfe-i Mîr", *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları* Volume 2/3 Summer

3- Kılıç, A. (2007) "Denizlili Mustafa Bin Osman Keskin ve Eseri Manzûme-i Keskin", *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları,* Volume 2/3 Summer

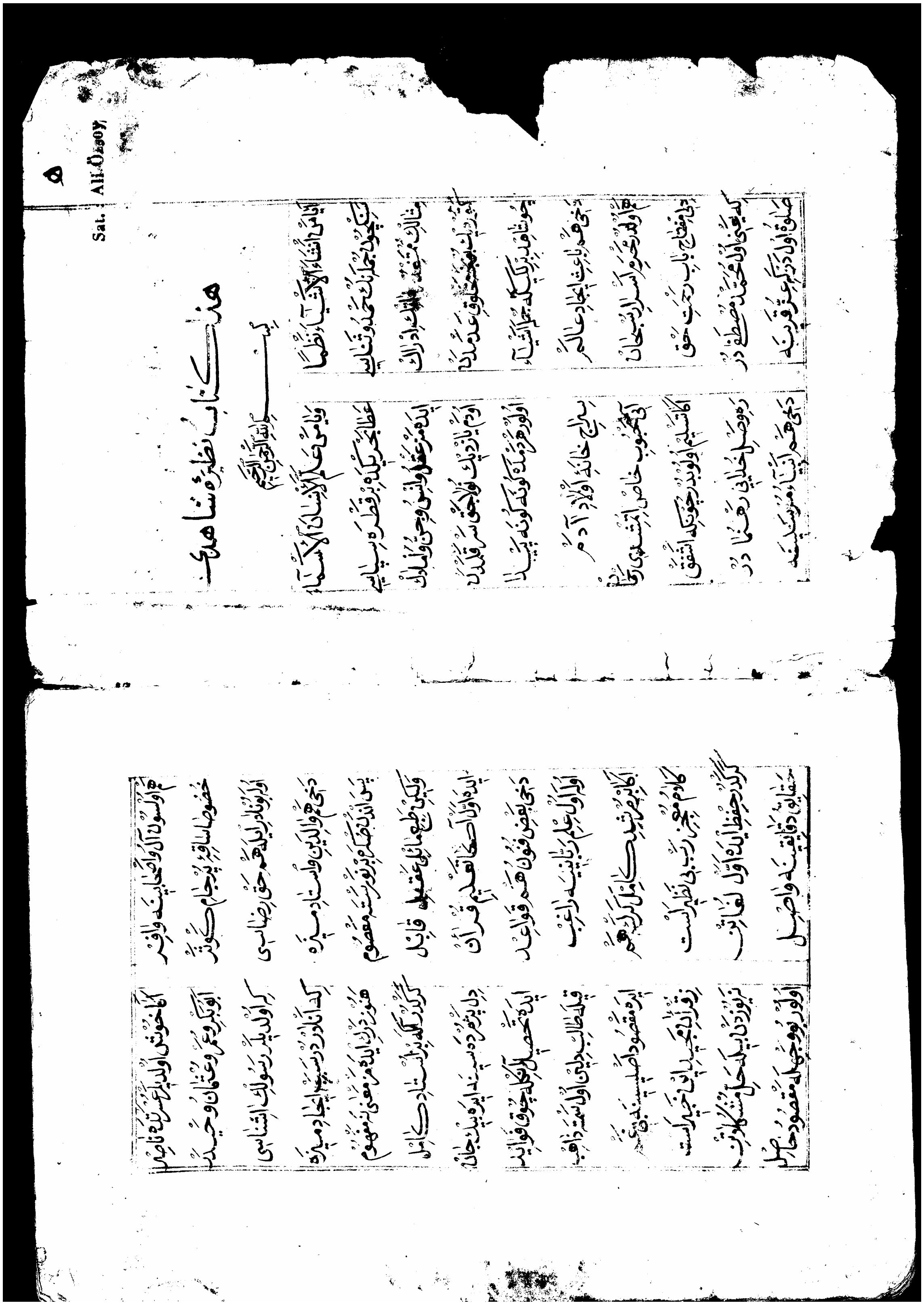
4- Kılıç, A. (2006) Klasik Türk Edebiyatında Manzum Sözlük Yazma Geleneği ve Subha-i Sıbyan, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, sayı 20

5- Kılıç, A. (2007) Türkçe-Arapça Manzum Sözlüklerden Subha-i Sıbyan Metin *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2 /1 Winter

6- Kırbıyık, M. (2002) Miftâh-ı Lisân Adlı Manzum Fransızca-Türkçe Sözlük Üzerine, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* Sayı 11

7- Yakar, H.İ. (2007) Manzum Sözlüklerimizden Tuhfe-i Fedai, *Turkısh Studies İnternational Periodical For The Languages Literature And Hıstory Of Turkısh Or Turkıc,* Volume 2/4

EK 1 TIPKIBASIM

پس امدی اوقویه بو نظم اول — ایده طبعندن اول جهلینی ازیل

که اوله عالمده بر کنز معارف — اولور اساندن اکا راه مشارف

بلی اسلافه اولاندن لغویدر — حقیقت نقطه سنده معنویدر

که یازمش هر بری بر نامهٔ خوب — اولوبدر درکه عرفانده مرغوب

خصوصا شاهدی و ابن فرشته — بولار در لغات چکدی رشته

دخی هم صاحب نظم اللآلی — بولوبدر علم معنیده کمالی

سریر معرفت صدرنده بونلر — سخن کوی کهر افشا اولانلر

معارف گلشننده بلبل اسا — ایدنلر تنم بوی ورد رعنا

اولار صبح دم عشاق دوتدی — مقام بوسلکده پرده یرتدی

صدای شهرت اناردیک اولان آن — چقوب ایکلر ایدی کوم کوم کرزمان

بنوره نهم طاب ثریهم — یری الله تعالی من یریهم

ولیکن بو ضعیف ناتوانک — نحیف الذات اولان اولبی نشانک

نه یوزدن دکله احوال فناسی — بجه منصور ایدر حق آشناسی

نصاب

نصاب مکتبه اولدقده واجب — اولوردم اول حقیقت راهه ذاهب

ایدردم دمبدم بن حفظ قرآن — دوزب دل رشته سینه لؤلؤ مرجان

عروج نخل علم ایتدم خیالی — زمین دلده کوک صالدی نهالی

چویاندی خانهٔ کوکلمده هر آن — اوشمع عالم آرا علم سبحان

اولوب پروانهٔ دل اول شمعه هر شب — یناردی آتشی سوزانه هب

بو حالیله ایروب ده ساله سنم — وارایدی پیر اضعف والدینم

بکا اولزم کلی خدمتلرینی — کورردیم انلاریک عزتلرینی

ایدرلردی ال آچوب خیرله یاد — ایکی عالمده یا رب ایله دل شاد

دخی سائر موانعلر مصادف — اولوردی فترت دوران مرادف

بو کونه دمبدم ایام تحصیل — کچردی یوزدوتوب اسباب تعطیل

اگرچه یوق ایدی بو دل پناهی — بلی همراه ایدی عون الهی

دیار عینتاب ایدی معیشتم — شعاع معرفت جذب ایدی ایشم

اسیر درد عشق ایدیم دمادم — بکا انجق اوم رو ایدی همدم

خط رخلر تسخیر ایتدی کامم | یازوب وفق معمّی اوزره نامم
بوزلفیله سر سودایه صالدی | کوزم سرنامهٔ حسننه قالدی
ولیکن بولمدم بر نظم غرّا | بونک مانند اصدافی درافشا
که جمع ایتمش اوله نظم شریفک | لغات درّ مکنونی لطیفک
بودر کیم منبع علم حقیقت | بوکا خوش جمله دن اولی عزیمت
کیم اولسه مقتضی سحر مهزّز | ایکی عالمده اولور اول معزّز
تماشا اولسه یاریک باغ رویی | ویریر هر بر شکوفه کونه بویی
ایچلسه کل بولور سائر خجالت | کلور صبح هزاره دورلو حالت
مراد ایتدیم یازم بر خوشنجه نامه | ایره تا نفع آنک خاص عامه
ندکلو وار ایسه انده فرائد | کتوردوم سلک نظمه داخی زائد
مکر سهو قلم اولدیسه ناکاه | آنی بلیم عذر مقبول درکاه
نه ممکندر نجوم هفت افلاک | اولنجه مهر و ماهی ایتمک ادراک
که چکلدیم شاهد تزیینه آنی | کسل طبع ایتمیه هر اوقویانی

علیکم

بلکیم اندرک خوش بحر داخی | کوردیم بونده بر بحر نقاحی
که یعنی دلکشا بحر مدید اول | سریع وزن شعره مستند اول
دخی وار بونده بحر مستزادی | خوش ایراد ایلدیم اول دلگشادی
حروف اوزره دخی یازدم موافق | کله اصلینه فرع خوش مطابق
چو ختم اولدی چو هر بر بحر مشحون | دیر ایدیم آنده بر بیت دل افزون
بری ترکی بری هم لسن تازی | دوتا رهبر بیریسی آخره رازی
میسّر قلدی بخت حق عروضی | یازردیم مجملا نام عروضی
دوشوردم داخی بر بحر محیطه | مشابهدر اودریای محیطه
دخی هم بونده اوچ بیک درّ منظوم | کواکب تک بر بر موضعده معلوم
کوردیم انی بحر جوهر پیدا | دخی سائر که برج اختر پیدا
دخی نظم ایلدیم مجمل عروضی | که اسان اوله هر بحرک عروضی
چو تحریر اولدی خوش درج ایلد | دیدیم نامی آنک نظم فرائد
امانت ایلدیم بو کلستانی | سکا یارب دخی اول باغبانی

کە شول بر میوۀ نخل هوسناك — ایدە نقد وجودین صرف ادراك
ندکلو غنچهٔ ازهار آنك — وارایسە کورە اول رشك جنانك
دکوب باراب پیشان آچە مکنون — اولە هر برك نقشی بوقلمون
آلوب آغوش جانینە نەکیم وار — چکە برج بدندن آکە دیوار
اولە هر کنج عیش عشرت کل — ایدە مرغ دلی هم آکە بلبل
بونی هرکیم بوکونە ایدە احیا — اولە اجری آنك دیدار مولا
دخی املا واعرابە رعایت — ایدنلر بولە احمددن شفاعت
شولردن ساقلە بو باغ الهی — بولوب شاید اکا بر مخفی راهی
سر طبع اولەبی افسر آنك — دخی نە پای بند اولبی عنانك
کیروب بو باغچهٔ رشك جنانە — باقە کاوکهن تك ایکی یانە
بولوب تنها بو کلزار بهارین — دوکە باد خزان وش لالەزارین
نە قویە شاخ بالادە استقامت — نە اول باغك وجودندن علامت
ایچوب قطع ایلیە ماء وثیلین — قویە برجانب غیرە سبیلین

تمتع

تمتع ایدە خرتك اول کرانی — زمین هامدە وش قویە آنی
سکوت ایتسون سراسر جاهل دون — کە بلمز وزن شعر اول ناموزون
بو نظمم کیم نە قصد ایلرسە یارب — جزاسین ایرکورب عکس اتی اکا هب
الهی تحفە ایت خیر المساعی — کورە بوندن قولر انتفاعی
باغشلر حافظە کیم بر دعاسین — شفیع ایدە اکا حق مصطفاسین
مفاعیلن مفاعیلن فعولن — عجب خوشدر هزج حذفیلە اولچو

البحر المنسرح المطوی المکشوف المسدس

تکریدر آیل والله باشلمق اولدی ابتدا — آغزەدی فم داخی فاە اوکمکە حمد وثنا
کندرلکس رسول قارشولمقدر قبول — عبد اسیر اولدی قول سید ومولا اغا
میوە دیشرملك خرف ناحیە صفحە طرف — برکجە یوجە شرف داخی نبی هم علا
بیلیجی اولدی ربهم عجم اوزکە عرب — عالم دی غیر رب صویدی ماعون وما
کورمك رأی وبصر باقمق رمق ونظر — صالغە دیرلر خبر داخی حدیث ونبا
اوسماك صمت وسکوت رحکە دی عنکبوت — اولدی قفرمق قنوت داخی صلوة ودعا

حاضر اولوجی عتید هم نه بیون رق وجید ... شاه طم اولدی وریداوکه نه صبر وعزا

داخی جمیل وصبیح کوکجکه دی بیل نه ریح ... چرکی فحش وقبیح هم داخی طاعون وبا

اسی صویه دی حمیم ایو کشیه در کریم ... اوکسزه دیر لر یتیم داهیه اولو بلا

حوت وسمک داخی نون بالق ضعف زبون ... اولدی دلیلک جنون اویمق تبع واقتدا

شول که صورلتش مصیص حرص ایدیجی کیس حریص ... یک نه دی کم قمیص کوملک قفتان قبا

لیل کیجه یوم کون بکره وغد ایرته دون ... امس نه الیوم بو کون ویرمک اعطا وایتا

صبح وفلق ایرتدن قوشلقه دک اکلاسن ... یصویه دک اویله دندی بو وقته عشا

کیجه تا اوج بولک صوک بولکه فجره دک ... دندی سحر بله بک اختم مغرب ومسا

ظهر وعصر ایت سؤال اویله ایکندی زوال ... کون دونه قوشلقدن آل اویلیه دکدر ضحا

ضنک وحرج وضیق ضار داخی نه کندز نهار ... تورقره هم غبار عثر ونقع وهبا

اوز که سوی وغیر ودول دندی زمانه منون ... داخی سراویل نه طون بوش یره دیرلر هوا

داخی طوکوز خنزیرایت کلب نذر قلبت ... شیب قوجالق یکت اولدی شباب وفتا

قصر نه عاق وعقیم اولدی لئیم وزنیم ... اصل قت اکری سقیم داخی عوج هم خطا

ثج نه صوچاغلق داخی نه کی داغلمق ... کولمک ضحک اغلمق نوح وندب وبکا

ذاالکلام احفظ لان یذهب عنک الجزا ... بو سوزی ازبرله سن چون کیده ایند وبا

مفتعلن مفتعلن فاعلن ... منسرح مطوی چون کشف مستمطرتا

البحر السریع المطوی المکشوف

پرده غطا وستره وسرادق وحجاب ... وجهه دی یوز پرده سی اولدی نقاب

جاریه وشمس وشرقا وبوح ... ازهر وعینی دخی یوح افتاب

کوک فلک وسقف وسمادر بولت ... مزن وغمام وغادیه وعارض وسحاب

یغمور رجع ومطر وذهبه وغیث ... ودق ونه دی آق بولت اولدی رباب

طاغیه وصاعقه نه الدرم ... چمشک برق اولدی اوریلک خراب

قویرغه شعری دی ثریا اولکره ... یلدزه دی نجم وکوکب وشهاب

خنس وکنس ندرر دی انلره ... سبعه سیاره دونلکه مآب

قیجی نه حالول دخی ثلج قار ... طولو برد برد صوق الغم سراب

وابل اوی یغمور که اری چسکی نه طل ... جمد جلد طولو بوزار یشه دی ذاب

اسكی سرا لر يری اولدی طلل　　داخی طلل دی چيره داك ايش عجاب

نجد دی يوكسك يوله انف بورن　　سين شفه ديش دو داق آظی ناب

متربه درويش دن ير آجلغه　　مسغبه آغز يارى اولدی لعاب

هم دخی تأفيف ندر اف ديمك　　خشم ايله سو يلمكه دنلدی عتاب

فسق نه سوزدن ديديلر چقمغه　　قسط عدل هم دخی ضعف عذاب

داخی عوض ويرمكه تثويب دی　　سعد ايو بخت اولدی نه اجر ثواب

قوت ازق چوريه اسباب دی　　فاتحه هم لوح نه ام الكتاب

طغری يول اولدی نه رشاد و هدی　　كيشی صوچوندن كر دونمك متاب

داخی بر كدر مكه دی اجتبا　　هم دخی كتب نه بر كمشی كتاب

صبوه نه تبديل دينی آيتمك دی هم　　طغرلغه رشد و سداد و صواب

طامقلو التون نه دينار صايمه نه　　عدّ و احصی دخی اولدی حساب

هجر و فراق آيرلق اولدی كثيب　　قوم يغنی نامه نه زبر و كتاب

اوز اوردك نه دجاجه طوق　　سرجيه نه عصفور دی قوزغون غراب

بوره

بوره دی برغوثه بعوض وبق　　اولدی اوو زداخی سگكدر ذباب

سقف ارستق دخی ديكمه عمود　　سطح نه دام كوه يا جاقاپو باب

غنّه نه آواز كلز چشته عود　　فرس و عرب اقلغه ديرلر رباب

رحمت ايدر لطفنه كيم دو تسه يوز　　يغفر بالرحمة من ان اناب

[illegible]　　طیّ و كشف ايله سريع سكر آب

[illegible]

صورمق نه سقی بتی شی نبات　　نه صحت دی ساغلق ديريلك حيات

دی شی نسنه درهم وار اولمق وجود　　عدم يوق اولا ندر نه اولمك ممات

عبادت و نسك قولق اوروج نه صوم　　وضو درنه آبدست نماز در صلوات

كدك ايلمك فرض يوخصل فقير　　دی حق اللهه سی دخی هم زكات

قيامدر اورولك بل اكمك ركوع　　دخی جبلق اولدی نه عريان عرات

اوتورمق جلوس و قعود ابتكا　　نه سويكنمك اولدی يلنلق حفات

شيك كند ماهيت و نفس هم　　دخی دی حقيقت و كنه و اصل و ذات

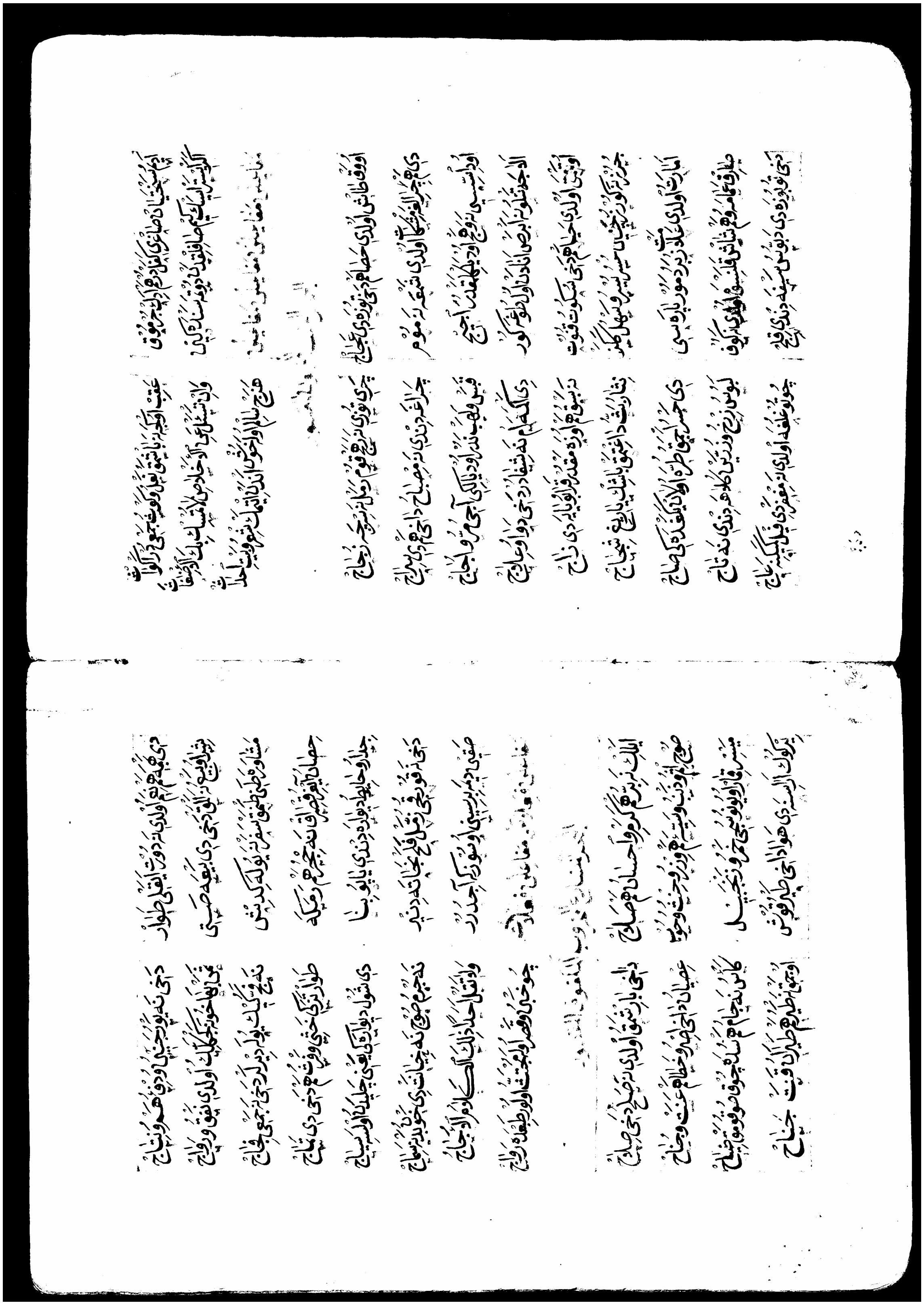
ضلالت نه اولدی یتورمك یولی ‖ بافیتمق ایکی یاننه التفات
نه تتمیم و تکمیل تمام ایلمك ‖ صاغرلق طرشه کیجه هم بیات
دی غبن و خدع نه در الدمق ‖ نه قووجی اولوبدر نمیم و قتات
غیاب و غیب نه در کیزللك ‖ دخی پاره پاره اولان شی رفات
بوزاغو نه عجل بقردر اوکوز ‖ جاموس صو صغیر فرس و خیل آت
نه کبش قویون ایرککی دیشیسی ‖ نه نعجه قویوندر غنم و ضان و شات
تکه تیس اوغلاق جدی کچی ‖ معز چاپی نه جعفر لذیذ صو فرات
دنلدی قوزویه حمل هم خروف ‖ چودیکلنمك اولدی نه روح و سبات
وصالك دیریلك فراقك اولوم ‖ وفاك الحیات اغطاك الممات
[illegible] ‖ تقارب ویریر قصر اولورسه سبات

[illegible]

قدم وار ایلك یوق اولمق اوله صکره اولمغه دی احداث ‖ بقا صوکسیز نه کندرمك دی ارسال اولدی هم ابعاث
شریعت و دین و ملت صبغة حق کیده جك یولدر ‖ خصیمکدر نه دوشمن شی نه تراث هم دخی میراث

وسام

مرض و داء و قرح صایرولق نه موت و فیض و برد ‖ اولوم سی لحد و قبر هم جدث جمعیدر اجداث
اصم ابکم صاغر بلتك کور اعمی داخی دلسیز نه ‖ دی اخرس اعرج اغسق الکلمك امکاهم الباث
نه آزغونلق فساد داخی خبل و عتو هم طغیان ‖ دخی خبط و نزع داخی رتش هم غوی هم عاث
یلان نه کذب دخی افك و خرص داخی مین و خلف ‖ دخی زور شطط کیبی دوتمق اولدی کسیر اضغاث
نه ضرب و صك و بأس و عقر اورمق بلك دوق دوکمك ‖ نه کسر و قصم قرمق بحث قزمق جمعی در ابحاث
سقوط زول و خر دوشمك آتمق لفظ و رمی و طرح ‖ بلورسیز ایلمك اولدی دروس و طمس و محو و الباث
تبولدر قشمق هم تغوط اولدی صو توکمك ‖ نه مردار اولدی رجس و نجس و خبث جمعید اخباث
بورومك ستروکتی پرده هم غشا دیرلر ‖ نه ختم و طبع مهر اورمق نه تغور یغدی یعنی غاث
قورو یابس اولدی یابس رطب هم جف قورو مقدر ‖ قابوقدی قشره یابراغی اغاجك قورمق ایراث
اکین حرث و زرع بیره عنی عصف دخی ریحان ‖ قورومش اوت حشیش هم کلادر کندنه کراث
حشیش و نجم و عشب و بقل هم داخی کلا یاش اوت ‖ قوروسی یا اشنه شول اوت قریشه دی کا اضغاث
نه ضبح آت صولومق هم یوکوردکده قولن آتمق ‖ یوکوردیجی آتره دی عادیه هم ترس لسه دی راث
بصل صوم صوغانی سامرساق اولدی هم خته قثا ‖ بقلا باقله اولدی هم دخی صارجی کس لواث

یارلیجی نه ثاقب هم یارلمق نه برق ... هم درئ ولمع وتلألؤ صوصادی لاح

قیمق نه خطف رعده دی هم کوک کورلدمك ... داخی جوم دلك اولدی سخی وجوم سماح

عسعس وغطش وظلمه وجزره دخی دجی ... اولدی قرا کونور وضیا ایدین یرق سلاح

جنجر بیوك بچاغ دی سکین هم بچق ... اولدی سکو نه رمح دی جمعنه هم رماح

عورت نه مرأه داخی نسا جمعی مرأه در ... یاصمق دی وطئ یا غلمغه عقد هم نکاح

آچمق نه شرح هم دخی تفسیره دی بیان ... اویلنده اولدن اخشمك وقته دی رواح

اولدی وجیف بك یورمك قورقغه دی خبت ... دیرلر یوزی حیاسیزه نه وقح هم وقاح

اوت سیزیر اولدی داخی جرز فرش هم ندر ... اوج یبرغی اولان اوتره دی کیکلك دخی فساح

صب وسفك وسفح واراقه دی دوکمکه ... تفجیر اقتمه آقدی جری وسال هم دی ساح

قوی کملك ایتمه کیسه اول ایلك اوستنه ... دع لا تشتر الی احد کن علی الصلاح

مفعول ... مفاعیل فعلن ... صن خرب وکف وقصر مضارعده کاس راح

بحر الهزج المثمن ... المستط...

بطی قارن سر کوبك بلدر نه صلب یومشق رخاخ

مخزم

مخزم نفی قوشنق الك هم اویکه اندی یعنی باخ

داخی یوجه اولقدر سنم طاول طبل سنجق علم

چغلقنده صیحه وهم صره نه سسی صوت وصراخ

اولدی دلالت یوشلمق هم سجده یره باش قومق

اصغا سوزه دوتمق قولاق داخی قولاق اذن وصماخ

اومق لعل هم رجا داخی تمنی در ندا

چاغرمق اودشمك ادا اقالدرمق اولدی انتساخ

برکز ینه اولمق کره درهم داخی تاره ومره در

عورت قوماسی ضره در بوزلمق اولدی انفساخ

شول که ایراق یردر سحیق داخی نه اسکیدر عتیق

اولدی درین نسنه عمیق طوزلولغه دندی سباخ

مشتلیجیه بشیر قورقودجی اولدی نذیر

کوچك صغیر بویوك کبیر چوق یاتیسر کیم دندی شاخ

آغج راسیده هم شجر بیتش حمل داخی ثمر
بولبك چچك كم زهر داخی نه طاتلو صونقاخ

جب اولدی یان جمعی جنوب قولپا اولیان بردق نه كوب
داخی یل اسمكدر هبوب سسلنسه یل دیرلر نه فاخ

قاپو ایشیكدر وصید جید ایو ییكی جدید
توج هم دمر صفر حدید قوتش یاو ریلدریدر فراخ

سورمك نه سوق هم دحور داغلمه نه نشر ونفور
بوینوزنه ناقور داخی صور هم داخی اوفورمك انتفاخ

قبل واولی هم سلف اوكدین كلمی صكره خلف
هزل ونحیف هم عجف آرق قولاق دلكی صماخ

ای سودكم وصلك یتور عشقك بنی پیر ایلدی
یا محبوبی وصلك بلغ هجرك نی استنشاخ

اولسه مسمطلر رجز قویمز طبیعتده وساخ

البحر الرمل المثمن المقصور

من سلوی كذبی بلدرجین چكركه اولدی جراد
دندی فلاخن اكینجی داخی بچكلدر حصاد

قیطه طیلم حبه دانه داخی بزر اولدی بذر
مرجمك اولدی عدس آرپه شعیر اسم آد

قاره بر اولدی فضا كیك یربری تبراق در
شهره دی مصر ومدینه هم بلد جمعی بلاد

شول یبان كه آسز مفازه دی اكا صحرا دخی
هم فلاه هم بریه كوی نه قریه هم سواد

غزله اكیرملك ایب نه جبل هم رسن داخی شطن
جذب وسحب ونزع ومد چكمه یدلسه دی قاد

دندی اسلام وایمان اینانمغه صدره كوكس
نه كوكل سر وجنان وبال وقلب هم فواد

كفر ایمان اوزتمك بیلوب یوق دیمك انكار وجحد
بغی آزمق دونمك اسلامدن نه اولدی ارتداد

كوج نه ظلم وشطط هم قسط وحیف وجور وضیر
عقل وحجر ولب وحجی اوص دی ذكر اولدی نه یاد

آنس وعلم ودرایه داخی عرفان داخی هم
فقه وذكر وشعر بلمك كوزلمك رقب ورصاد

یازمق املا وكتابت داخی تحریر قلم
یازه جق آلت مركب اولدی حبر هم مداد

هم بوزلق سنه سبط اولدی اوغل اوشقلری
رحم انقارنده اوشق یبرقاتی یرحشاد

صنوبر كوزدن چقن ایكی یا اوج خرمایه دی … عول دونمك عمز قوو هم شیشه باغیدر صماد

تن بدن هم جسم وجسد لحم ات دخی عرق طمر … مخ ایلك عظم كمك روح دی جان بی جان سز جماد

دیر كونی آزفه هم واقعه هم قارعه … داخی صاخه داخی طامه داخی حاقه هم تناد

هم سهر در اویقلق ساهره محشر یری … داخی وزر اولدی نه یوك داخی طلب ایتمك رواد

اودیری سوآة عورت كیشی نه مرء ورجل … دیشی انثی در ذكر ایركك ذكر اولدی یولاد

[illegible] كتم وستر وحفظ ووقی وحرز وعی … داخی وری وحرس چالشمق نه سعی واجتهاد

اولولق شمخ وجلال ومجد وجد اولو عظیم … هم شریف اولدی طینمق اعتماد والتماد

نسل صوی ذریه اولدی كیشنك اوشقلری … هم خصملق ال وقرنی داخی اجنبیه یاد

ربح اصی در تجاره دندی بازركان لغه … داخی خسر اولدی زیان هم كجكل اولامق كساد

طبخ پشمك فور وغلی هم تهادر قینمق … حرق وفتی ونضج یاقمه اودن حطب كلدر رماد

ای اوغل اتكی ویرمه سن الا محشر كونی … یا بنی الذیل لا توت الیدی یوم التناد

[illegible] … قصر اولبحر رمل انده فرح بولور فواد

[illegible]

[illegible]

اوستون اولمقلق نه غلب واستحاذ … هم صغنمق اولدی لوذ واستعاذ

داخی كسمكدر نه جز وقطع وجرز … مزق وفصل وجذ جمعیدر جذاذ

هم دی جوب وبتر وبتل وبت هم … داخی صدع وبتك هم دی افتلاذ

یوقاری چقمق صعود هم عروج … بربری آردینه كزلنمك لواذ

طرد قوومق فر وابق هم هرب … هم ابی قاچمق بر الكنده شذاذ

ییمك تنمك اكل وقضا … طعم طاد هم ضاد للقدر التذاذ

هیچ ویرمك ضیع صنمق اولدی هزم … هم برقمق كتمك القا انتباذ

ر تق آزاد ایتمك اتمك نه عتق … داخی تحریر اولدی كچمك در نفاذ

هم برات اولدی نه منشور قسیم نه … بو لمكه دی اووه جق یغمور رذاذ

كوكل استكی نه شهوت هم هوا … بهل لعنت داخی چكمك اجتباذ

وتر تك دی چفته شفع داخی زوج … آز وقوعی نسنك نادر وشاذ

سن دی دوشمكدن حقه صیغنمغی … قل من الخذلان بالله العیاذ

[illegible] … خوش رمل قصر مسدس له التذاذ

[illegible]

یر ارض مغاره کهف هم غار　　دندی اوه بیت هم دخی دار

سلطان و امیر بیک دی کونتکه　　قصر دخی صرح قونشی نه جار

سوکیه دی ود هم دخی حب　　هم شعف جیبه هم دنیر یار

دوستلق نه دی خدن هم وخله　　هم اکسه چورمکه دی ادبار

کل ضبح وقود هم اودندر　　اودلظی وهم حطمه هم نار

صاروصو صدیدنه یوق اولق　　همکز لمک تبار اضمار

چچمق نه دی نوص هم نه تشرید　　اورکتمه قضا وصنع نه کار

مقلاد کلد دلی کلدنه　　قفل اولدی دی بچقیه نه منشار

غلق اولدی کلدلمک وتده هم　　دیرلر مخه دکر اولدی نجار

معتاب نه غیبت ایدجیدر　　براپشه مداومت نه اصرار

دی ضرع طوار امیجکینه　　هم داخی صفر چفر سه دی خار

چکمک نه دی نزف هم ونزح　　هادم یقیجی یقیلجی هار

نمل اولدی قرنجه هم دخی دود　　یر قوردی دی جیته ندر رمار

اوجدنه اوندک دوه ندر ذود　　فرد دی یالکوزه برنه دیار

حبر اولدی یهود عالمی هم　　جمعینه کلور انک دی احبار

اعلم بجهالة لا انف　　سن بلکه جهالتی قتی عار

[illegible]　　اخرب قبض حذف هنج دار

[illegible]

دی بیفره مکه زین وتسویل فخر یاز　　ورد اولدی دخی کل

هم سویلمکه نطق دی نغمه ندر اواز　　عندلیبه بلبل

نه سحت وحجر وبسل دندی حرامه　　مردار اولدی میته

لعب دخی لهو اولدی او یوناطنبوره درساز　　سن ایکیسی غلغل

تحت التده دی فوق اوسته دی انهاره نه ایرمق　　اولدی دره وادی

قیش اولدی شتا هم دخی صیفه دیدیلر یاز　　بغدای باتش سنبل

قوز جوز دی یاتش خرمیه سن داخی رطب هم　　فستق نه دی پسته

لوز اولدی نه بادم دخی جمعیتده دی الواز | هم بیره فلفل
ینبوع و عین اولدی پیکاره دی شویکاره | نضح اولسه صو یوجوق
بردق دخی کوز اولدی دی هم جمعنه اکواز | طاشلو یره صلفل
تفتیش و تفحص ندر اولدی ارامق | لد اولدی قتیلق
مبهم نه بلورسیز اچقه چقسه دیرماز | ابری کیشی بهصل
هم داخی یازلمش شیه دینلدی صحیفه | لق نه دی یازمق
سلطان نه دی حکمه دخی ایرمغه افراز | سویله دیمکه قل
بوزمق نه دی نقض دخی تبدیل و تغیر | هم صرف دخی حول
مزجاة و قلیل دخی هم نبذ ندر آز | سیرک شیه هلهل
کیکلک نه دی غلف دخی رحب دخی سبط | وسع اولدی دخی هم
بوغمق نه دی خنق الغه هم اخذ طغان باز | اووه یکه صلصل
اکسکلکه نه دیرلر ایمش نقض و هم غیض | بخس اولدی دخی هم
داخی دی شطط هم دخی اکسلسه دینیر ضاز | قیصه کیشی کلکل

بجوق

چوق مال ایله فخر ایلمکه دندی تکاثر | الها الی قومق
بیض اولدی یومورته دخی هم بط ندر قاز | چکر اغونه جلجل
آت کشنمه سی اولدی سهیل صنق نه د | تجربه دی اکاس
هم اولدی دخی امتحان و ابتلا هم راز | یرغه آته قلقل
جنت دخی روضه ندر باغچه حدیقه | دیوارلی باغه دی
هم لاله یه نعمان دی هم قووجی غماز | کیزتی اولوسی دلدل
فی جنتک عندل قلبی لینا دی | ارو جهک یاورد
باغلده سنک بلبل کوکلم ایدر آواز | کوستر یوزک ای کل
مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن | مفعول فعولن
خرکف حذفیله هنج بر خوب ممتاز | صی لعل لب مل

کاغذنه ورق اولدی هم طرس دخی قرطاس | لبس اولدی نه کیمک هم کیدیرمکه دی الباس
طون ثوب و لباس اولدی قطنه دیدلر پنبه | یوک عهن و صوف آغرتمق حوزنز بیز کرباس

انجیه دی لؤلؤ هم کوچکنه دی مرجان یاقوت قزل جوهر جوهر ایوسی الماس

قطف اولدی اوزوم کسمك دورلو ایشه دی فری صالنمه تمطّی هم صالینجی کسن میاس

کوچك دوه فرش اولدی هم داخی اغرلق اود چوق مالره دنیر قنطار قبانه دخی قسطاس

فترت نه ضعفلق هم وزع اولدی نزمع امك نسف اولدی نه قالدرمق اوتوردمغه دی اجلاس

مهل دخی رحم اولدی رحم دیدیلر رحمت تعزیر اولومقدر تعلیم علم اقباس

جمش کلجك غبر کیك دوتمغه دی غول اورته وسط ساعت لحظ ایومکره دی اخفاس

دی سحر وهزو نه اولدی چکیه کوملك هم جادولق نفث وسحر افساده دنیر دنفاس

کیزلو سسه دیرلر هم نه وجس دخی همس هم داخی حسیس اولدی هم کزدخی وسواس

آیروچکه باشی اول دیدیلر اکا شیطان طاغوت دخی ابلیس وسواس دخی خناس

هم اولدی نه شیطانك اغواسی اونوتمق نه نسی اولدی یاکلمق سهوا کلمك ندر انکاس

اوسلوب دخی شکل وهیئت دخی صورت هم سیرت قلقه دیرلرهم ریدد نبذ ربایس

قلب پرك لکنه قسوه اوتقلقه دی شرکت عیش اولدی یاشمك کزسه کیجه کم دی عاس

الغی وصدف ووجدان هم بندو ثقف اولدی بولمق دخی چارشو سوق کوستر مکه دی ایناس

اوکرتمه

اوکرتمکه دی تعلیم حجّه ایله یلدرمك تبیان کوتو نکر اوت بت مکه دی ارباس

قارشمه ایله آزکز ایرسکا الحقلق لاتخلط الناس قد یورثك الافلاس

[illegible] خرب اولسه هر جله هم قویمز اوکو کلده پاس

[illegible]

ندر اسطره دی موسی دخی رأس وهم ادر باش بلکویه دندی عیسی چاموره دی طین حجر طاش

طرشه دخی دنیر حلق یتی سویلمك در رسلق دخی سوکیه دی هم ملق دخی صخره دریوك طاش

یوتش ایلمك نه تسخیر دخی قافله ندر عیر نه قلیزلك اولدی تقتیر دی خنفکشیه طیاش

ظفر اولدی داخی فرصت ذلیل اولمق نه عزت دخی هم حنان رحمت دخی هم طعامه دی آش

قورقومه چوپو عرجون دخی خورلغه دنیر هون قرده نه اولدی میمون یرصیه دندی خفاش

دی باغشله دیمکه هب دخی هم خصملغه حرب هم انا یه ام بباب دخی اولدی اخ نه قرداش

صنیر اولدی فرض دخی حد یکغه عذار دی هم خد دخی عارض دده جد دخی حاجبه دنیر قاش

کمی جاریه دخی فلك دی سفینه هم تلادز دلك نه تصرفکده اولان ملك دی دیرنتی قوم اوباش

یکرك ندر دی اولی دخی ویردی یعنی اقنی دی یم وبحر دریا دخی رفیقه دی یولداش

دخی شکر ایلیکی بلمك مجیت و ورد کلمك | دخی ثقب و نقب دلمك دی صو بچمق اولدی ارتشاش
ذارلق ندر تضرع قاتی صوفلق تورع | دی بودقلنه تفرع نه آجقمه جوع و اوحاش
نه رکاب اوزنکی ایر سرج دی کجرمك اولدی هم درج | ونذ قرق یارق فرج دی عمروس ندر باش
یصل الالباب من کان مع الهدی رفیقا | یتشر قوناغنه کم اوله طغری ایله یولداش
[illegible] | کامل ایله هم تقارب بنه ایلدی تشکر فاش

البحر الرمل المثمن [illegible]

دی نه قورتلمغه فوز و نجات و خلاص | دخی یوخصللغه دیرلر نه عیول و خصاص
شرط و آیه و سومه و علم اولدی نشان | کوتوسو دخی بیوقتی قجمق نه حصاص
ذهب و زخرف التون نه دی فضه و لجین | کومش قورشون آنك دخی اسرب و رصاص
دپه لمك نه دی قتل دخی نجع دخی فرس | اولنك یرنه اولدرمه قود هم دی قصاص
جبهه آلنك ایکی یاننه دی جهه آلن | آلن اوستونده کی صاج ناصیه یرینه قصاص
صغنه جق یره موئل و معاذ دخی هم | دی نه ملتجد و ملجا و محیص و مناص
مبنی ارلك صو یوطوك قان نه علق مضغه آزات | دخی قورصاق ندر حوصله جمعی نه حواص

قوپوویرمك

قوپوویرمك صوده یوزمك نه دیر سرح سبوح | صویه طالمغه دی خوض دخی غمس دخی غاص
قیله دی شعر طرامق دی نه تسریح صقال | بیق لحیه و شارب دخی صاج باغی عقاص
قوله نه برج دخی قلعیه دی حصن و برج | دخی دی صیصه کلور جمعی آنك هم نه صیاص
هو خاف وجد فی الزمنین فلحا | اوکه قورقوجی بولوبدر ایکی دنیاده خلاص
[illegible] | رمل خبن ایله قصر ایتسك اولور وزن خواص

[illegible]

دی کوزه طرف و عینی هم قمغه دندی انغماض
اویمه نه قبل داخی بوس اولدی اصدرمق اعتضاض
لزق و لمس و لزب و مس اولدی یاپشمق ایوطون
ریش نه حون جمعه دی داخی طاغلمق انفضاض
اسر و بریه هم فلق داخی جبله هم وری
دی یاره دلمش اولدی دوشرمکه دندی انقباض
کشف و فلق و جلا و فرج و فتح و فجر اچلمه در

داخی کسلمش اول صریم اولدی کسلمك انقراض

نحر وذبح وذکی بوغازلمق اولدی بوزمه نه

سلخ وکشط داخی هم اولدی دپومك ارتکاض

جهل وغی بلمه مك وعظ ونصح اولدی اوکود

فعل وعمل نه اشلمك داخی یقلمق انفضاض

قاینته صهر کویه کو اولدی ختن گلی عروس

بکر جماعی کورمك بکری کدرمك اقتضاض

ضلفه دندی ثیب ارکنلکه عزب وایم

مهر قالی شی اشتمك بخشش ایچون دی استعاض

بندهٔ اوکوت سکا ایشت کزلکی شایع ایلمه

منی نصیحة بك اسمع بحفیك لا تفاض

[illegible]

بحر زجزطی وخجنبله ویریر جو شهد ضاض

[illegible]

اسکی قویوریش دوشنمش طاشه دیرلر نه بلاط

قارمغه دی مزج وشوب اولدی دخی خلط وسواط

کرب والم وغصه وغم وهم وحزن اولدی تیسه

داخی سومك نه فرح وشمت وسرور ونشاط

حیث شویر داخی دی راحتله کچنمك نه رغد

جنذنه بریانه دنیر ضیف قونق تکیه رباط

اولدی طغرمق نه ولادة ولد اوغلان دخی قیز

مهد بشك کوجك اوشق طفل یورك باغی قماط

ضجع یاتن یاتمغه دی نمرقه هم یاصدغه دی

داخی دوشك زربیه هم داخی فراش داخی بساط

دیکمکه دندی نه خیاط ابلکه دی سلك وخیط

سم نه در ایکنه دلیکی ایکنیه دی ابر وخیاط

نكره بلور سز ابيك هدهد شرب ايچكه دى

اولدى لبى اسود دخى قيمق ندرر زبده وخطاط

مخرپلك كورلسى داخى صوبارمق كمى هم

يللكنى آچلشن كمى منشاة اولشسه شودى لاط

مكر باور صاوره دى تسميه آد قويمغه هم

قتلومبارك صفق مسح طاينجق نه سقاط

عنى نه خورلق دخى مستلك ندرر سكر ونزق

دندى سقال سز كوسه كوسج هم داخى سناط

يالين ته شعرى دى اويونا ايلمك اولدى دخى سمد

فلبى نكاهى حقه بازچيه دخى دندى قطاط

داخى جنك كوك يولودر يول صدد اولدى دخى هم

سمت وسبيل وسنن ونهج وطريق وصراط

جلّه ونقب اولدى نطاغ يولو توكنمك ندرر

نعد

نقد چادر خيمه وفسطاط يوزك داخى خباط

رجل اياق كعب توپوق ركبه دير اويلق نه دى فخذ

دندى مصارين بغرصق دخى يلكمه ضراط

شرزمه آز امتده دى هم دخى چوق صويه غدق

عصبه چورمك شيى هم نسنه باغى اولدى رباط

داخى ابراق لقيرى وهيهات وجنب وزخيزخم

سحق وخسو وتخط ودخول اولدى دخى بعد وشطاط

اغلديارى كى كون ايچون تالكه كلد ساكد سوبخ

ابك يوم الغد حتى تجئ اليك نشاط

[illegible]

بحر رجز طى اوله صى شهدلرم اولدى خطاط

[illegible]

ابخالك دق يوغى اولدى علاط   ليت بولق كوتوخولونده فظاط

ثابت اولمق رسوخ صیقمق عصر   هم طوتون سیز اولان یلك نه شواظ

سویلمك نه زعم دوشنمكه دی   فكر داخی امل دخی ولحاظ

صیق تخیه هم جوالق اولدی جوال   هم دخی اولدی قلبی آتلك نه نشاط

باطل اولمق دحوض داخی بطول   حد چكمك نه طغی وعدو وكظاظ

قارشولشمه شولرله اوزكه یوغش   لا تجادل مع الذین غلاظ

فاعلاتن [illegible]   خبی وقصر خفیفه ویریر شواظ

[illegible]

اولدی یخنق اناوچلك درقفیز هم صاع   بغدای یغنی صبره بر اولمق اولدی اجماع

خوی دأب وعادة وعرف اولدی قیجی نه خردل   ثقل اولدی داخی آغر اویدرمغه دی اتباع

حطادسیز صویه دی اسن هم مزج وحل چشمك   دبرغه مك نسیجی هم اوغلان بو یومك ایفاع

بطمان رطل میزان وزن ترازو درتی   هم تكودر وقیه كار ایتمك اولدی اصناع

هم مخترع یكیجی داخی یرتمق اولدی   فطر وخلق وبرء هم داخی ذرء وابداع

روع ورعب ووجل وخوف وحذر ورهب هم   خشیه نه قورقو داخی قورقوتمغه دی اخضاع

هر بر شیك قرارین بكمك نه اولدی اشطاط   عفو باغشلمق سوج اولدی بلورتمك اطلاع

بویرق قضا وحكم وامر وفرض هم دولانمق   دی دور داخی قاپو اچمق نه طفق واشراع

آرتورمق افراط اكسمك تفریط ییره باصی   دابه نه یوقار وباش قالدرمغه دی اقناع

صولمق ذبول رجفه یرقتی دبرنمسی   ایو دیرمك اولدی اسراع هم دخی دندی اهراع

تكویر وخصف ورکم بربری اوزره قویمق   داخی چخرتمق اولدی افزاع هم دی اجزاع

دی كرلمك نه منع وحجر وصد ونهر   هم حجب داخی شیعه بولك نه جمعی اشیاع

طانق دلیل وشاهد وبرهان وبینه هم   حجه وسند وقران دیكر باقشی نه اهطاع

كر ایسترایسك ایلك كملكدن اوزكولود   ان تبتغی الصلاح من سوء نفسك راع

مفعول [illegible]   خرب اولسه چون مضارع ایلر لطایف اشباع

[illegible]

عنب یاش اوزم سلقومی عنقود كرم باغ   نه غدق وقنوخرمه سلقومی سمن یاغ

ورق یبرغه دی نخل خرمه اغاجیدر   اناره دی رمان كوك اصلیدر میبا هم صاغ

توی اوریرمك اقشعرار عرض اولدی یوز صویو   صو باصمق طوفان ربع جبل وعلم هم طاغ

اولومدن نجر ویرمك نه نفی ولدی باثلی کمك — خضوع ایومكه وفض دخی ترکه در آغ

نه در عصر ووقت وآن وزمن ومدت وحب — حقب داخی دهر هم دخی حین اولور بدر چاغ

تعجب ملك روع اولدی الیسك کشیدن رهط — قورولق غثا هم دخی ییتلق ار زاغ

نه چور چوب غثا اجر نه در کول لغوب هم — نصب زحمت اولدی وازگور ملك در افراغ

ملالی وری ییری دخی هم تلقی نه — دی قارشولق دلکی بی اوینتمق اولدی راغ

یکاعیله باقمق نه صعر در دخی بورج دیرنا — دی اویمه یه هم نحت کاکز جیسه صودی ساغ

اکلمك نه میل وزیغ هم صغی وصدع وجد — دخی جنف وعطف هم دخی انحراف وراغ

بصدری نصال هجرك استحب کیا — بنم باغرمه آیرلغك تیغ چکدی داغ

[illegible] — طویل اولسه سالم صی او جام شرابی ساغ

[illegible]

گسلمشدر نه ممنون عدل اتمك نه انصاف — هم ارتورب هچ ویرمد تبذیر واسراف

رفث وطمس ووقاع اولدی جفت لشمك نه گرك — دی زق دایره دق چالیجی سی دفاف

یری عاد یلدخی قوم یوکو یدر رسل هم — بو اوجك ادی حقف کلور جمعی نه احقاف

نه زجی

نه زجی یابجه سورمك مثابه منزل اولدی — کیجه بك قارکو اولمغه دیندی نه اغضاف

کوخوی دی شقوة حقب سکسان یل اولدی — چقرمق خلع کورلك نه زرق صالق ارجاف

صواوستونده کی چور چوب قذاة اولدی اثر ایز — هدیه بخشش اولدی نه بخشش ویرمك اتراف

سقر وغی وجهنم وجحیم وهاویه هم — طاموهبط اثناغی امك یقیی اتمك نه ازلاف

نه جنت اولدی اوجمق عدن دوتمق وطن هم — جهنم له وجنت آراسنه دی اعراف

دی حفظ اتمك نه عصمت هم امزیرملك نه رضع — دولاشمش بربرینه نذر غلب والفاف

اوتوچوق یرنه اب دخی یاش یونجه قضب — سکوت اغاجنه دی خلاف داخی صفصاف

دی حیض وحیض بلتمك اولدی رکب بنمك — نه مزمل بوریجی اردلشمق در ارداف

قوت قارمق نه بس قوت داخی سویقدر — باش آغرتمق نه انغاض تلف اتمك در اتلاف

سویونمك طفئ وخبئ اینه آتش یلیکی — دی خمد اکا قوش نه دی جوف جمعی اجواف

عنت اولدی مشقت دی یومشقلق نه در لین — دخی اوپرمك الحاث والثاث والحاف

نه ایو قول اوکیشی ایلك عیبی دورجی — ونعم العبد زید بعیب الناس لقاف

[illegible] — هرج حذفیله اولور سه نه قنمق که اوله انصاف

[illegible] مقتضب [illegible]

کوزلمك نه عتر و عثور چقمسی جانك نه سیاق ... همزه ولمز عیبه دینر اویغون اولمق وفق و وفاق
هم ایرك بزه لی تخت ابجه ابریشم دوشکه ... سندس دی هم دخی استبرق اولدی اطلس آق
سلسبیل هم دخی تسنیم داخی کافور دی ... اوجمغك بیکاری درردولو جامه دندی دهاق
زنجبیل ایرماغ جنت رحیق صافی شراب ... هم صوایچه جك یره مستقاة جمعی اولدی مساق
کیرمکه دی وقب و دخول اولدی داخی نقب و عبور ... هم ولوج داخی حلول دندی کوز بیکارینه ماق
طعن قدح دورتمه واورمق افق نه کوك اتکی ... حلقه بربیرینه کرشمك نه بردیو قاروطاق
مشی و سیر دیرمك سوزه دورمه اصردی هم ... ال و وعد هم دخی ذمه و عهد داخی میثاق
لون رنك صاروقزل اصفر اولدی احمر هم ... قاره مائی اسود ازرق دخی دی ابیض آق
لقف و بلع و کظم نه یوتمق زبونلق وهن دیدی ... هم رفوف آت دی جنة آتینه دندی براق
ابل آزی چوغی برابر دوه دیشیسی بعیر ... داخی ناقه دی اشك اکرمسینه دندی نهاق
دوه ایرکینه جمل هم دخی بعیر دینیر ... قط و مهل دی آرمش باقوره یوکورمه سباق
نخس هم تطیر شوملق نه صرع دوشمه نوص ... انف و نکف و عار ایکی ساغی آراسی اولدی فواق

خزی

خزی و فضح داخی حوب اولدی هم قنوع دخی ... هم دی خذل و ذلت خو برلق نه یارق اولدی شقاق
رد و رفد و عون و عضد داخی از نصره هم ... داخی حمی یاردیمه دی قات قات اولسه نه طباق
ضبع بویرمق نه دوشلکه نصیب و سهم دخی ... کفل و حصه و قسط و عرضه و حظ و قسم و خلاق
کیم چکرسه جامك اکر مست لکنده اولدی آیق ... من یمد کاسك انی فی النزوف کان افاق
[illegible] ... مقتضب کرطی اولسه جودی کیم و یرسه اوخوشجه مذاق

[illegible]

اولدی زکی هم نظیف داخی نقی پاك ... اوومغه افراك دی هم دخی ادلاك
نفشن چوبان سز قیون اولدی یایلمق ... دوتمغه دی قبض و بخل اولدی هم امساك
یاره لمق دك دبرتمه نه زعزع ... نتق و مید اولدی جو و خرق و حرص حاك
ظفر نه درنق یدال الایه سی کف ... حك نه ذر قازمق قازجی حكاك
برمق اوجیده بنان اصبع برمق ... جمع اصابع نه شرك ایلمك اشراك
رسغ بلك قول ذراع دیرسك مرفق ... حنك طمق داخی هم جمیعدر احناك
ساعد داخی عضد بازو فرشته ... اولدی ملك جمعی ملائکه و املاك

کتف یاغرنی اوموز منکب ایکو ضلع ساقیز علك چینسه کم لاك

اولدی ایرشمك لحاق ولصوق دخی نیل هم دخی وصل وبلوغ داخی دی ادراك

کوز یاشی دمع اولدی هم بکی انسان قره وهم مقله کولدرمه نه اضحاك

داخی تلقی نذر الغه دندی دورمکه قبض وطی ولف تراب خاك

عاجلة لم تلوث لنظفت دنیایه بولشمدیك اولدیك ایکی پاك

[illegible] منسرح طی جزعیله اید ادراك

یا المقدر اضطرام هم دخی دی اشتعال و هم کوز للکدر بها وحسن وفخ هم جمال

تمر خرمه هم نوی نه چکردك دندی تپی انجره دبس عسل اولدی بکمز داخی بال

الحق اولدی هم دنی وذل وخفض وبزل ودون اکسك اولمك اولدی تطفیف اولچمك اکتیال

بث زاریك اشکار اولمسی دی کبر که هدب سورمه کحل هم سورملنمك اکتحال

لص اوغری اوغرلق سرقت اولدی استماع نه بغا هم طلب هم قنوع هم سؤال

جان اغرلیغی کسل هم بیو کلنمك ندر دی تفاخر وکبر وبجح وعتو واختیال

عدو وفوت هم عبور هم مرور هم قضی هم تجاوز وطور هم مضی کچمك کل تعال

عوق وحبس الیقومق بکز مکدر نظر هم ند ولمح وکفو هم شبه ومثل نعل نال

فائده سیز لقضره هم لغو دندی بوش سوزه هم دی جلباب چارشف هم خصومتلك جدال

رنج باس وغرم هم سوم واثم وعقاب هم عذاب ورجز هم داخی دینلدی محال

قورد یکیندر ضرع هم اغولو اوته دی باش غمی غول وصداع اوکسرك غول وسعال

دی یوق اولمقدر هلاك وبق وزهق ودمم بور وتدمیر وثبور وحور وغرم هم خبال

تزلك اهطاع وبدار وکدح زف هرع هم داخی سرعت وبجح وتعجیل وحفد صول شمال

داخی صلصال قورمش بالحق فخار یتك سن بوزلق قره بالحق حماء وحال

کیجه کندز دایبان قنق چاغ ایانه در غره سلخ ای اولی صوکو بیکی ای هلال

حقد وضغن کین چری عسکر وجیش وجند نه بولك حزب وملا اولدی جنك ایتمك قتال

قوراغج پارچسی خشبه وجذع وفرع شعبه وغصن هم قضیب هم سعفه اولدی طال

صاحب وذو هم اولو اسلك نه دقت ندر دی لدی وعند ولدی حلق بوغاز بسس هلال

دوتدی کیم بلدیکنی اولدی اسی اولولق امسك منی للدرایة کان ذا الجلال

چونکه اولدی کیم بو بحر مدیدله خوش مثال

نه قفا و خلف و وری دی اکسه شوا و یولا کشیدر امام
قسم و حلف یمین آندی اولك وری دخی دی امام

دی قومق نه وضع و ترك و فرط و غدر و ودع و وذر هم
نه مشی دیرمکه دی جنی یره مثوی دی دخی هم مقام

نه ایاب و حیص و انابة و رجوع و عود و عدول و ادب
و نکول و رکس و نکوص و حید و حول دونمه قوراوت رمام

نه عسو و قرب و قرن و کود و یقی یاقلشمغه دی
نه سپورکرملنسه او سپورمکه حوق و کنس و اختمام

فیئه و زمره و قوم و جماعت و امة و طائفه دخی آیة
دخی دندی جمله و ضد بولکه دی اولوکشیدر همام

دی نزار زر داخی یمی و قوة و بأس و طاقة و هل آید

دخی مرة و شدة زور نه یوخده منی کلمکه دی احتلام
دخی عشی و صنع و رغب و صد و تولی و اعراض و صدف هم

دی نه یوزچویرمکه ارقه ظهر دی منتقش لکه ارتسام
نه توجه و اقبال و عزم و حج و قصد و حرد و هم رغب

دخی نیتة دی یونلمکه دخی قبول آتمکه دی التزام
دکنك عصی دخی منسائه کرك اولاجق وطر و حاجت

دخی اربهم دی مأرب نه برکمکه دنیر ایرتکام
دی نه هش یبراغی اغاجله دوشورمکه صلی یاقمدر

دخی ازقینمغك سببی دخی هم کی المغه دی انتقام
دی یاکلتمغه عنت و غلط دخی دوشمنلغه دیدیلر

نه عداوة دخی بغضهم و خصومة دخی دی خصام
صوکه دی امد دخی انتها دخی غایة دخی عاقبة

دخی دبر و آخر و قصوی و اقصی و غورهم دخی دی خصام

کله عورتلك قانی حیض دی دخی هم قرء دخی بعل نه
اری عورتلك آدم اوغلانینه دنلدی ناس وهم انام

دخی زلق ودحض وعثار هم دی طینمغه دخی نه یوغول
عثل اولدی لذّة ایوضاض دخی هم سجی یملك اقتمام

دی بحیره قولغی دیلنی دوه سائبه صاجی آق اولان
دخی هدی كعبه‌ه ویرلن صدقه یولار لجام و زمام

یدی ییل اكیز طوغوردن قیون دی وصیله آكا یراوی سرب
دی یچورمه حِق واحاطه هم اوله دوه دن اولوس وحام

درجه ورتبه نه پایه تخت سریر وعرش ونردبان
دی نه سلّم امت یوجه یراون یاشی كچن اوغلنه دی غلام

یوخو بردو نوم ورقود هم پنكلمك سنه ونعاس
دیشه رؤیا دی دخی فائده یه دخی یك قورواوته دی حطام

دخی حوم هم دخی طواف دی دولانمقه اشغی نه فوق

دلك

دلمك ارادت واشتاقاتی صوسزلغه دی ندر هیام
صدقه وربا وشطط وبسیط وفضل وزائد ونفل هم

دخی هم دی طول وتطوع ارتغه دی شكنجه ندر لزام
آكه ایرشه المشدید اگر اكله اوكوتو سوز ایله

به یقرب اسف لئی ذكر هو بسوء الكلام
متفاعلن متفاعلن متفاعلن متفاعلن

یوزه بحر كامل شوكجه زحاف دلنده بوله سلام

[illegible]

كلام وقول ولفظ نه سوز اضق دخی دل نذر ولسان
قبیله وعشیره اویمغه دی دخی دله دی لغت ولسان

نه فلق وفطر وشق وجرص وصدع وفتق یارمغه دی
سلوا لرشیك صقنتسیدر سمیز سمین اولدی جمع سمان

اوج آیغنی بصوب برنی دیكه طوره دی صافن اولان اته

نه قیعه وعرای دی دوز یره غرف یوجه اوه اویان زعنان
قرا یغزه قرومشه هم دی احوی وقار اولولغه هم

دخل نه مکر اشك نه حمار قاتر دخی بغل راعی چوبان
صنم ونصب وزجر دخی وثن نه دی پوت وصید اواوکو

کفات نه ایومد ریب وشك وشبه ومنز اولدی کمان
منات ولات وعزی عرب فجور پوتی یعوق وسواع

دخی دی یغوث ونسر وود قوم نوحك پوتی دم قان
اریك صوتی عورتك صویو نه قار شمغه دی نز مشج دثار

بروغم یاپشدرلمغه کفت وضم دخی توتودن نه دخان
چقمغه هم نه زجره دنلدی دوشمکه هم ساچلمغه هم

دی انکدار اوی یرنه دی کلمکه هم نه کلمه غشیان
تلهفه هم تاسفه هم تحسر هم یرنمکه دی

دخی دی زخار نرم یله هم بولت نه دی میغ هم دی غمان

اوروتمغه

اووتمغه هد وحطم اثاث اویك متاعی نه صبغ قیق
دولنمغه دی دلوك وغروب وافل قزل دری نه دهان

کریلمك اولدی عضل وعوق ودع ودفع وصرف نشاز
دی قچمغه عورتك کشی سندن اورته یاپشدر دنلدی عوان

یوزی اوزره دی دوشمکه کب وتل وتعس هم زوثل
دی خرمه تلندن اولی ایکه زبوناقیه دیدلر نه دهان

اودنجه دی قرض جتم قوپرمغه حدب ارقده یوجریر
یر اوینمغه دی زلزله کیروسنح ودرد فند نه یلان

تناوش اشاغه دوتمغه دی نه فوج بولك نه اودیره سی
شهاب سبا منه شهر آدی نه دی یانمغه رمضان

صوسزلغه دی ظما وعطش دکنلی اغاجه خمط دنیر
سواء وقصد طغر یول اولدی انسه وجنه دی ثقلان

نه حفره وتربه دی چوقوره دخی نه حذا وتلقا وازا

یماج یجا اولغه دیدلر او غور لغه هم دخی دی غشان
بلورمه بدا وطلوع وبزوغ وجهر وعروض وصدع وظهور
فصاحت وبرز وحصحص وجلی وشرع وعلن وکشف وبیان
تلاوة هم قراءة هم امانی ودرس اوقومغه دی
یماج دینر نه بیلا یدا شفانه کنار اذانه قچان
مرید پلید یاره لمق نه کلم وجرح وعقر دی هم
جراحت قیح یاره ایرین نه قرحه ودمل اولدی چبان
اوشق اوشنی اتاخصمی نده عتر امل صنویه دینر
حکایة وقصص کچی ایشی دیمك ایو کشی نقیب وهجان
وماتصل بصاحبك یعود الیك ذاك فقط
نه اولا اشدیرسك مصاحبکه دونرسه کلم اونسنه همان
مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن [illegible]
چوبجر واو متمم اولکه بغایت ایدر اوشهد فشان

جر

[illegible]

ندارنب دی طوشن دخی صیده دی آوه	طاینجق طاش اولدی نصفو لحراق قاو
قفلچم شراره نه شکسن کوتوخوی	خضاره دکزدر نه فخ آلت آو
وصیة وتوفیض اصم لمقدر	دخی خمل اولوبدر صچق هم دخی خاو
صفر هم دوه هم نه بدن اولدی قچی	نده سوط حدة وسن اولدی هم صاو
قطع کیجه نك صوك قراکولغیدر	ذری یل طغتد یغی شی حمله در داو
عذارك لوظلمة راسی ادفع	رخك یاقی باشیمك قراکولغی صاو
فعولن فعولن فعولن فعول	تقارب که سالم ویریر طبعکه صاو

[illegible] سریع [illegible]

مالك وخلیفه داخی ملك شاه	کاهیه وزیر هم منصب ندر جاه
اثوار نه یرسورمك ثور اکوز	خرمن نه بیدر تبن اولدی کاه
هم دلو وسجل قوغایه دیرلر	اقق نه بجس هم بیر وجب چاه
داخی شغاف اولدی قاب کوکلك	عشق اولدی یانقی ایچکلمه در آه

هم حلم یاواشلق حلم در اوص … یك آه ایدیجی اولدی نه آوّاه
من عبدك یکفیه زعامه … کیم که قوللکدر یتر آکا جاه
مستفعلن [illegible] مستفعلن … خوش بحر رجز ترفیل ایله گاه

البحر البسیط التام مع [illegible]

اولدی سیاحت سفر اوت سلق صدح سرای … هم قنطره درکمر اوق سهم قوس نه یای
ترکستان اولدی نه روم هم اسّی یلدز سموم … شوملغ دیرلر حسوم داخی قر وازهر آی
دك كون طوطولمق کسوف هم آی طوطولمق خسوف … هم طویمغه دی وقوف کیکلك روح شقص پای
هم کولکه در ظلّ وفیء قوصمق ندر قلس وقیء … اولدی غرامال فیء هیمان کمر عبد نه صای
الموق نفسی زفیر صولق نفس هم نفیر … هم اکلمکدر زفیر دیکمك نصب ویل وای
مهملك اولدی سدی داخی دوشدی طحی … بقض ایتدی یعنی قلی نخله غنی ویرکی بای
هجع اولدی کیجه اویومق هم داخی غسل یومق … خفقه دنلدی طومق داخی علادر قالدی
یونلمق احتناك نعلین قایشی شراك … مسواك اغاجی اراك داخی قصب اولدی نای
یعنی ندر ادّخار یك صبره دی اصطبار … صو اقمسی انهار اولدی مساحه مای

قلق

قاتی صووق زمهریر هم قاتی کون قمطریر … هم داخی ایپك حریر وقر اولدی یوك مهر طای
داخی کوبلك فراش جان قلنیدر حشاش … هم دی متاع قماش یوکدر نه حمل فردی طای
من یحفظ هذه علم لدلیّن … کیم ازبر ایلر بونی بلمك انکچون قلادی
مستفعلن [illegible] مستفعلن [illegible] … تمیط ایله هم بسیط اولسه ایدر غم کشای

البحر [illegible] المقصور

باشلمق فطر خور ایتمك کبت کونشدر ذکا … وقد یانمق الدرم آید نلفی اولدی سنا
داخی قورقومق نه وار دخی انذار وعید … دفن کومك یرلویر نجر قومق شئ نضید
مالنی خرج ایلمك انفاق جیّ بورمك … ایلك ایتمکدر نه انعام نحر وبلی چورمك
هم برابرلك نه عدل هم بواء هم سواء … رزق نفعی کورلی شیدر صقنمق اتّقی
هم تردّد وعمه ایکرجك داخی اغلمش عضا … ردم وسدّ قاپامق هم برك نشیه دیرلر متیا
داخی بالك ایتمك دباغت جلد دری جمعی جلود … هم اهاب خام دری دائمه دی خلد وخلود
جعل قلیق هم سفاهت عقلی یوفقه لق بلی … صدق وحق کیرجك نه کل داخی کافر دکلی
فارض یاشلو طغرم آدم انسان وبشر … یاپونك قوریسه دیرلر سوره هم جمعی سهر

داخی تسبیح و تنزیه ندر ایر اقلمق اولدی تقدیس و تسبیح دخی آریلمق
یوجه یبر هوا اولدی داخی هوا یاب یورمك سبح واز کلمك دخی هم سبح بك یورمك
انجی قابیدر صدف هم داخی یالوکوز جرید نظم دوزمك دردخی انجی بیوکو اولدی فرید
شنان هم بوی دوشمنلغه دی هم شنان نه داغلمش حرکشی او غلو لاجرم یوقدر کمان
یلتمك اغرادلنمك اطمنان هم سکون هم قرار ورکد هم میل ایلمك اولدی رکون
جم وکثرة و فیض هم داخی غدق داخی لبد چوقلغه دیرلر نه زحمت غم وجهد هم کبد
اعتذار و عذره عذر ایتمك دخی یلدز سمال وثناء دورلو ژنکه دی کوك اورتسی اولدی سما
نه شفاعت یالورو بن الدن الق صو جلو یو رس اول قوم ثمود دن که قالدی برقیو
هم قیامت کونی دین اولدی عوض داخی جزا یوز بورشدرمق نه قطب ویرمك وساجمق فلا
صویه بوغلمق نه غرق داخی راحتلك سلام شهر آی ییل حول هم داخی سنه هم داخی عام
دنیاده اردن کسلمش خاتونه دیر تبول هم خبرسزلك نه غفل داخی ذهل هم ذهول
خوشنود اولمقلق رضا هم آشکار اولمق سطوع داخی آیرلمق نه عزل یك طار ولقدر فقوع
رفع و نعش اولدی نه قالدرمق دی یکرشدر صعید صلد طاینجق قتی طاش اونکو کسه عنید

رهی

رهن دوتوا اوکمکه دندی تربص و انتظار شئ یغه جق یرخزینه چاره سزلق اضطرار
ربوه یوجه یر دخی هم یر مسك اولدی صعود غل توق بوقاغو بکل قید هم جمعی قیود
سلسله زنجیره دیرلر عهده دور مقلق وفا محض خالص اختیار ایتمکه دندی اصطفا
اووه جق یغورنه حسبان اولدی ضحی یکرمك ثوبریان عنك قاپو حظر هم منع ایلمك
هم بلور دملك عرض یلمك در وزیف هم زفیف نسنه سی اولمایه مسکین دی معمور یره ریف
قوم هود اولدی نه عاد قوم صالحدر ثمود قوم عیسی در نصاری قوم موسی در یهود
دی عبادت ایچون اکلنمکه مسجدده اعتکاف هم قزنمغه دنلدی اکتساب و اقتراف
هم دخی وحیك فرشته سینه دی جبریل و روح داخی دی ناموس عیسی نك برآدیدر روح
غاشیه و ساعت قیامت کونی الدنمق غرور وحی اشارت سحر فردی یوز اسم شیطاندر غرور
دوشمنك خور لیغنه کولمك شماته دیك خروس وحی الهام در کشف ایتمك نه اولدی جس و جوس
لم الینه کیره نی یمك حلال اکر حرام سرمد یول سرمد و ابد دائم دخی وطی قیام
داخی شداد یابدغی جنت آدینه دی ارم اعتبار ایتمك نه عبرت یاشمق اولدی هرم
جلد آغاجیله یا خود قمچی ایله اورمق اولور وحی کیزلو سوزه دیرلر مختلفلکدر شجور

داخی دپرنمك نه رنج ورکض وهزّ هم حراك   دورلو فرقه دردنه عزوه هم قتی اسی عكاك
یك تكبرلك نه عتی ادّهم اولو بلا   وفد كندرمك قونقلق اولدی هم قری وقا
ازقندرمق كناهه عیی اكرام ایلمك   داخی سرد اولدی سوزی اولدی شدیجه سویلمك
هم بلنزكدر اساور هم قنزلقدر شفق   اوشق اوشاغی حفده داخی طولقدر غسق
قائل اولقدر قناعت دولو صفره مائده   هم دخی اوت بتمیی قوروپره دی هامده
اوده طاپندر مجوسی اینه هان اولدی هقیم   یك دوشنمك فائده سیزلق كوتوخوی اولدی عقیم
عطله بوشلق هم بنای محكم ایلمك نه شید   هم تبرج خوبلق اظهار هم قزل كلدر ورید
سبك ارتمك شحی طولدرمق دخی سورمكدر ر   قذف آتمق قتل بوكمك هم نبیح اورمكدر ر
دی یهودیلر عبادت خانه سینه صومعه   هم دخی بیع وصلوات هم كنیسه دی ینه
هم مخلقه آنده قارننده صورتلنمش اوشق   فائده سیزلقدر عبث هم كوتوجویه دندی شق
حاضر اتمك هم قرشدرمق نه عبوّلحی ایج   زیت زیتون یاغی یوكو بلوعورتدر مجیج
ذاك وذا شو اول هو هم الذی داخی اولا   هم دخی لی دی بنم چون هم الیك در سكا
داخی نیچوندر لمه انتم نه سیزدی انت سن   هم دی ایای بكا هم نحی بیز هم انا بن

ثمّ

ثمّ انده ثم بونده آچی شیده معی   ربی هیئت دفق دوكمك هم حقیر اولدی مهی
كعبه بریرادیدر مروه شدّة اولدی ساق   رفد ویركی هم ایكی یوزلیجیلكه دی نفاق
شطر وقبله وجانب شیئك یكاسی هم صفا   كعبه برطاغه دی هم تبراق الیتدر ثری
شطر قصد اتمك تخلّی اسیز اولمق قینی غلوف   ساقلونایی سویلمك اقرار داخی اعتراف
یوزه یوز اولمق نه حضرت خایه خانلق حصر هم   طغری مسلمان حنیفه داخی ایاقدر قدم
هم تزاور اولكه خور كوسترمك اولدی كندسینی   اون دقیق وطحی اتمك خام خبز عجین
برشیی كوكی ایله چقرمغه دی انقعار   رهو الحق یراوده ایلق یوكلو دوه در عشار
هم مباشره دكیرمك فرجی فرج یوك وعا   كیزلمك وعی كوزللك لحی طورمقدر ریا
دی سجلّ وصكّ قاضی دفتری هم قعر وغور   نسنه دیبی هم كوزیك جمله سی قاره اولمق نه حور
غیره كندی ایله اولاشی نسنه دیرلر سبب   كوچ ایشی بویورمغه تكلیف دخی یلمك نه خبب
هم تمل اولدی بنا هم قاعده داخی اساس   كوچك ایرمقدر سری صوایچیلو قاطاس
سطر وخط یازی سوكمك شتم وقذف داخی سبّ   صكره دنی بروجهله قونادی دیرلر لقب
برتر چقمق بغته وبهت اولدی دونمق ناكهان   هم اوزنلامق قصا وهم قدر اودك ضمان

عید بیرام خطبه دوکورلک دخی قالک صداق　　اوقومق یازمق شو بلمز امی دی محراب طاق

داخی دی صندوق تابوت هم کدیه هره دی　　بجوی ایکی کیشی ار اسنده اولان سره دی

هم معره وادی ابجد مکه بوتش خاویه　　اول دونمک سجی زندان داخی دوشمش خاویه

تسبیح یاتمق سبح ویرمک فی و جزیه در خراج　　جنة قالقان جمع اولوب قارشمغه دی ازدواج

بعد صکره نزله بر کزه داخی کورمکدر لقا　　هم نکاح سیز عورتی دوتمق عنت و بغی و زنا

هم بنی اسرائیله بر شاهک آدی طالوتدر　　داخی بر کافر ملیکک آدینه جالوتدر

هم اشارت و رمز اعضا ایله کوسترمکدر　　رحله کوتمک در رحال اولدی نه کوتورمکه دی

بکه بر بیرده دیرلک نکه کعبه ییردر　　غدو کیتمک لج اولکیلک دخی فخم ایری در

فشل قورقق اولمق اولدی بلو کیشیدر وجیه　　جرع صویو صورب ایجمک داخی اوغورلق ترتیه

هم تبوء در نه بر یرده بر کلکمی عقار　　الو تقصیر اولدی الکسلک ایتمک ایل دریار

هم یوم صومق اطاعت داخی اسلام وقنوت　　هم قنوت طول قیام نمازده بلولک ثبوت

قانی صووق ییله دی صر صر دخی باطل جفا　　کسر ارتجه یلوانی دیمک نه بهتان و افترا

دوشروب جمع ایلمک تالیف نثر کوتو آد　　پک دی قیمت شیشه دندی عبقری دوشک مهاد

عصف

عصفو هوج یلقتی اسمک عایته حدتنی کجی　　ذکر یوجه اختیال صالنمدر یورر ایکی

سخط بویوک کسنلک قاقومسی صر مهرجان　　سکب اقمق صو آرغسیر بریوزندکی یرمکان

قدس کعبه مسجد الاقصی دخی ام القری　　بیت معمور کعبه اول دخی قرآن هدی

مدح ذم اوکمک قرامق فهم آز اولان غبی　　هم دخی قرآن روح دی علمله عامل ربی

باشه قاقمق لوم و توبیخ دخی تثریب در　　داخی تثبیت چقرمق ایومه نه تنقیب در

هم وسیله اول کرکندی ایله مقصوده ایرلی　　ایرمنیلر زاهدی رهبان نه جمله دیرلی

ایرمنیلر باشی قتیسی دی ایکه میشیه　　ابریق امزکلی اولان قاروره دیرلر شیشیه

هم کولمسومک تبسم هم متاع اولدی جهاز　　لازم اولان کیسی هم حاضر ایتمکدر جهاز

پک عقیللق فراهت جازولق اولدی عضیه　　ظلم صوج داخی سفاهتدر رهق بوملک عضیه

بدع دینی دن طشره احداث ذی اودکلک هلع　　قوب مقدار اولدی هم بشمش اته دیرلر خلع

صافی صو داخی دوکولمش صو و منی دی نطفه　　هتی ویرمک هم دخی شفقت دیدیلر عطفه

یخشی تیلو خیر شر اومق رغب داخی طمع　　سمع هم داخی سماع ایشتمک او یوندر شمع

خمط مسوال آغجی سلطان نردی بجته اکا　　لوح تخته هم رقم یازمق تحیتدر دعا

اذن بلمك داخی بلدرمك ودستور بر مراح / هم مراد اتمك نه عنی وروع وزر اولدی سلاح
داخی سینادر آغج آکسیزده کلمکدر هجوم / ایج یاغی شحم آنکچون اجل بغدای اولدی فوم
فترة ایکی نبی مابیننده کر اولان قیل قال / هم نصاری داشی قسیس هم پاکدر حلال
طم دریا زحف دوشماندن یکایه یورمك / صاقلق اولدی حمایت رود یاب یاب یورمك
رود مهلت کعبده بر صالقی بر حجر وحطیم / هم بزك شوکتنه کیجه یك قارکو اولدی صریم
وقف دورمق عمره ارتمقلق طواف اتمك حفاف / تصدیه ال آله اورمق صوه کسبی می قطاف
هم جوارح آو آلن اکر سباع اکر طیور / سبح یوزوب دوزمکه دی شادلق حبر و حبور
خرص تسنه خرص حلقه اولر آلتون یا کومش / وقر قولق یکلکی هم قهقهه یك یك کولش
هرت یرتمق مرت اوت بسز یر صو بندیدر جبال / وکس نقصانلق دکرمی اونلغی اولدی جبال
خبر بلمك اوزکه آخر داخی خضب بویه مق / کون وصیر اولمق دلیلك جنه لحس یلمق
ساکت اولمق دقنوع هم هکوع دالك ذعاق / غافل اولمقدر تلقی اینلو نسنه در خفاق
جنة ایرماغی نه کوثر پا کلمك نز جیلدر / بر پاره [illegible] هم جمع ایلمك تحصیلدر
قصد ایتمکدر تعمد طوری سد اولدی سمار / رأس اولودر داخی جبار کسیه دیندی ذعار

عنق

عنق بویون آت یلی عرف اولدی فاره کبکس / داخی حمامه کوکرجین طنجره اولدی لکن
هم جماع اتمك نه سر اور تلو سر و خفا / لوع یاقمقدر بلك ایسی داخی هم ساعت انا
داخی مرجان قرمزی نسنه که دریادن چقر / هم ایرمش باقوره دندی نحاس قورقو خطر
نغی سورمك طامقلو هم طامقه سیز آلتون ورق / اوسمك ایشتمك نه انصات اولدی دولشی شرق
عهد بوزمق نکث تحویل اوزکه ملك ایلمك / فرش کیك میدان هلم اولدی کل امدی دیمك
جثم بوصمق طفری فکرت ایتمك فراست صبر ابسا / یغلو باغرصق حویه هم دخی صوکدر ذکا
لهث ایت صولویو بنه دیلینی چیقرمغه دی / طی صانمق سجر طولمق ملی طولدرمغه دی
یوز بوز شدرمق تجهم وبسل وبسر هم عبوس / هم دخی دریا کناری ساحل اورتاسی قاموس
هم دی شاشمق تحیر یانشی دورمق نصف / جرم کسب اتمك اوبج دوتمك نه سیح آلنه کف
هم یرتمقدر لیاق وجد هم داخی حقیق / ارتمغه دیرلر برکت هم نفس ویرمك شهیق
هم الکندایله اختشامك ارا سیدر اصیل / دی خیالمق نه طیف صاقلیجیدر وکیل
چاره کید ومکر وحیله قاتی [illegible] مخمصه / هم دوه قوشو نعامه یوویه دی مفحصه
عورتی ارایك حیله اوکی او شقدر ربیب / تبر آلتون اووه غی کومش جبغیدر قضیب

عم بابا قرداشی خاله طایزه طایی خال | بابا قز قرداشی عمه اوبایان کمی نکال
اخت قیز قرداش دخی اخوة دی هم قرداشلغه | زلّه طایمق دی دیانت نحله بلّه یاشلغه
هم دخی افضا ارشدرمك نه آسان شی هنی | هم مراءة هضم هم سکیرمك ایکیدر انی
کرش قارندر بغرصق قبت قوقش منتنه | هم زنا ایلمی عورته دیرلر محصنه
حجره کوجك او تحیة ملك طوتق ایو بخت | ندی اوتورمق کرس اسکمله دخی هم قالی سخت
ویرکده ایتمك مبالغه حفاوة باده راح | قان بها سیدر دیة وعقل زنا ایتمك سفاح
داخی تسلیط تبلش ایلمك هم جبت پوت | جبت جادو جبت فالجی هم دخی حمص نوخت
برزخ ایکی شی اراسنده اولان پرده دی | داخی کفارت کناه ایچون ویریلن شیئه دی
یربوزی تنور یازلمش سفر هم داخی زبور | درد دائمدر وصب هم کیجه اسی یل حرور
نظره هم داخی تأخیر کری قومقدر | بون نه ابلهٔ طول یاشدر نتق هم صومقدر
حلیه زینت نتق سلکمك نفش یوك اتمغه دی | هم جرف سیل اویدغی ایصادهم یایمغه دی
داخی مکاء شوقوش آدم کبی اصلق چالار | قربغا ضفدع دخی هم سام ابرص درکلر
داخی تشبیط الکمك هم ادهاندر یغلمق | قد قایش ربط و شدّ و وثق وصفد بغلمق

طول

طول کوج بایلق نه طول بیکی میره هم غدا | قد وقامت بوی بیوك طاغ طود ایکی قاطوی
اسرکمك رحم و شفقت داخی رأفت می نه کیم | داخی مقت و غیظ هم داخی غضب اولدی خشم
هم عجوز اولدی قری زیر کلکه احلام دی | فیء دونمك هم قبول ایدرمکه الزام دی
جمره وجذوه کوز قزمق صطل صالندرمق آسل | داخی وکز اورمق دفع ایلمك ایومك نه نسل
هوم اویورکی باشی الکک صورت عد اولدی هزج | عقبه چتین کچد جه نه ییل جمعی حجج
لمه جی دوتمق نه نشاء جسم جان کیردیکی حال | ختر و غدر وعهد بوزمق هم جماع ایتمك بعال
قیسه سوز ایجاز اطنات سوز اوزن سویلمك | قاره دهمه داخی تریل آشکاره ایلمك
هم کوزیلی کوربن بلمك نذر عی الیقی | عقده بوغی چهره تقویم اولدی همدمد قرین
هم تربه درکوکس کمکی کول عجز و ارم | قوم عادیك شهرنك آدی ارم هویق وجم
کف ترازو کوزی الچق سفل دی عدل قوام | بربری اردنجه تتری دردرلك اولدی قوام
هم جنابت لك منی کلمك دخی خطب اولو ایش | ایستمك خطب دخی هم قوش قنادی اولدی ریش
ذبذبه اولدی معلق یردن المق التقاط | خیله ایلیوب زکاتی ویرمك اولدی وراط
هم قلاده بویونه آصلان اوزنلق نه طول | ثله بولك حلّ ازمك هم دخی بیبنی زغول

جبریلک عالم دخی تقسیم اوقوا اولدی زلم   اینمک الهام دخی کوجک گناه دی لمم

یوجدن دونتمک تردی داخی تکلیب ایتمکدر   دورلوشی هم دخی تزویج اولوبدر چیتلمک

هم اغاجیله اورلمش اولمه موقوذه دینور   هم نکال اولدی عذاب انکال دخی جمعی کلور

قرن بوینوز نطح سوسمک ذبح نه بوغازلنان   سبع یرتیجی جناور فیل جاموس اقربان

وهی وفترة سوست لک اولدی اصفه تصلیب دی   هم صوا آخدرمق نه مدرار پاک لمک تهذیب دی

تلواویمق یوقلق املاق اولومه دیرلر منون   عق ساقنمق حرامدن داخی قت نه اولدی دون

بضع اوجدن اونه دک صاغنش جماع ایتمک بضاع   حلیه هم شخص اولدی اورنک هم دخی انجک کراع

حجر قولتوقدن بلهدک بک سومکدر بطر   هم بیوکلنمک بطر دیشقه نه اوزق سفر

شقه پاره هم بطر دهشت صدف هم یوجه طاغ   هم بیوندن دونمغه دی بطش بینیده دماغ

کمسنک حفظنده اولمق حجر یوکسکلک سمود   دستن کرلی ایلمک حجر دخی شهر ثمود

دعی شول کمسه که برکسه اکا اوغل دیمش   نادیه مجلس دخی هم فاکهه در یاش یمش

یپری اوزون اشوب قونه اوداپچنه اخدود دی   مسک مشک هم سولمش نسنه مودود دی

سفع دوتمق هم زبینه در عذاب فرشته سی   کره زحمت هم حسیس اولدی اودک کورلدیسی

قرش

قرش قازنج برجناور آدی دریاده قریش   داخی یاشلو کمسیه دی هم دخی ارسلان قریش

کوثر اصحابی کوزین درهاشم اجداد رسول   فایده لی شیدر الدو نعمته قابلامق شمول

داخی کیرجک لمک ایله بلمدر علم الیقین   هم ملاقات ایله بلمکه دینیر حق الیقین

اوزکه الد قدر چولک هم دخی جمعی قدور   چوق عقل مره تمام اولمق دخی چوقلق وفور

پک بخلق شح یوکسک سس ایله آغلمق نحیب   حد منع ایتمک دویرمک بعثره تصلق خشیب

داخی یثرب در مدینه شهرینک اول که آدی   زمق یولمق لحی اعرابده خطا ایتمک دیدی

خرمه چکردکنک اوستنده کی چوقور نقیر   هم نقیر اولدی دخی کوک صلح ایدیجی کس سفیر

هم تناوش بربرینه نسنه یا غشلمق   قاقویوب قومق که لعنت داخی رجم داشلمق

داخی قطمیر خرمه چکردکی اوستنده کی زار   وسق جمع اولمق اونتدیغینی آکمق ادکار

طور دورلودک یریوزین برابر ایلمک   وجف قورقو داخی ایهام اورتلو سوز سویلمک

جابیه شول طولو حوضه دیدیلر جمعی جواب   بوستان آریغی وثل هم صولوسد اولدی شراب

درلو نوع وفن جمعیدر فنون افنان هم   دی بودق اولدی فنن جمعی دخی افنان هم

جفنه یوک طاس که اون آدم قنر جمعی جفان   قاتی یغمور هم درة اولدی عرم ایولر حسبان

بسله‌ر دریا هم اوغورلق ارمق کشك سد بیر   داخی یقطینه قبق تیکی قاق اولدی غدیر
هم جهنمده بتراغ آدنه زقوم دی   شمدی آنه هر شیك اصلینه جرثوم دی
داخی اولدی خزنه هم داموا یجمق خادمی   هم دسار اول ایپ که باغلرلر آنیکله کمی
داخی عهد ایتمك تحول هم مید جید صریح   خرم قورو غندره ایتدکلری سوجی در فضیخ
قول مدینی داخی مولد و رقبه داخی قن   جی سسی اولدی غریف هم پری روحاوجی
داخی اشمیز از فزاع ایتمك قچنمق قاقمق   هم هیام اولدی اوغورلق داخی شل اولدی چولق
بردره داموده سحق هم سومك ابتهاج   نسنه‌نك اوولی آنف داخی اوچمق اختلاج
لتی قرمق شطا بیتی شیئك اول یبراغی   کندی ایله کیزلنی شی ذری هم سم آغی
رق یوفقه دریدر کاغذ دخی هم ذری یل   قرد یاش هم برزمان اهلی دخی سکسانا ییل
هم خبر سیزلك درالکدی هم کوچ ایتمك صیطره   داخی ارسلان حیدر ولیث و اسد هم قسوره
قپلان ارقط ذئب قورد داخی دنلدی پارس فهد   دلکی ثعلب ظبی جیران دبت ایودی بال شهد
خوض یول اوستو کیشی سینه بکسوك عورت عرق   صدر دوغمق حب خور ایتمك کلو جمعی حروف
طلح یوك آغجه دی دیکنی کسمك خضد   کفل و ضعف عطف ایکی قات دایم اولمقدر صمد

دائره

دائره صیقلنق اولدی داخی کیر چکلك نصوح   وهی یرتمق عرف ایلك هم جماع ایتمك نه بوح
افك تبدیل ایلمك هم یانتشی اولمق حسوم   عقل آز اولمق نه افك هم سکوت ایتمك کضوم
مؤتفکات در شو ییللر دورلو دورلو هیبتی   هم دخی خورطوم بورنی اهرار اوردورمك ایتی
محرمینه عورتینك برین تشبیه ظهار   وضی جوهرله بزمك منیله دیرلر خمار
نشط اورده اورتمه قاچمق دخی هم قده یول   فاقره زحمت جماعت قده هم طورمق مثول
اهل ناریك ایرکی قانی آدی غساق در   مال ذی قیمت رزق و یریجی کسنه رزاق در
داخی ایثار اختیار ایتمك نه دخی دوشمك   هم رفوف اولدی یاشل بزهم بیوك اینلودوشك
شخص اقناع کوز آچق قالق بوریمك باشنی   شخص کتمکدر دخی اطعام یدرمك آشنی
هم قولاغی یوقاردو دوتمق نه اولدی استراق   دندی ماعون انه طاعت آرزو ایتمك اشتیاق
ناامید اولمق نه خیب و یأس هم داخی قنوط   فایده سیزلق بورقط اولدی کاغذ جمعی قطوط
اژدها ثعبان نه فتوی مشکلی حل ایلمك   هم دخی فتوی جوابی کیشی محکم سویلمك
ایت ایاغی دوشیوب الی دیکه اقعادی اکا   هم پشیمانلق ندامت لایق اولمق انبغا
قط تجره قط ایرکك کدی در جمعی قطاط   اوجوا ایجی نه ماعون هم دیلکدر خباط

نانی ایراق هم جماعه آز و اتیمك درقطم … حفدهٔ اعوینلر داخی هلاك اولوق حلم
خلفه یازده بیتی اوتدرهم دوه یوکو وبر … حتم وتاکیدینه بزکتمك داغلمش شی نشر
توب کره هم باطله یا پشمغه الحاد دی … بجوه نشیلك کیهلکی وار آتمکله ایجاد دی
صواقی یرقارنی یوکلو دوه یه دیرلر مخاض … نضره هو طری وغض تازه بورونه طلق ومخاض
هم چامردن اودیله پیشش طاشه سجیل دی … پیل دیدکلری بجانوره دخی هم فیل دی
خلفه بیری کیدبنی کلمك بربسی پرینه … اشکی حامض مرمی خوش حلوودندی شیرینه
جوکوك اورتاسنه دی کیف تشیلك پاره سی … رقد وبرزخ اولوم ایله دیرلیك آره سی
اصحاب کهفك مغاراسی طاغینه دی رقیم … هم حکایه لری یازیلی یره دیرلر رقیم
هم اویاندرمق نه ایقاظ اولدی قوویرمق نه قرض … عرض اینلك عنق درنلك هم بیان ایتمك نه فرض
هم یقینی لقدر ولدطاغتمه نه ذیغ وذیوغ … هم وتبی یورك طماری روع اوص کوکله دی روع
نجصا جمق نج ونج مرجمك دوزلو صوماج … رهوا اجلش اج یلمك هم کلور جمعی اجاج
نهی منع ایتمك قریلش قوراوت اولدی هشیم … اصحاب کهفك اتینك آدی قطمیر ورقیم
بکزه مکدر سمی هم ملی ندر اوزن زمان … جثی دیزی اوزره اوتورمغه دی اك بنان

ارجاء تاخیر ایلمك اعما اوغونمق خلق شمال … کوجلو دیو عفریت ایکی شیئك ارا سیدر خلال
کعب ایکی بوغی ارااسی خرم تپلیدر مسد … کوتلمك غل وغمره هم دخی حقد وحسد
ربع نصف دورتده بر یارم ثمن هم اوجده بر … ثم سدس التیده بردر هم ثمن سکزده بر
بیر ایکی اوج واحد اثنان ثلث الف نه بیر … اربع دورت خمس بش سته التی بایه ایکی دیر
سبعه یدی هم ثمانی در سکز اوج اولدی جیم … تسعه طوقوز عشره اون دورت دنلدی دال کیم
هم دخی یکرمی او توز عشرون ثلثون بش نه ها … اربعون خمسون قرق اللی نه واو دی التی اکا
التمش یتمش نه ستون وسبعون یدی زا … سکسان طقسان ثمانون وتسعون سکز حا
یوز مائه والف بیك در طا و یا هم طوقوز اون … کاف لام میم یکرمی او توز دخی هم اربعون
اللی التمش نون سین یتمش وسکسان عین فا … صاد قاف طقسان یوز هم ایکی یوز اولدی را
شین اوچ یوز تا نه دورت یوز بش یوز اولدی ثا هم ان … التی یوز هم یدی در خاء ذال بی کمان
صاد ظا غین سکز یوز هم طوقوز یوز بیك تمام … اولدی بو ابجد حسابی چونکه بلدیك ای همام
تحفه مك تاریخنی ایله بو مصراع دن حساب … در روح ایله عجب نازك دوزلدی بو کتاب (۱۱۰۹)
کیم ایدرسه حافظ بر رحمت حق قرین … ایده بیك رحمت اکا محشرده رب العالمین

ارجاء

ظهر دلده واراسه وضع ایله کل حمل حسد　کیم کچر بو نوکه شاید قول جبل من مسد
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات　بو کتابی حفظ ایدن هر کیم ایچر آب حیات

[illegible]

دکله کل علم عروضی خوش بیان ایدم سکا　شویله مجمل اولدی اوج شی اوزره اول اکرز بنا
بیرسی آنک سبب داخی وتد فاصل بیل　بونلر اولدی ایکی شر کونه خفیف هم ثقیل
بیر مجموع بیر مفروق داخی صغری کبری هم　هر بریی بیر بر مثال ایله سکا بر بر دیم
ملکی اولکیسی ثانیجسی کله کبی　ثالثنجسی حمی وش رابعی لا له کبی
خامسنجی سادسنجی صنما فکنمش　چون بود امثال آنها هر دو این امثال وش
بونلری تقدیم تأخیر ایتمه سیله اولدی چو　هشت اصولک حاصلی بود فعولن فاعلن
هم مفاعیلن دخی مستفعلن دورد بجنسی　فاعلاتن هم مفاعلتن اولدی التنجسی
متفاعلن و مفعولات خوش اولدی تمام　بو سکز علم عروضک اصلدر بیل ای همام
دکله اسمائی اصولک آنی بر بر سکا دیر　از برایت بونلاری هر دم ایده خوش قبلکده یر
اولدی متقارب متدارک ثانیه　ثالثه داخی هزج دندی رجز هم رابعه

هم رمل در خامسنجی سادسه وافر دیدی　سابع کامل سکیزنک یوق عجب باشقه آدی
تالد اولدی بیربسه دك بو اللی خوش مستقل　بحر اولور خالص آنک هر بیرسی بر مستطل
هم بو لورده اصل اولو ندر دردر اولمق هر بری　کر اوله نقصان ضرر ویرمز ویریر اول اللری
هم بولاره ده بیر شیك وار در فروعی حذفله　نقل ایدم خوش مبتدیلر آنلری بر بر بیله
اولك نونی آتوب هم لام ضم اولوزره قومق　قبض اولور قصر سکون لام اولوبدر بونده حق
حذف اتوب هم لام و نونی قال چون انجق فعو　قویر لر آنک مکانینه فعل خوش بو یله خو
فادشوب عولن یرینه قونه فعلن دندی ثلم　فاونون آتوب کله عول یرینه فعل ثرم
بتر مجموع آلوب لن یرینه فع قویه لر　چون فروع اولك اخذ بو بویله صویه لر
قبض ثالث کیم ندر یا یینی با صوبی طوره　جمع هتم و خرم زللک نه نونی دوشوره
میم کدیبی کلسه مفعولن یرینه خرم دی　داخی حذف و قصر جمع اولسه لر الکه هتم دی
اجتماع جب و خرم هم دخی بتر دنیر　داخی میم و یایی کیتدکده اکا شتر دنیر
صوك سببده آتده ساکن متحرکینی سکون　ایله یه قصر اولدی اول هر کیز سن اوله قا　صرون
میم و نونی دوشوب کله یرینه مفعول دی خرب　ایکی خفیف آلوب یرینه فعل قویه جب

حذف آخردن سبب کیده فعولن یرینه
قویه‌لر اوجنجنك گلدی فروع یرینه

رابعك اول جزینك ساکنی حذف قلیر
خبن اولور متفعلن قالور مفاعلن دینیر

داخی دوردنجی حروف آلبی مستفعلن
طی اولور آنك یرینه قویجق مفتعلن

هم دخی نونی آتوبن لامی اسکان ایلمك
قطع اولور آنك یرینه بویله مفعولن دیمك

داخی تخلیع اجتماع خبن وقطع ایله اولور
هم متفعل قالجق یرینه فعولن قونور

حذذ مجموعی آتوب مستف یرینه وضع ایده
لفظ فعلن بولنی آکه بوکونه ایش ایده

رفع اسقاط سبب اولسه قلی چون تفعلن
خوش گله آنك مکانینه طوره بو فاعلن

اجتماع خبن وطی ایله خبل حاصل اولور
متعلن قالور یرینه فعلتن خوشجه گلور

هم ازالهٔ بر الف مجموع بیننده قویه
بر خفیف ضم ایده مجموعنه ترفیل اوله

خامسك اول جزینك ساکنی حذف ایلمك
خبن کف نونی دوشوب فاعلات سویلمك

اجتماع خبن کفدن حاصل اولور شکل چون
حذف ایدیجک صوك خفیفی یرینه دی فاعلن

داخی قصر اولدی آنك نونی دوشورملدیا
هم سکون تا ایدوب قومق یرینه فاعلان

قطع آتوب آخر خفیفی داخی مجموع ساکنی
لام ساکن قیل دخی قوی یرینه فعلن چنی

داخی تشعیث اول آته مجموعنك بر حرفنی
قاله فالاتن آنك مفعولن ایده یرینی

جحف اولور خبن ایله هم فاصلهٔ صغرای دع
تن قالور آنك مکانینه کتور وضع ایله فع

داخی تسبیغ اول الف قوکه خفیف ما بیننه
فاعلیان قویه‌لر بو فاعلاتان یرینه

ثامنجی خبن اوله آنده مفعولات قالور
خوش مناسبدر یرینه بو مفاعیل گلور

خبل ایدوب آنك یرینه فعلات قویه‌لر
طی اوله اکا مقابل فاعلات دیه‌لر

وقف مفروقینك آخر حرفنی ساکن قیله
کیم مکانینه آنك بو خوشجه مفعولان قله

کشف تایی دوشوب یرینه مفعولن یا آته
نحر فع قوی ایکی سبب داخی هم تایی آته

هم اله اول خفیفی آکه عولات دیه
رفع اولور آنك یرینه خوش بو مفعول قوه

صلم مفروقیی آتوب یرینه فعلن قوه خوش
داخی جزع اولدی نه آندن ایکی سبب ایده بوش

هم سکون حرف اخر ایده قارشو فاع اکا
بو ازاحیف اصول خوش دیدم بر بر سکا

هم اون ایکی بحر منزج هشت اصولیله اولور
دکله امثالیله آنك هر بیری بر بر گلور

منسرح و مجتث و سریع و مقتضب داخی طویل
هم مشاکل هم مدید هم بسیط بویله بیل

هم دخی اولدی مضارع هم خفیف هم قریب
اون ایکنجی بحرلك آدینه دخی دیرلر غریب

اول اولدر دورت رجزله دورتده منعولاتهم | بربری اردنجه کله اولمیه اول بیش وکم
اولدی ثانی دورت رجزله هم دخی دی دورت رمل | بونیده اول که اولونکبی ارداف ایله کل
هم سریع نه دورت رجزله ایکی مفعولات اول | چونکه اول رجزلر اول ایکی صکره کله
داخی مفعولات اوله دورت هم رجز آنك کبی | مقتضب دیرلر بو بحره سا خله خوش جانك کبی
هم طویل اول دورت تقابله دخی هم دورت هزج | اختلاط اوزره آنی ارداف ایدوبن بویله سج
هم مشاکل ایکی رمل دورت هزج اول رمل | خوش مدید اوله رمل دورت متدارك اویله کل
هم بسیط اول دورت رجزلر دورت متدارك دخی | هم مضارع دورت هزجله دورت رملدر ای اخی
عکس مجتث دی خفیفه عکس مشاکل قریب | دورت رمل ایکی رجز اولسه اولور بحر غریب
بو اون طقوز بحر بك ایچنده بیشی مخصوص عرب | کر عجم دیر بونده شعر اما ولی آز دیر عجب
وافر و کامل و بسیط هم مدید هم طویل | بونلری دیوارده لده نقش ایدوب بر خوش جمیل
داخی مخصوص عجم اوچ بحر اولوبدر ای بسر | اول غریب هم قریب هم مشاکل دیدیلر
هم عرب انشاده ایتمز بونلریله فتح فم | مشترك باقی قلانلر دیر عرب داخی عجم
داخی نظم اوچ کونه دردکله دیم بر بر سکا | برکی قاج بیتك صوکو بر قافیه اوزره اولا

چون اکا دندی قصیده داخی هم بر مثنوی | هر ایکی بیتك اوله قافیه سی علی السوی
هم مسمط دیدیلر بربیت دورت پاره ایتسه | اوچو بر قافیه اوله صوکو اصلده بکزیده
داخی اسمائی ازاحیف ندر دکلدیم | انلاریك اعدادا او توز بر سکا بر بر صایم
کف و قصر و حذف و قبض داخی وقف داخی و خرم | خبن و طی و قطع و شکل داخی جحف داخی ثرم
هم زلل و هتم و تشر و حذذ و جزع و رفع و نحر | خبل و تشعیث و خرب داخی جب داخی بتر
کشف و اسباغ و ازاله داخی ترفیل وصلم | هم دخی تخلیع او توز بر نجیسی اولدی ثلم
چون بیان ایتدم سکا علم عروضی ای همام | کر مفصل دیرسك اوقو وحیدیی تمام

قد وقع الفراغ من تسوید نظم الفرائد من نسخة مؤلفه من ید سلیمان بن ولی بن داود سنه ١١٢٢

حمد اول الله اولسون کیم تمام اولدی کتاب | چون میسر قلدی مولا عون ایدوب کتب کتاب
هر کیم ایدر بو حقیر و بو ضعیفه بر دعا | حق تعالی آسان ایده سکرات الموت اکا

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Erol ÇELİK
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara / 05-12-1979

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Alan Öğretmenliği Türk Dili ve Edebiyatı Tezsiz Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi
Stajlar : Aydın 80. Yıl Lisesi - AYDIN
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

e-posta Adresi : erolcelik79@hotmail.com

Tarih : 25.03.2008